

Regionanalyse Sogn og Fjordane

KNUT VAREIDE OG HANNA NYBORG STORM

TF-notat nr. 64/2012

Tittel: Regional analyse Sogn og Fjordane
Undertittel:
TF-notat nr: 64/2012
Forfatter(e): Knut Vareide og Hanna Nyborg Storm
Dato: 4.12.2012
ISBN: 978-82-7401-570-2
ISSN: 1891-053X
Pris: 120,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforsking.no)
Framsidedfoto: Illustrasjonsfoto
Prosjekt: Regionale næringsanalyser
Prosjektnr.: 20120170
Prosjektleder: Knut Vareide
Oppdragsgiver(e):

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforsking
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
Epost: post@tmforsk.no
www.telemarksforsking.no

Knut Vareide er utdannet sosialøkonom (cand oecon) fra Universitetet i Oslo (1985). Han har arbeidet ved Telemarksforsking siden 1996.

Hanna Storm er utdannet master i Økonomi og ressursforvaltning fra Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås. I Telemarksforsking er Storm tilknyttet faggruppa for regional utvikling, der hun har jobbet siden 2008.

Forord

Denne rapporten er en videreføring av tidligere næringsanalyser. Analysene bygger på indikatorer og metoder fra tidligere år, som er oppdatert eller oppgradert. I tillegg introduserer vi enkelte nye tema og indikatorer.

De som har lest tidligere rapporter vil kjenne igjen kapitlene for folketall, arbeidsplasser, NæringsNM og Attraktivitetspyramiden.

I denne rapporten har vi også med to nye kapitler. Det ene kapitlet omhandler næringsmessig sårbarhet, det andre scenarier for befolkningsvekst fram til 2040.

Telemarksforskning har utarbeidet 21 regionale analyser på ulike geografiske nivå i 2012. Telemarksforskning og oppdragsgiverne har møttes ved tre anledninger underveis for å diskutere innhold, relevans og metoder. Dette har gitt verdifulle innspill til oss som har utarbeidet rapportene.

Vi har hatt det privilegium å lage slike regionale analyser over en periode på over ti år, hvorav enkelte oppdragsgivere har vært med i alle årene. Dette har gjort at vi har gradvis kunnet foredle og forbedre analysene år for år. Innspillene fra oppdragsgiverne, som arbeider med regional utvikling i praksis, har vært uvurderlige i denne utviklingen.

Bø, 4.12.2012

Knut Vareide
Prosjektleder

Innhold

Sammendrag.....	5
Innledning	7
1. Befolkning	8
2. Arbeidsplasser	22
3. Næringsmessig sårbarhet.....	30
4. NæringsNM.....	44
5. Attraktivitetspyramiden.....	52
6. Regional vekstkraft	67

Sammendrag

Sogn og Fjordane har vært gjennom et tiår med både svak befolkningsvekst og svak arbeidsplassvekst. Næringsstrukturen med en høy andel av arbeidsplasser i bransjer med nedgang, samt at det ikke vekstkraftige større byer i fylket er antakelig viktige forklaringer på dette. Det er imidlertid ikke gitt at de neste ti årene vil gi samme utvikling. Det er mulighet for langt bedre vekst, men da må både arbeidsplassveksten og bostedsattraktiviteten forbedres.

Sogn og Fjordane har nå hatt befolkningsvekst i fem år på rad, etter mange år med nedgang i folketallet. Befolkningsveksten de siste årene kommer at økt innvandring til fylket, i en periode da innvandringen til hele landet har vært høy. Et positivt trekk er at utflyttingen til andre fylker har blitt redusert de siste årene. Sogn og Fjordane har imidlertid fremdeles den laveste befolkningsveksten av alle fylkene.

Sogn og Fjordane har den laveste arbeidsplassveksten av alle fylkene etter 2000. I 2009 og 2010 hang fylket god med i forhold til arbeidsplassveksten i landet, men i 2011 var veksten igjen en del svakere enn landsgjennomsnittet. Det er i privat sektor hat veksten har vært spesielt lav. Det er færre arbeidsplasser i næringslivet i Sogn og Fjordane i 2011 enn i 2000, mens næringslivet på ålandsbasis har økt med 12,5 prosent. Næringsstrukturen i Sogn og Fjordane har bidratt til dette. Fylket har en høy andel av arbeidsplassene i primærnæringer og industri, som har hatt nedgang på landsbasis.

I dette notatet har vi introdusert en ny type analyse, der vi måler regioners næringsmessige sårbarhet. Sårbarheten er målt gjennom å se på regionenes fordeling av arbeidsplassene på vekst- og nedgangsbransjer, hvor spesialisert næringslivet er på bestemte bransjer og arbeidsmarkedsintegrasjonen.

Sunnfjord har den mest gunstige bransjestrukturen av regionene i Sogn og Fjordane. De andre regionene i fylket vil ha en større ulempe med sine bransjestrukturer. HAFS er en region som har svært spesialisert bransjestruktur. Dette kan slå både negativt og positivt ut de neste årene, avhengig av om de bransjene som regionen har sitt tyngdepunkt i har framgang eller går tilbake. Regionenes arbeidsmarkedsintegrasjon har mye å si for sårbarheten. Sunnfjord har høy arbeidsmarkedsintegrasjon, som er en fordel både for næringsutvikling og attraktivitet. Sogn og Nordfjord er regioner med lav arbeidsmarkedsintegrasjon, noe som skaper ekstra utfordringer. Sammenlagt er Nordfjord mest sårbar av regionene, og er tiende mest sårbar av alle regionene i landet. Sunnfjord er blant de mest robuste regionene. Av kommunene er Årdal den mest sårbare av alle kommunene i landet, mens Hyllestad er åttende mest sårbar.

NæringsNM er et mål for hvordan næringslivet gjør det, på næringslivets premisser. I NæringsNM måles næringslivets prestasjoner med hensyn til lønnsomhet, vekst i omsetning og verdiskaping, etableringsvirksomhet og næringslivets relative størrelse. Sogn og Fjordane ble rangert som nummer 13 av 19 fylker i NæringsNM for det siste året. Det er en klar framgang i forhold til året før, da Sogn og Fjordane ble nummer 18, dvs nest sist av fylkene. Sogn og Fjordane hadde en høy andel vekstforetak blant de etablerte foretakene, men hadde svært lite nyetableringer. Sunnfjord gjorde det bra blant regionene og ble nummer 11 av 83 regioner i NæringsNM. Sogndal ble best av kommunene med en svært sterk fjerdeplass i NæringsNM.

Utviklingen i Sogn og Fjordane er analysert gjennom Attraktivitetspyramiden, som definerer tre typer attraktivitet som avgjørende for vekst: Attraktivitet for bedrifter i basisnæringer, attraktivitet for besøk og attraktivitet som bosted.

Sogn og Fjordane er et fylke med en høy andel av sysselsettingen i basisnæringer. Basisnæringsene i Sogn og Fjordane har hatt en nedgang i antall arbeidsplasser på 21,1 prosent siden 2000. Mer en hver femte arbeidsplass i basisnæringsene i fylket har dermed blitt borte. Ingen andre fylker har hatt sterk nedgang i basisnæringsene som Sogn og Fjordane.

Sogn og Fjordane har også hatt en forholdsvis svak utvikling i besøksnæringene. Besøksnæringene har imidlertid hatt en positiv utvikling de to siste årene. Sunnfjord er en region med en høy andel besøksnæring, og har også hatt vekst i besøksoverskuddet fra 2000 til 2010. Den positive utviklingen de siste to årene er det imidlertid de andre regionene som har stått for.

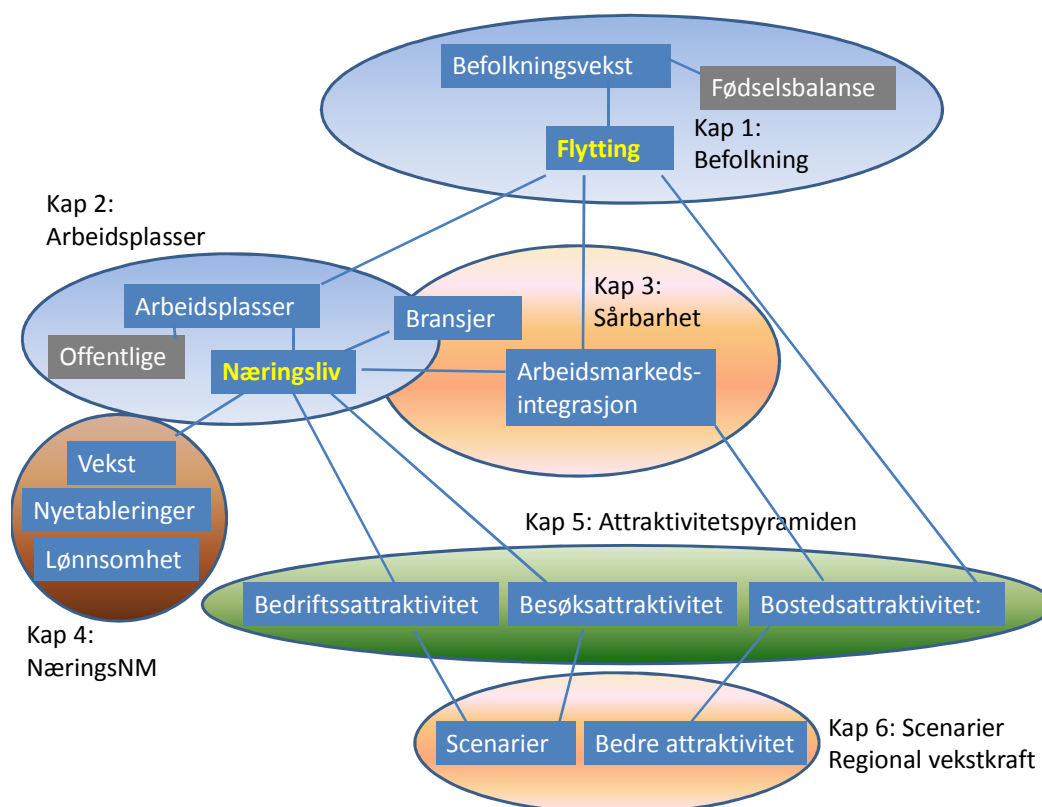
Sogn og Fjordanes attraktivitet som bosted er analysert med Attraktivitetsbarometeret. Denne analysen viser at Sogn og Fjordane har hatt vedvarende lav bostedsattraktivitet. Denne lave bostedsattraktiviteten har dermed gjort at utflyttingen har blitt mye større enn hva arbeidsplassveksten skulle tilsi.

Til slutt i denne rapporten er det laget ulike scenarier for hvilken befolkningsvekst det vil bli i Sogn og Fjordane dersom en lykkes med å oppnå høy arbeidsplassvekst og en forbedring av bostedsattraktiviteten. Tilsvarende er det scenarier for hvilken utvikling det vil bli dersom en mislykkes på de to områdene.

Sogn og Fjordane er et av fylkene med høyest fruktbarhet, det vil påvirke den framtidige befolkningsveksten positivt. Dette bidrar til at fylket sannsynligvis vil få en befolkningsvekst i årene fram mot 2040. Befolkningsveksten vil kunne bli så høy som 28,2 prosent dersom en lykkes med å skape høy arbeidsplassvekst, og samtidig bedre bostedsattraktiviteten. Selv med lav arbeidsplassvekst og lavere bostedsattraktivitet vil fylket kunne få befolkningsvekst, men da vil veksten bli marginal. Kommunene har hver for seg et stor mulighetsrom, både for sterk vekst og sterk nedgang, avhengig av hvordan de lykkes mer nærings- og attraktivitetsutvikling.

Innledning

Notatet er bygd opp rundt seks kapitler, som til sammen skal gi et bilde av de sentrale utviklingstrekkene i området. De første to kapitlene er rent deskriptive. Deretter følger fire kapitler der vi gjennom ulike modeller og indikatorer forsøker å belyse årsaker og drivkrefter til utviklingen.

Notatet starter med en beskrivelse av befolkningsutviklingen. Befolkningsutviklingen er helt sentral for å beskrive et områdes utvikling. Flyttingen ut og inn av området vies spesiell oppmerksomhet, og er antakelig den viktigste indikatoren for om en region har en positiv utvikling. Mye av problemstillingene knyttet til regional utvikling kan knyttes til å forklare nettoflyttingen mellom regioner. I kapittel 2 gis en beskrivelse arbeidsplassutviklingen, og da spesielt arbeidsplassutviklingen i næringslivet.

I dette notatet introduserer vi et nytt begrep; næringsmessig sårbarhet. Den næringsmessige sårbarheten knytter seg til bransjesammensetningen i en region, og til arbeidsmarkedsintegrasjonen i en region. Sårbarheten kan være med på å forklare utviklingen i en region, og gir også en pekepinn på sannsynlig utvikling i årene framover.

NæringsNM baseres på foretakenes regnskap, og viser hvordan bedriftene i en region gjør det med hensyn til nyetableringer, vekst og lønnsomhet. NæringsNM gir en beskrivelse av næringsutviklingen, som utdyper bildet vi får av næringsutviklingen når vi bare ser på arbeidsplassutviklingen.

I kapittel 5 bruker vi modellen Attraktivitetspyramiden for å forklare stedenes befolkningsutvikling. Attraktivitetspyramiden har to dimensjoner som har med næringsutvikling å gjøre, bedriftsattraktivitet og besøksattraktivitet. Den tredje dimensjonen er bostedsattraktivitet som er sentral for å forstå flyttingen mellom regionene. Til slutt har vi et kapittel 6, der vi trekker trådene framover. Hvordan vil veksten i en kommune eller region påvirkes av at en lykkes med næringsutvikling og attraktivitetsutvikling?

1. Befolkning

Befolkningsutviklingen er den viktigste indikatoren for regional utvikling, og blir i denne rapporten viet ekstra oppmerksomhet. En positiv befolkningsutvikling er et mål i seg selv for de fleste regioner og er den fremste indikatoren på om noe går bra i en region. Alt datagrunnlag i dette kapitlet er fra SSB.

1.1 Befolkningsutviklingen i Sogn og Fjordane

Befolkningen i Sogn og Fjordane har vokst de siste fem årene. Veksten var spesielt høy i 2010 og 2011. Etter nedgang i folketallet tidlig i perioden, er folketallet i Sogn og Fjordane endelig igjen over nivået fra 2000.

De siste årenes vekst i Sogn og Fjordane har sammenheng med at Norge er inne i en sterk vekstperiode. Årsaken til den høye befolkningsveksten er økt innvandring til Norge. Det er innvandring fra EU-land som har stått for denne økningen. Den økte innvandringen har gitt bedre befolkningsvekst i hele landet. Sogn og Fjordane har også fått økt innvandring fra denne gruppen. Innvandrere fra EU-land kommer ofte til Norge for å arbeide, og denne innvandringen karakteriseres derfor som arbeidsinnvandring.

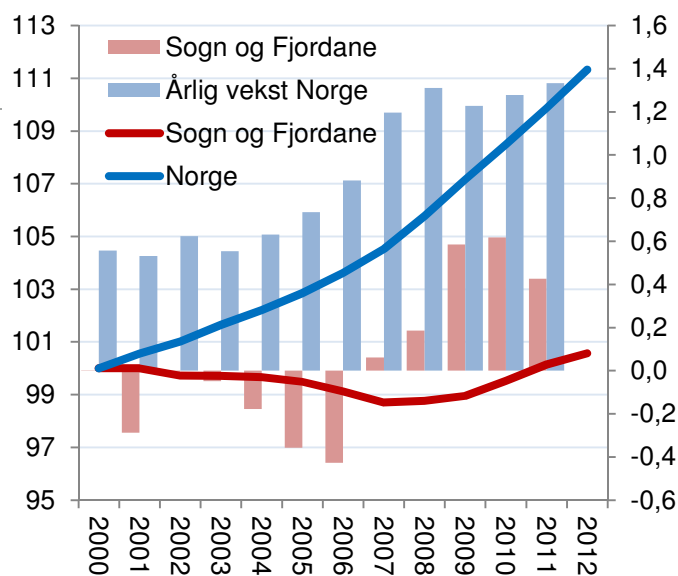
1.2 Befolkningsutviklingen dekomponert

Befolkningsutviklingen består av tre komponenter; fødselsoverskudd, netto innenlands flytting og netto innvandring.

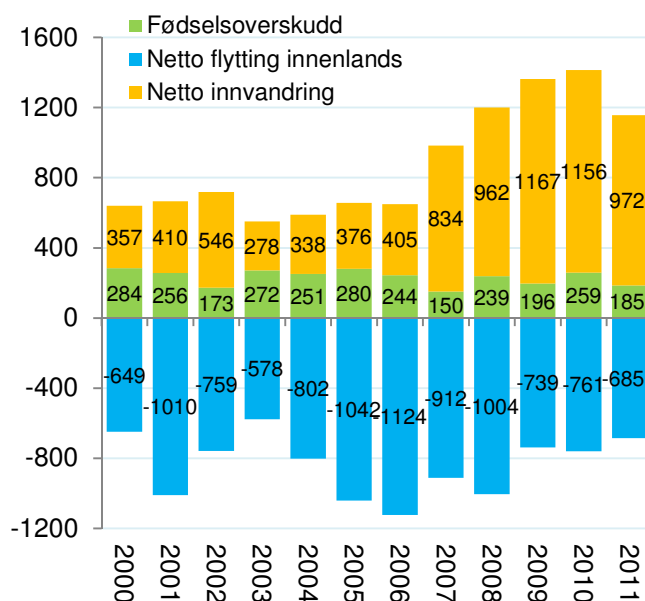
Fødselsbalansen i Sogn og Fjordane har vært positiv, men har betydd lite for befolkningsutviklingen sammenliknet med de andre komponentene.

Sogn og Fjordane har hatt netto utflytting til andre norske fylker alle årene siden 2000. Nettoutflyttingen var på 1124 personer i 2006, men er blitt redusert de siste årene.

Innvandringen har bidratt positivt, og økt mye de siste årene. Det er innvandringen som er hovedårsaken til den positive utviklingen i fylket. Flere har i netto innvandret til fylket enn flyttet ut av fylket.

Figur 1: Befolkningsutvikling i Sogn og Fjordane og Norge i perioden 2000-2012.

Figur 2: Befolkningsutviklingen i Sogn og Fjordane i perioden 2000-2011, dekomponert i fødselsoverskudd, netto innenlands flytting og netto innvandring.

1.3 Befolkningsveksten i fylkene

I tabellen under ser vi hvordan den årlige veksten har utviklet seg i alle fylkene i Norge etter 2000.

Tabell 1: Årlig befolkningsvekst i prosent av folketallet i fylkene i perioden 2000-2011.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Oslo	0,2	0,8	0,9	0,9	1,5	1,6	1,9	2,2	2,7	2,0	2,1	2,3
Akershus	1,1	1,1	1,2	1,1	1,1	1,4	1,6	1,8	1,7	1,7	1,7	1,9
Rogaland	0,5	0,7	1,0	1,0	1,1	1,1	1,8	2,0	1,9	1,8	1,9	1,6
Buskerud	0,9	0,4	0,7	0,4	0,5	0,7	1,0	1,4	1,4	1,2	1,3	1,6
Sør-Trøndelag	0,8	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	1,2	1,5	1,3	1,3	1,2	1,3
Aust-Agder	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2	0,5	0,6	1,3	1,2	1,1	1,4	1,3
Hordaland	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7	1,0	0,9	1,3	1,5	1,6	1,5	1,3
Østfold	1,1	0,7	0,9	0,6	0,7	0,7	0,8	1,1	1,2	1,1	1,2	1,3
Vestfold	1,1	0,7	0,8	0,6	0,6	0,6	0,8	1,2	1,2	0,9	1,0	1,2
Vest-Agder	0,8	0,6	0,9	0,6	0,7	0,6	0,9	1,4	1,4	1,3	1,2	1,1
Møre og Romsdal	0,3	0,0	0,2	0,1	0,0	0,1	0,2	0,6	0,8	1,0	1,1	1,1
Nord-Trøndelag	0,1	0,2	0,1	0,3	0,4	0,2	0,3	0,6	0,7	0,6	0,4	0,9
Troms	0,4	-0,1	0,4	0,3	0,1	0,6	0,4	0,3	0,6	0,6	0,7	0,7
Hedmark	0,5	0,0	0,2	0,0	0,0	0,1	0,1	0,3	0,4	0,3	0,5	0,6
Oppland	0,4	-0,1	0,2	0,1	-0,3	0,0	-0,1	0,3	0,4	0,5	0,5	0,6
Finnmark	0,0	-0,5	-0,3	-0,4	-0,2	-0,2	-0,4	-0,4	0,1	0,5	0,8	0,5
Telemark	0,3	0,1	0,1	0,2	0,1	-0,1	0,0	0,3	0,5	0,4	0,6	0,5
Nordland	-0,3	-0,3	-0,2	0,0	-0,1	-0,2	-0,3	-0,2	0,2	0,4	0,4	0,4
Sogn og Fjordane	0,0	-0,3	0,0	0,0	-0,2	-0,4	-0,4	0,1	0,2	0,6	0,6	0,4
Norge	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7	0,9	1,2	1,3	1,2	1,3	1,3

Befolkningsveksten i Norge skjøt fart i 2007, da det ble en sterk økning i arbeidsinnvandring fra EU-land. Denne innvandringen har fortsatt å øke, og har ført til en femårsperiode med historisk høy befolkningsvekst. Befolkningsveksten på landsbasis har vært i størrelsesorden 1,2 til 1,3 prosent av folketallet årlig de siste fem årene. I 2011 sto innvandringen for nesten ett prosentpoeng av denne befolkningsveksten. Fra og med 2008 har alle de 19 fylkene i landet hatt befolkningsvekst hvert år. Den høye innvandringen har dermed skapt befolkningsvekst i alle fylkene.

Sogn og Fjordane hadde lavest befolkningsvekst av fylkene i 2011. Sogn og Fjordane har vært blant fylkene med lavest vekst i alle årene. Men vi kan samtidig se at utviklingen har vært positiv. Fra å ha en nedgang på 0,4 prosent av folketallet i 2006, hadde fylket en vekst på 0,4 i 2011.

1.4 Innvandring

Innvandringen har forsterket befolkningsveksten i alle fylker og regioner. I tabellen under ser vi hvordan innvandringen har utviklet seg i fylkene i Norge.

Tabell 2: Netto innvandring i prosent av folketallet i fylkene i perioden 2000-2011, samt snitt i perioden 2007-2011.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Snitt 2007-2011
Oslo	0,1	0,1	0,7	0,2	0,3	0,6	0,7	1,3	1,8	1,1	1,3	1,5	1,4
Finnmark	0,9	0,4	0,6	0,4	0,3	0,3	0,3	0,8	1,0	1,0	1,1	1,2	1,0
Møre og Romsdal	0,3	0,2	0,4	0,3	0,3	0,3	0,5	0,8	0,9	1,0	1,1	1,1	1,0
Buskerud	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,8	0,7	0,8	1,0	1,1	0,9
Akershus	0,1	0,2	0,3	0,2	0,3	0,4	0,6	0,8	0,8	0,7	0,8	1,0	0,8
Troms	0,3	0,2	0,5	0,4	0,3	0,5	0,4	0,7	0,7	0,8	0,8	0,9	0,8
Rogaland	0,0	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,8	1,3	1,2	1,0	1,2	0,9	1,1
Sogn og Fjordane	0,3	0,4	0,5	0,3	0,3	0,4	0,4	0,8	0,9	1,1	1,1	0,9	1,0
Sør-Trøndelag	0,2	0,2	0,4	0,1	0,3	0,4	0,5	0,8	0,7	0,7	0,6	0,9	0,8
Aust-Agder	0,2	0,1	0,4	0,3	0,4	0,4	0,5	0,8	0,9	0,7	0,8	0,9	0,8
Hordaland	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,4	0,5	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Oppland	0,3	0,1	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,6	0,6	0,6	0,7	0,8	0,7
Nordland	0,5	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,5	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7
Nord-Trøndelag	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,4	0,7	0,5	0,5	0,5	0,8	0,6
Vestfold	0,2	0,1	0,3	0,1	0,2	0,3	0,5	0,8	0,8	0,7	0,6	0,8	0,7
Østfold	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,6	0,5	0,7	0,6
Vest-Agder	0,3	0,2	0,5	0,4	0,4	0,5	0,5	0,9	0,9	0,8	0,8	0,7	0,8
Hedmark	0,3	0,1	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,6
Telemark	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3	0,3	0,4	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6
Norge	0,2	0,2	0,4	0,2	0,3	0,4	0,5	0,8	0,9	0,8	0,9	1,0	0,9

Alle fylkene fikk fra 2007 en høyere innvandring enn de hadde hatt tidligere. Innvandringen i 2011 ble høyere enn noensinne, og tilsvarte nesten én prosent av folketallet i Norge.

I 2011 var det Oslo, Finnmark, Møre og Romsdal og Buskerud som hadde høyest innvandring. Rogaland og Sogn og Fjordane har hatt høy innvandring i tidligere år, men fikk ikke så høy innvandring i 2011.

Sogn og Fjordane hadde en innvandring som tilsvarte 1,1 prosent av folketallet i 2009 og 2010. Dette var da av de høyeste nivåene i landet. I 2011 tilsvarte innvandringen 0,9 prosent av folketallet. Dette var over middels blant fylkene, men litt under landsnivået.

1.5 Innenlands flytting

Den innenlandske nettoutflyttingen er interessant å studere, fordi den forteller hvilke regioner som vokser på bekostning av andre. I tabellen under ser vi hvordan nettoutflyttingen i fylkene har utviklet seg.

Tabell 3: Netto flytting innenlands i prosent av folketallet i fylkene i perioden 2000-2011.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Akershus	0,4	0,4	0,5	0,3	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Østfold	1,0	0,6	0,8	0,5	0,4	0,4	0,3	0,5	0,4	0,3	0,5	0,4
Vestfold	0,7	0,5	0,5	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,1	0,3	0,3
Buskerud	0,5	0,1	0,3	0,0	0,0	0,2	0,3	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2
Aust-Agder	0,1	0,0	-0,2	-0,1	-0,3	0,0	0,0	0,3	0,1	0,1	0,3	0,2
Hedmark	0,3	0,1	0,2	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1
Sør-Trøndelag	0,1	0,0	0,0	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0
Nord-Trøndelag	-0,4	-0,2	-0,2	-0,2	0,0	-0,3	-0,2	-0,3	-0,1	-0,1	-0,2	0,0
Rogaland	-0,1	-0,1	0,2	0,1	0,1	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vest-Agder	0,1	0,1	0,0	-0,2	0,0	-0,1	-0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Hordaland	-0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
Oslo	-0,4	0,2	-0,3	0,1	0,4	0,3	0,3	0,0	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1
Telemark	0,1	-0,1	-0,1	-0,2	-0,2	-0,3	-0,3	-0,2	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
Oppland	0,2	-0,1	0,0	-0,2	-0,4	-0,3	-0,4	-0,1	-0,2	0,0	-0,2	-0,2
Møre og Romsdal	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,6	-0,5	-0,5	-0,4	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Nordland	-0,9	-0,7	-0,7	-0,5	-0,6	-0,7	-0,8	-0,7	-0,6	-0,5	-0,4	-0,5
Troms	-0,4	-0,6	-0,4	-0,4	-0,5	-0,3	-0,4	-0,7	-0,6	-0,5	-0,6	-0,6
Sogn og Fjordane	-0,6	-0,9	-0,7	-0,5	-0,7	-1,0	-1,1	-0,9	-0,9	-0,7	-0,7	-0,6
Finnmark	-1,5	-1,2	-1,3	-1,1	-0,9	-0,8	-1,0	-1,4	-1,3	-0,9	-0,6	-0,9

Akershus, Østfold og Vestfold er fylker som har hatt netto innflytting fra andre fylker i alle årene etter 2000. Øst- og Vestfold har imidlertid langt lavere innflytting fra andre fylker i de siste årene.

De tre nordligste fylkene, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal er fem fylker som har hatt netto utflytting i alle årene etter 2000. I disse fylkene har utflyttingen til andre fylker blitt lavere de siste årene.

Nettoutflyttingen fra Sogn og Fjordane var høyest i 2006, da den tilsvarte 1,1 prosent av folketallet. Nettoutflyttingen er deretter blitt redusert til 0,6 prosent av folketallet i 2011. Likevel var det nest svakest av alle fylkene, kun Finnmark hadde høyere netto utflytting.

1.6 Fødselsbalanse

Fødselsbalansen virker i utgangspunktet kanskje ikke like interessant som flyttemønstrene, ettersom den endres ganske langsomt og er lite påvirkelig. Fødselsbalansen påvirkes av aldersfordelingen, kjønnsfordelingen og fruktbarheten. På lang sikt betyr fødselsbalansen imidlertid mye for befolkningsutviklingen.

Tabell 4: Fødselsbalansen i prosent av folketall i fylkene i perioden 2000-2011.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Oslo	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
Rogaland	0,7	0,6	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,7
Hordaland	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5
Akershus	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Vest-Agder	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,4
Sør-Trøndelag	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,4
Troms	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
Møre og Romsdal	0,3	0,3	0,1	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3
Buskerud	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
Aust-Agder	0,2	0,1	0,1	0,0	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2
Finnmark	0,6	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,2	0,3	0,4	0,2	0,2
Sogn og Fjordane	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Vestfold	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Nord-Trøndelag	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1
Østfold	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
Nordland	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
Telemark	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Oppland	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Hedmark	-0,1	-0,2	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Norge	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

Oslo har den klart høyeste fødselsbalansen i 2011. For ti år siden hadde Rogaland, Finnmark, Akershus og Hordaland høyere fødselsbalanse. Oslo har hatt en sterkt økende fødselsbalanse siden 2000, mens Finnmark og Akershus har hatt en synkende trend.

Hedmark, Oppland og Telemark er fylker som har hatt en negativ fødselsbalanse i perioden etter 2000. Når fødselsbalansen er så lav i disse fylkene henger det sammen med to faktorer. For det første er aldersstrukturen ugunstig, med mange gamle og få kvinner i fødedyktig alder. For det andre er fruktbarheten lav, ved at kvinner i disse fylkene får relativt få barn i sin levetid.

Sogn og Fjordane har en fødselsbalanse som er lavere enn landsgjennomsnittet, men er ikke blant fylkene med lavest fødselsbalanse. Sogn og Fjordane har en ugunstig alderssammensetning, men til forskjell fra fylker som Hedmark og Oppland, er fruktbarheten høy. Det betyr at kvinnene i fødedyktig alder i Sogn og Fjordane får flere barn enn kvinnene i Oppland og Hedmark. Sogn og Fjordane er blant fylkene med høyest fruktbarhet i landet.

1.7 Relativ flytting

Relativ flytting er summen av netto innenlands flytting og innvandring fratrukket landsgjennomsnittet. Dette er et mål for hvordan et fylke gjør det i konkurranse med andre fylker i Norge. Fylker med høy innflytting har enten høy arbeidsplassvekst eller høy bostedsattraktivitet.

Tabell 5: Relativ flytting i prosent av folketallet i fylkene i perioden 2000-2011. Relativ flytting er nettoflytting fratrukket gjennomsnittlig innvandring til Norge.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Akershus	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3	0,5	0,5	0,5	0,3	0,4	0,3	0,5
Oslo	-0,5	0,2	0,1	0,0	0,4	0,4	0,6	0,4	0,8	0,2	0,2	0,4
Buskerud	0,5	0,1	0,2	0,0	0,0	0,1	0,3	0,4	0,2	0,2	0,2	0,4
Østfold	0,8	0,4	0,5	0,3	0,4	0,3	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2
Aust-Agder	0,1	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2	0,0	-0,1	0,2	0,0	0,0	0,2	0,1
Vestfold	0,7	0,4	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,0	0,0	0,1
Rogaland	-0,4	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,1	0,5	0,5	0,2	0,2	0,2	-0,1
Sør-Trøndelag	0,2	0,0	0,0	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	-0,1	0,0	-0,2	-0,1
Møre og Romsdal	-0,3	-0,4	-0,3	-0,4	-0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,3	-0,1	0,0	-0,1
Hordaland	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,1	-0,1
Nord-Trøndelag	-0,3	-0,2	-0,3	-0,1	-0,1	-0,4	-0,4	-0,4	-0,5	-0,4	-0,6	-0,2
Hedmark	0,4	0,0	0,1	0,0	-0,1	-0,1	-0,2	-0,4	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2
Oppland	0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,4	-0,3	-0,5	-0,4	-0,5	-0,2	-0,3	-0,3
Vest-Agder	0,1	0,1	0,2	0,0	0,1	-0,1	-0,2	0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,3
Telemark	0,2	0,0	-0,2	-0,1	-0,2	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,5
Troms	-0,3	-0,6	-0,3	-0,3	-0,6	-0,2	-0,6	-0,9	-0,7	-0,6	-0,6	-0,6
Nordland	-0,7	-0,6	-0,7	-0,3	-0,5	-0,7	-0,9	-1,1	-0,8	-0,6	-0,5	-0,6
Finnmark	-0,8	-1,0	-1,1	-1,0	-0,8	-1,0	-1,2	-1,4	-1,1	-0,7	-0,3	-0,6
Sogn og Fjordane	-0,5	-0,7	-0,6	-0,5	-0,7	-1,0	-1,2	-0,9	-1,0	-0,4	-0,5	-0,7

Akershus, Oslo og Buskerud hadde høyest innflytting av fylkene i landet i 2011. Dette er fylker som har hatt høy innflytting i perioden etter 2000.

Østfold og Vestfold hadde høyest innflytting i 2000, men i disse fylkene har trenden vært sterkt fallende. Også Hedmark og Telemark har en klar fallende tendens i den relative nettoflyttingen.

De fylkene med klare positiv trend er Oslo, Finnmark og Møre og Romsdal. Rogaland hadde en sterk forbedring fra 2000 til 2007, men har hatt en fallende tendens de siste fem årene.

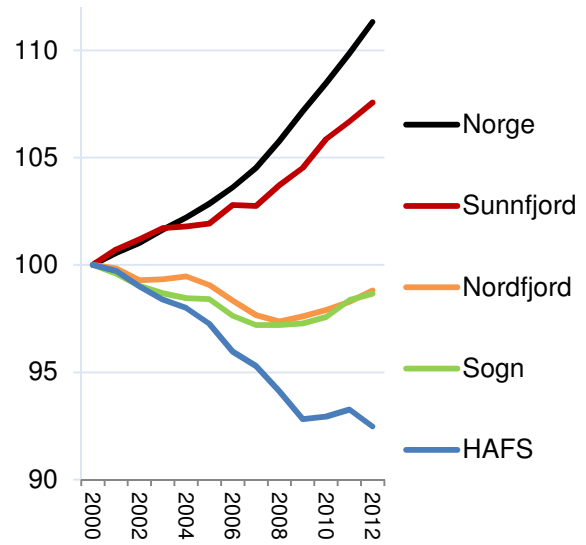
Sogn og Fjordane og de tre nordligste fylkene hadde aller svakest flyttebalanse i 2011, og har også gjort det svakest samlet sett etter 2000.

Sogn og Fjordane har imidlertid forbedret seg fra den svake perioden 2005-2008.

1.8 Befolkningsutvikling i regionene

Sunnfjord har hatt vekst i folketallet siden 2000. Utviklingen har vært langt bedre enn i de andre regionene i fylket, men likevel under landsgjennomsnittet. Sunnfjord har hatt en økning i folketallet på 7,6 prosent siden 2000, mens på landsbasis har befolkningsveksten vært på 11,3 prosent.

De tre andre regionene har hatt nedgang i folketallet siden 2000. Nordfjord og Sogn har hatt en positiv utvikling de siste årene, men var ved inngangen av 2012 fortsatt mer enn to prosent under 2000-nivået. HAFS har hatt en sterkere nedgang. Utviklingen var positiv i 2009 og 2010, men regionen fikk igjen nedgang fra 2011 til 2012. HAFS har redusert folketallet med 7,5 prosent siden 2000.

Figur 3: Befolkningsutvikling i regionene i Sogn og Fjordane i perioden 2000-2012, indeksert slik at nivået i 2000=100.

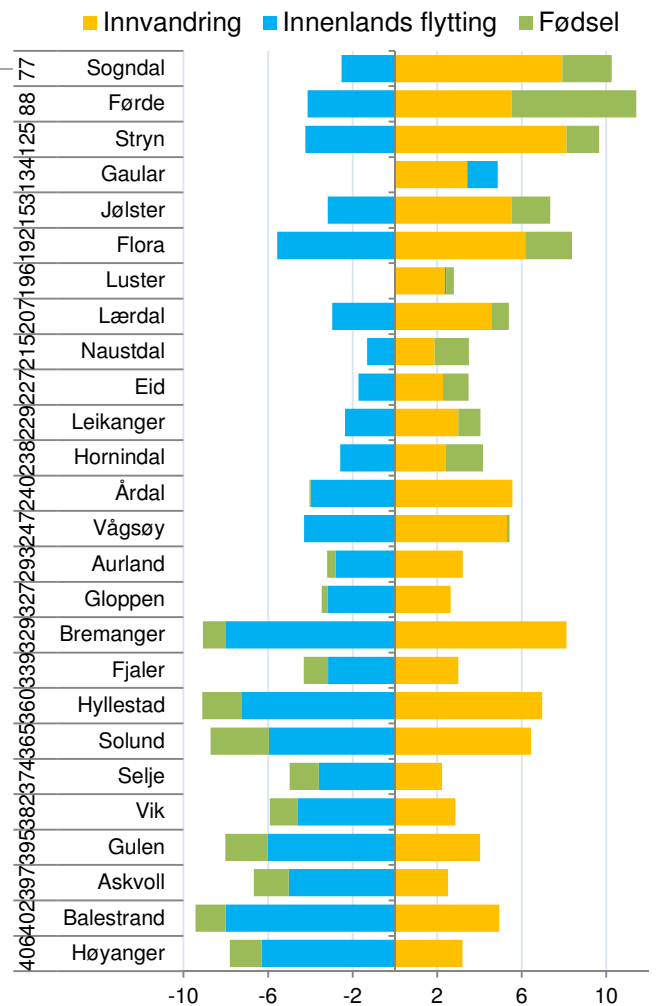
1.9 Befolkningsutvikling i kommunene

I figur 4 ser vi befolkningsveksten i kommunene i Sogn og Fjordane de siste fem årene, og hvordan denne har fordelt seg på innvandring, innenlands flytting og fødselsbalanse.

Sogndal har hatt den beste befolkningsutviklingen av alle kommunene i fylket de siste fem årene, som følge av høy innvandring og positiv fødselsbalanse. Sogndal har likevel hatt et netto flyttetap til andre norske kommuner. Førde og Stryn, som følger på de to neste plassene, har samme profil som Sogndal. Mange av kommunene i fylket med positiv utvikling i folketallet deler denne profilen med netto innvandring og fødselsoverskudd, men netto innenlands utflytting.

Gaular skiller seg ut, ved å ha hatt både netto innvandring og innenlands innflytting. Gaular og Luster er de eneste kommunene i fylket som har hatt positiv innenlands flyttebalanse i denne perioden.

Flertallet av kommunene har imidlertid netto utflytting, og i mange av kommunene er nettoutflyttingen høyere enn nettoinnvandringen, samtidig som fødselsbalansen er negativ. Disse kommunene opplever nedgang i folketallet. Høyanger og Balestrand har hatt høyest nedgang i befolkningen de siste fem årene. Begge har hatt fødselsunderskudd og høy netto utflytting.

Figur 4: Befolkningsendringer i kommunene i Sogn og Fjordane siste fem år, dekomponert. Tallene til venstre angir rangering for vekst siste fem år blant landets 429 kommuner.

1.10 Relativ flytting i kommunene

Relativ flytting er en interessant indikator å følge, fordi den forteller om den underliggende styrken i utviklingen på et sted. Som nevnt tidligere er relativ flytting et steds nettoflytting fratrukket gjennomsnittlig innvandring. Årsaken til at vi bruker relativ flytting i stedet for å bare bruke den enklere indikatoren nettoflytting, er for lettere å kunne sammenlikne forskjellene mellom kommuner og utviklingen over tid. Kommunene er også rangert etter progressivt gjennomsnitt¹, som både tar hensyn til veksten de siste ti årene og trenden i veksten. Slik den regnes ut, vil de siste årenes vekst telle mer enn vekst tidlig i perioden.

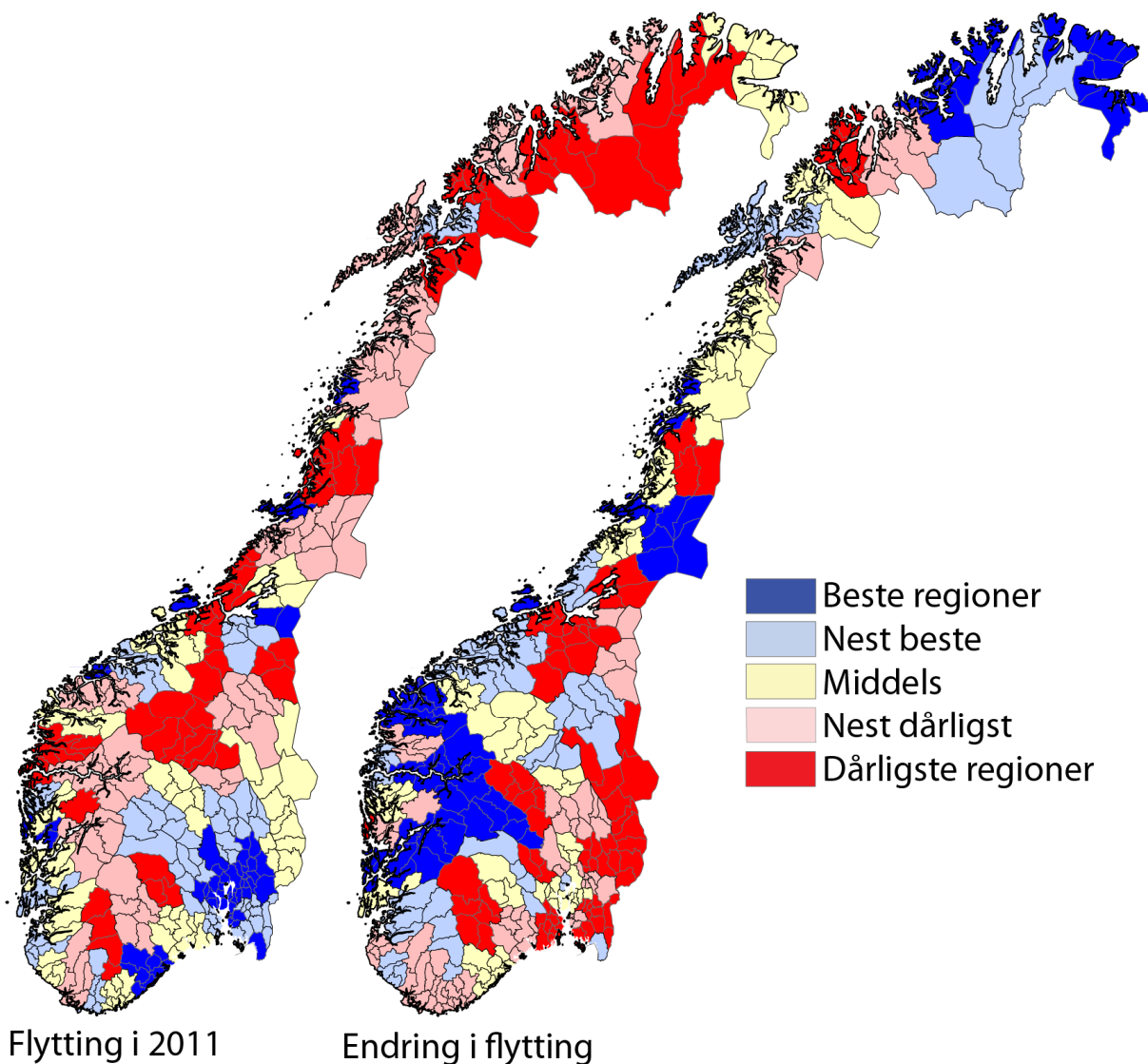
Tabell 6: Relativ flytting i prosent av folketallet i kommunene i Sogn og Fjordane i perioden 2000-2011. Rang viser kommunens rangering med hensyn til progressivt gjennomsnitt.

Rang	Kommune	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
94	Sogndal	-1,3	-1,5	0,1	-0,5	0,6	-0,6	-1,5	-0,2	-0,6	-0,3	0,6	1,3
159	Gaular	-0,7	-1,2	-1,0	-0,8	-1,6	0,2	-2,2	0,1	-0,1	-0,3	-0,2	0,9
210	Stryn	1,2	-1,2	-0,3	0,6	-0,6	-1,8	-1,8	-0,1	-0,1	0,6	-0,5	-0,5
212	Luster	-1,2	0,4	-0,9	-0,3	-0,3	-1,3	-0,5	-1,3	-1,1	0,8	0,5	-0,9
226	Jølster	-0,3	-0,4	-0,9	-1,8	-0,3	-1,1	-0,3	-1,0	-0,1	-0,3	-0,2	-0,6
234	Førde	0,0	-0,2	0,0	0,4	-0,8	0,2	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4	-0,7	-1,2
256	Leikanger	-0,3	-0,9	-1,3	-0,4	0,8	-1,3	-0,8	-1,9	-2,4	0,2	0,9	-0,6
257	Lærdal	0,1	-0,9	-0,5	-0,6	-1,1	-0,3	-0,5	-0,6	0,0	-0,8	0,1	-1,6
268	Eid	-0,6	-1,2	-0,3	-0,3	-1,0	-0,1	-0,3	-0,9	-1,1	-1,1	-0,3	-0,4
314	Årdal	-1,1	-1,2	-1,0	-0,7	-0,2	-1,7	-1,6	0,5	-0,3	-0,1	-1,5	-1,5
317	Flora	-0,3	-0,4	-0,3	-1,3	-0,6	-0,7	-1,6	-0,4	-1,3	0,0	-1,4	-0,7
321	Vågsøy	-1,5	-0,9	-1,1	-1,3	-1,9	-1,9	-1,8	-1,7	-1,3	-0,6	-0,2	0,4
322	Aurland	-0,4	-0,6	-1,8	0,8	-1,7	-3,1	-1,0	-2,1	-1,4	-0,8	-0,3	0,7
325	Hornindal	-0,3	-1,2	-1,0	-0,3	-0,2	-0,6	-0,8	-0,2	0,1	-1,1	-3,2	-0,1
329	Solund	-2,2	-0,9	-1,8	0,0	-2,2	0,3	-1,0	0,0	-0,1	-0,7	-1,1	-2,0
332	Gloppen	-1,5	0,0	0,0	-0,5	0,3	-0,9	-1,5	-1,6	-1,3	-0,4	-0,5	-1,2
343	Fjaler	-0,2	0,0	-0,2	-0,7	0,2	-1,6	-0,8	-0,9	-1,0	-0,1	0,9	-3,5
349	Naustdal	-0,2	0,1	-1,4	-2,0	-1,4	-0,2	-2,4	-0,8	-1,3	-0,4	-0,6	-0,7
351	Hyllestad	0,4	-2,0	0,5	1,4	-1,8	-1,7	-0,5	0,5	-2,6	1,2	-1,7	-2,0
353	Bremanger	-0,7	-1,3	-0,5	-0,4	-1,4	-1,7	-1,5	-1,7	-0,3	-0,2	-0,9	-1,1
361	Gulen	-0,4	-0,2	-0,4	0,0	-0,6	-1,6	-0,7	-2,8	-3,3	0,3	-0,2	-0,4
379	Vik	-0,9	-0,7	-0,4	0,2	-0,4	-1,2	-1,1	-1,7	-1,3	-0,9	-1,3	-0,9
386	Selje	-0,5	-1,1	-0,1	0,0	-2,1	-1,5	-2,0	-1,9	-1,0	-2,3	-0,7	0,1
397	Askvoll	0,5	-1,4	-1,5	-1,4	-0,7	-1,4	-1,2	-2,5	-1,8	-1,7	-0,2	-0,6
410	Høyanger	-0,7	-0,6	-1,5	-1,2	-1,0	-1,8	-1,0	-1,5	-1,4	-2,4	-0,3	-2,1
411	Balestrand	0,9	-1,9	-0,6	-2,5	-2,4	-1,7	-1,1	-2,8	-2,2	-0,9	-0,7	-0,9

Vi så tidligere at Sogn og Fjordane har hatt en svak relativ flytting. Det går klart fram av kommunetallene også. Det finnes imidlertid lyspunkt, som en god utvikling i Sogndal. Gaular har også gjort det bra de siste årene. Vi så nettopp at Gaular har hatt både netto innenlands innflytting og netto innvandring. Samtidig ser vi at den årlige utviklingen i den relative flyttingen varierer sterkt mellom de ulike kommunene, og flere kommuner har hatt god flyttebalanse i enkeltår. Flertallet av kommunene i Sogn og Fjordane gjør det imidlertid under middels sammenliknet med de andre kommunene i landet på den progressive tiårsindeksen. Balestrand og Høyanger er blant de 20 kommunene lavest rangert på denne indeksen.

1.11 Nye regionale mønstre

I de siste årene har det blitt noen nye trekk i de regionale flyttemønstrene i Norge. I figuren under viser vi flyttemønsteret mellom regioner i 2011, samt flyttemønsteret i perioden 2009-2011 sammenliknet med perioden 2000-2006.

Figur 5: Regionale forskjeller i nettoflytting i 2011, samt endringer i relativ nettoflytting fra perioden 2000-2006 til perioden 2009-2011.

Kartet til venstre viser regionale variasjoner i nettoflyttingen i 2011. Det sentrale Østlandet trakk til seg mange innflyttere i 2011. Enkelte regioner rundt Bergen og Trondheim hadde også høy innflytting. Dette er et mønster som vi har sett tidligere. Det nye er at regioner som Ytre Helgeland, Hitra/Frøya og Kystgruppen (Nord-Trøndelag) var blant regioner med høyest innflytting. Dette er regioner som har hatt stor utflytting tidligere.

I kartet til høyre ser vi hvordan flyttemønsteret har endret seg de siste tre årene i forhold til tidligere, målt med perioden 2000-2006. Finnmark har mye lavere utflytting enn tidligere, samtidig som at kystregioner som Ytre Helgeland, Hitra/Frøya, HALD, Søre Sunnmøre, Kystgruppen, Sunnhordland og Nordfjord har fått mye bedre flyttebalanse. Østlandet har relativt sett fått mye lavere innflytting enn tidligere, men vi ser på kartet over flytting i 2011 at det fremdeles er Østlandet som trekker til seg flest innflyttere.

1.12 Befolkningsframskrivningerⁱⁱ

Hvert år beregner og publiserer Statistisk Sentralbyrå framskrivninger for Norges befolkning, den siste for perioden 2012-2100. SSBs befolkningsframskrivninger viser hvordan landets folkemengde vil endre seg under gitte forutsetninger om fruktbarhet, dødelighet og nettoinnvandring.

Ulike prognoser for levealder og fruktbarhet påvirker framskrivningene i noen grad, men ganske lite i forhold til ulike prognoser for innvandring. De siste befolkningsframskrivningene viser at både samlet folkemengde og antall innvandrere i de nærmeste tiårene vil øke sterkt med de fleste kombinasjoner av forutsetninger. I følge modellen vil innvandring øke noen år til, og deretter ha betydelig nedgang.

Som følge av en lav arbeidsledighet og høyt inntektsnivå i Norge ventes det en høy innvandring de nærmeste årene. Etter hvert er det imidlertid ventet at inntektene fra petroleumssektoren vil minke og den relative inntekten i Norge synke. Dette vil kunne gjøre det mindre attraktivt å innvandre for å arbeide i Norge.

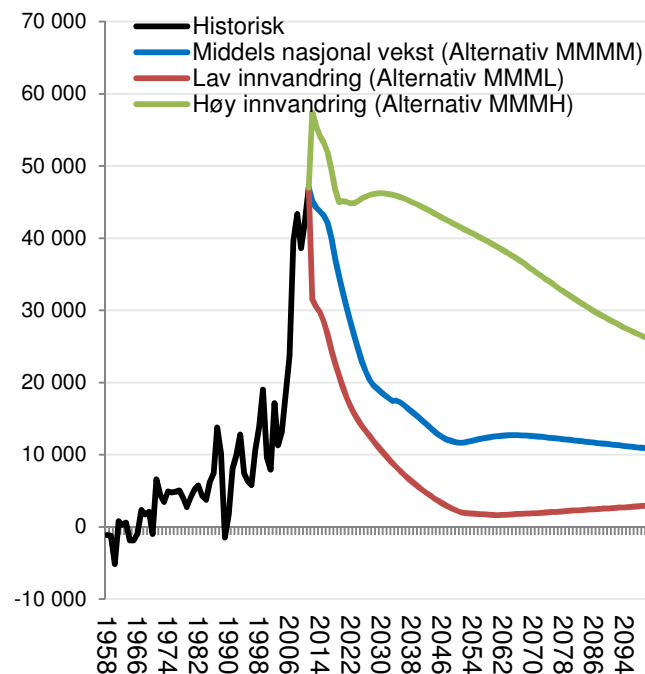
SSB presenterer tre framskrivningsbaner som kalles middels nasjonal vekst, lav innvandring og høy innvandring. I figur 6 kan vi se at nettoinnvandringen er ventet å gå betydelig ned. I høyalternativet er det forutsatt konstant relativt inntektsnivå, og nedgangen i innvandring blir dermed mindre i dette alternativet. I lavalternativet er det forutsatt at det relative inntektsnivået i Norge vil falle sterkt, noe som vil føre til at innvandringen vil synke raskt.

Modellen tar hensyn til at innvandrere har høyere sannsynlighet for utvandring enn resten av befolkningen. Sannsynligheten for utvandringen varierer med alder, kjønn, botid i Norge og landbakgrunn. Et økende antall innvandrere i Norge medfører derfor større utvandring, og særlig av innvandrere med kort botid.

Som figur 6 viser, vil nettoinnvandringen i 2040 komme ned i 15 000 i mellomalternativet. Dette er en konsekvens av at den synkende innvandringen ikke klarer å kompensere for den økende utvandringen. Men også i høyalternativet blir nettoinnvandringen lavere på lang sikt, til tross for det svært høye nivået på innvandringen. Dette viser hvordan den økende utvandringen, som påvirkes

av den tidligere høye innvandringen, er en sentral forutsetning for framskrivningene.

Det er imidlertid stor usikkerhet forbundet med disse banene. Usikkerheten er knyttet både til selve modellen og anslagene for ledighet og relativ inntekt i framtiden. Denne usikkerheten gjør at innvandringstallene vil kunne avvike betydelig fra anslagene. Store avvik kan oppstå som konsekvens av uforutsette økonomiske og politiske forhold i andre land, spesielt vil kriser og konflikter kunne føre til at flere personer kommer til Norge for å få beskyttelse eller arbeid. Videre kan den økonomiske eller politiske utviklingen bli endret i de landene som arbeidsinnvandrere kommer fra, og i eventuelle nye EU-medlemsland som får lettere adgang til det norske arbeidsmarkedet. Den økonomiske og/eller politiske utvikling i andre europeiske land kan også føre til at arbeidsinnvandrere reiser til andre land enn Norge, for eksempel at polakker heller reiser til Tyskland enn Norge. I tillegg vil endringer i økonomiske og politiske forhold i Norge kunne påvirke innvandringen, som blant annet innvandringspolitikk, etterspørsel etter arbeidskraft, ledighet og inntektsnivå.

Figur 6: Historisk netto innvandring i 1958-2011 og framskrevet netto innvandring i perioden 2010-2100 i følge de tre banene middels nasjonal vekst, lav innvandring og høy innvandring.

Utviklingen i innvandringen, som altså er antatt å være høy i de nærmeste årene for deretter å gå ned, vil ha stor påvirkning på den generelle befolkningsutviklingen i Norge. Det er ventet at de siste års sterke befolkningsvekst vil fortsette noen år til, for deretter å avta.

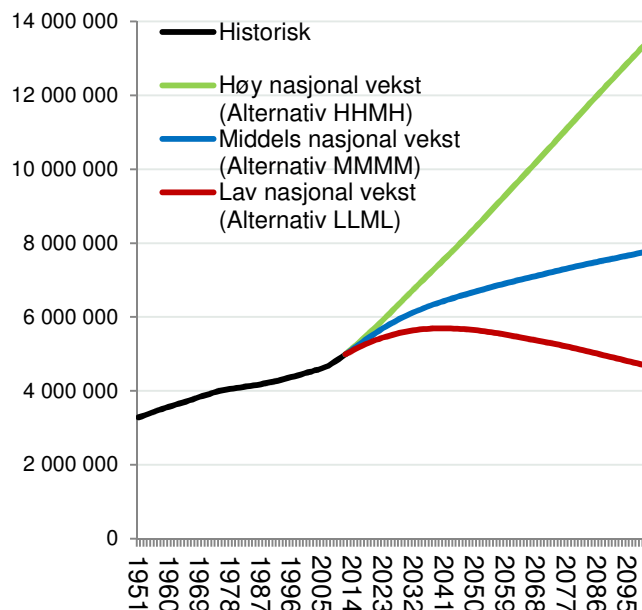
Figur 7 viser befolkningsstørrelsen i Norge i perioden 1951-2012 og den framskrevne befolkningsstørrelsen i perioden 2012-2100 i følge de tre banene middels nasjonal vekst, lav nasjonal vekst og høy nasjonal vekst. I følge framskrivningene blir befolkningsveksten særlig høy i de første årene, men lenger ut i perioden avtar befolkningsveksten. Ifølge hovedalternativet MMMM vil den årlige veksten være på topp om fire år, med en økning på 67 000 innbyggere i 2016, for deretter å synke til under 40 000 om 20 år, i 2032.

Folketallet passerte 5 millioner i mars 2012. I hovedalternativet MMMM vil folketallet ha nådd 6 millioner i 2030, og havne på 7,8 millioner i 2100. I alternativet med høy nasjonal vekst vil Norge nå 6 millioner allerede i løpet av 2023, og få over 13 millioner innbyggere i 2100. I lavalternativet øker befolkningen til 5,7 millioner i 2041, for deretter å avta.

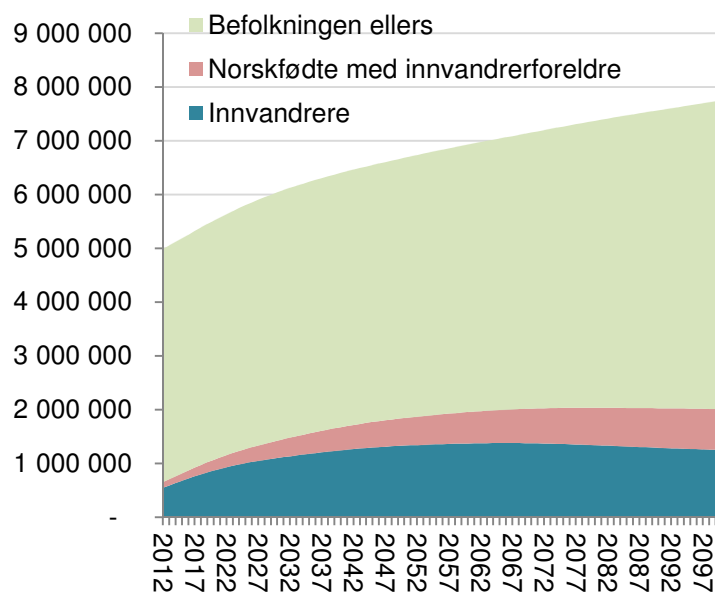
Det store spriket mellom alternativene vitner om den store usikkerheten som er knyttet til tallene, og SSB understreker at tallene blir mer og mer usikre jo lenger fram i tid vi går. Det er som nevnt spesielt knyttet stor usikkerhet til innvandringen.

Figur 8 viser befolkningen i Norge i perioden fram til 2100 i følge hovedalternativet MMMM, fordelt på gruppene innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen ellers.

Antall innvandrere og barn født i Norge av innvandrerforeldre er forventet å øke sterkt i årene som kommer, spesielt fra de nye EU-landene i Øst-Europa. I hovedalternativet MMMM vil innvandrerbefolkningen, som er en sammenslåing av gruppene innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, øke fra 655 000 i 2012 til over 2 millioner i løpet av 2060-årene. Den øvrige befolkningen vil øke fra 4,3 millioner i 2012 til over 5 millioner i samme periode.

Figur 7: Befolkningsstørrelsen i Norge i perioden 1951-2012 og den framskrevne befolkningsstørrelsen i perioden 2011-2100 i følge de tre banene middels nasjonal vekst, lav nasjonal vekst og høy nasjonal vekst.

Figur 8: Befolkningsstørrelsen i Norge i perioden 2012-2100 i følge hovedalternativet MMMM fordelt på innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen ellers.

1.13 Regionale framskrivninger

I tillegg til de nasjonale framskrivningene, framskriver SSB befolkningen for fylkene og kommunene i landet fram til 2040.

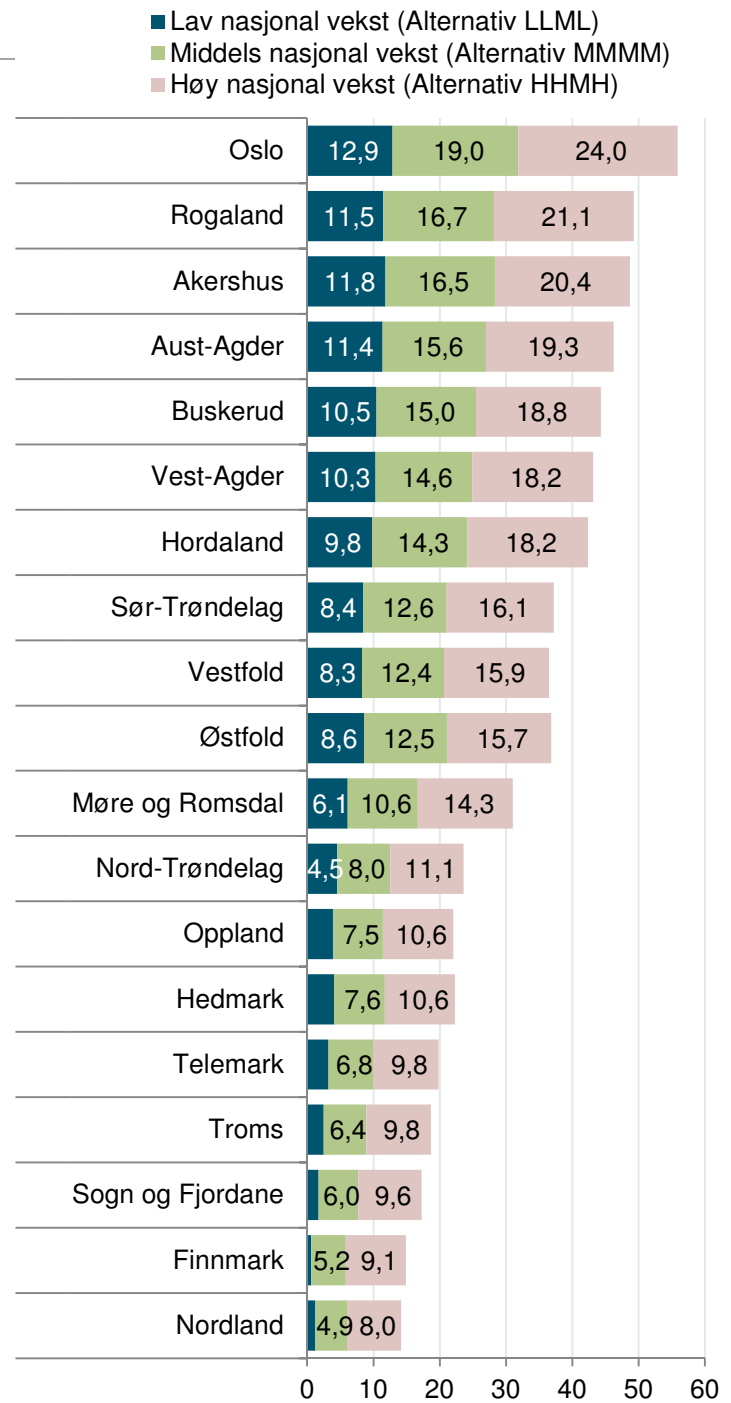
Ifølge SSBs regionale befolkningsframskrivninger vil folketallet i alle fylker øke fram til 2040. I den første perioden er det forventet aller sterkest vekst i Oslo, men også Rogaland og Akershus kan vente sterk vekst de nærmeste årene. Felles for vekstfylkene er at de omfatter et storbyområde eller er nær en av de større byene. Hovedalternativet forutsetter at veksten vil bli redusert lengre ut i perioden.

Figur 9 viser prosentvis vekst i fylkene fra 2012 til 2022. Fylkene er rangert etter alternativet «middels nasjonal vekst», som regnes som hovedalternativet og brukes av kommuner og fylkeskommuner som grunnlag for planlegging.

Oslo er det fylket som ventes å få høyest vekst under de gitte forutsetningene, og vil i følge hovedalternativet øke folketallet med 19 prosent i denne perioden. Denne økningen er nesten lik som i den foregående perioden 2002-2012, da Oslo økte folketallet med 19,6 prosent. Rogaland og Akershus er deretter ventet å få nest og tredje høyest vekst, med en vekst på over 16 prosent. Dette er også likt som veksten de to fylkene har hatt siste ti år.

Andre fylker som ventes en sterk vekst er Aust-Agder, Buskerud og Vest-Agder. Spesielt Aust-Agder er ventet å få en mye sterkere vekst enn i perioden 2002-2012, da folketallet økte med 8,3 prosent. I følge hovedalternativet vil Aust-Agder øke med 15,6 prosent i perioden 2012-2022.

Lavest vekst er forventet i Nordland, Finnmark og Sogn og Fjordane. I følge hovedalternativet vil disse tre fylkene få en vekst fra 4,9 til 6,0 prosent. Dette er betydelig høyere vekst enn fylkene har hatt i den foregående tiårsperioden. Finnmark hadde en vekst på bare 0,1 prosent i perioden 2002-2012, mens Nordland hadde en vekst på 0,3 prosent. Sogn og Fjordane økte med 0,9 prosent. Selv lavalternativet forutsetter en høyere vekst enn i den foregående tiårsperioden. Veksten vil i følge dette alternativet bli fra 0,6 prosent i Nordland til 1,7 prosent i Sogn og Fjordane. I høyalternativet er veksten fra 8,0 til 9,6 prosent.

Figur 9: Prosentvis vekst i fylkene fra 2012 til 2022 i følge de tre alternativene for lav nasjonal vekst, middels nasjonal vekst og høy nasjonal vekst.

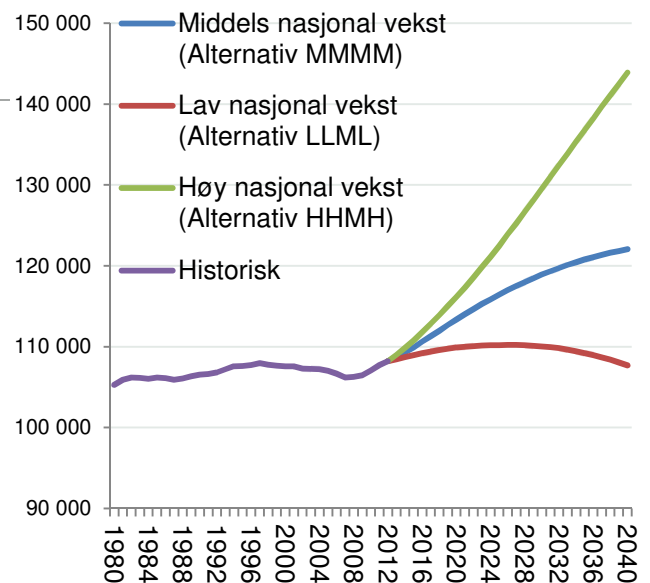
1.14 Framskrivning for Sogn og Fjordane

Figur 10 viser veksten i Sogn og Fjordane i perioden 1980-2012, samt SSBs framskrivningsalternativ for perioden 2012-2040. For perioden 1980-2012 brukes de historiske tallene, mens de tre framskrivningsalternativene middels nasjonal vekst, lav nasjonal vekst og høy nasjonal vekst brukes for perioden 2012-2040.

Folketallet i Sogn og Fjordane var på 108 201 per 1. januar 2012. Middelalternativet framskriver at befolkningen vil øke, men med avtagende styrke etter hvert. Folketallet vil øke til 122 060 i 2040.

I høyalternativet er veksten sterk og konstant, og resulterer i et folketall på 143 889 i 2040, altså en økning på nærmere 36 000 innbyggere.

Lavalternativet sier at folketallet skal øke fram til 2026, da det vil ligge på i overkant av 110 000 innbyggere. Etter dette året vil folketallet i Sogn og Fjordane bli redusert tilbake til dagens nivå mot slutten av perioden.

Figur 10: Historisk vekst i Sogn og Fjordane i perioden 1980-2012 og de tre banene for framskrivning i perioden 2012-2040.

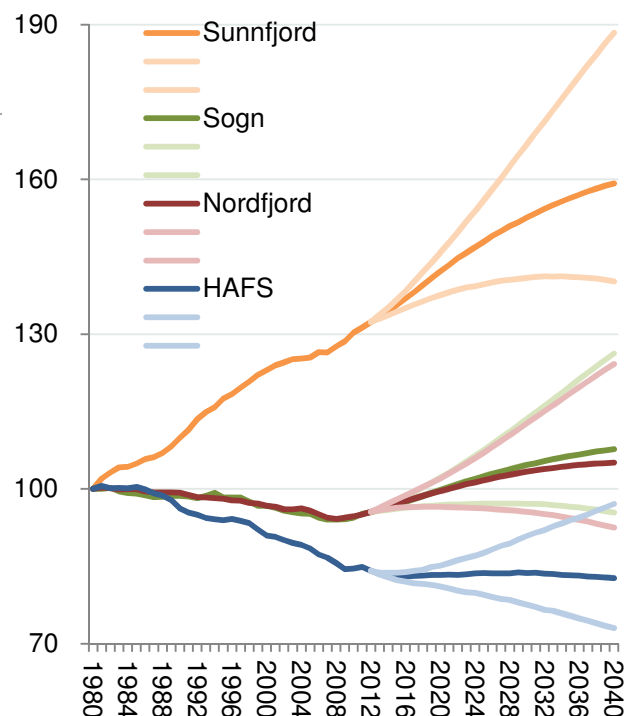
1.15 Framskrivninger for regioner

Figur 11 viser befolkningsframskrivningene for regionene i Sogn og Fjordane.

Sunnfjord har vokst med over 32 prosent fra 1980 til 2012. Sunnfjord får videre sterk vekst, og øker folketallet med nærmere 27 prosentpoeng fra 2012 til 2040 i hovedalternativet. I høyalternativet er veksten 56 prosentpoeng fram til 2040, og folketallet vil øke med 90 prosent fra 1980 til 2040. Sunnfjord er den eneste regionen i fylket som også har vekst i lavalternativet, til tross for en liten nedgang mot slutten av perioden.

Sogn og Nordfjord har hatt lik utvikling siden 1980, og får lik utvikling videre. Sogn øker folketallet med 12 prosentpoeng, mens Nordfjord øker folketallet med 10 prosentpoeng fram til 2040. Det betyr en vekst på åtte og fem prosent fra 1980.

I HAFS holder folketallet seg stabilt i hovedalternativet, før det går svakt ned mot slutten av perioden. I høyalternativet får HAFS imidlertid en vekst på 13 prosentpoeng fram til 2040. Dette er likevel en nedgang på 17 prosent fra 1980.

Figur 11: Historisk vekst i regionene i Sogn og Fjordane i perioden 1980-2012 og de tre banene for framskrivning i perioden 2012-2040.

1.16 Framskrivninger for kommuner

I følge SSBs hovedalternativ vil det bli nedgang i kun 81 av 429 kommuner de første fem årene av framskrivningsperioden. Dette skyldes hovedsakelig den høye innvandringen som er forutsatt. Innvandringen får positiv virkning på folketallet i nesten samtlige kommuner, og ikke bare i de største byene. Men selv om flertallet av kommunene vil få vekst, er det store regionale forskjeller. Det er kommuner nær de største byene som er forventet å få sterkst vekst, mens de minst sentrale vil få lavest vekst.

Kommunene der det forventes nedgang i folketallet de nærmeste årene, er først og fremst små kommuner med stor avstand til byer og større tettsteder. Mange av disse finner vi i Nord-Norge, og gjelder spesielt mindre kystkommuner. Også Nord-Trøndelag har mange spredt bebodde utkantkommuner som er inne i en nedgangsperiode. I Sør-Norge finner vi nedgangskommuner blant annet i de perifere delene av Hedmark, Oppland og Telemark. Dette er fjellområder med høy gjennomsnittsalder, lav fruktbarhet og negativ flyttebalanse.

De mest sentrale kommunene er altså forventet å få sterkere vekst enn de minst sentrale, men forskjellene i befolkningsvekst mellom sentrale og mindre sentrale områder vil etter hvert bli redusert. Dette skyldes lavere innvandring og økende utvandring, særlig fra sentrale kommuner. Befolkningsveksten vil etter hvert gå ned på alle sentralitetsnivå, og i de første årene er det ventet at nedgangen blir minst for utkantkommunene.

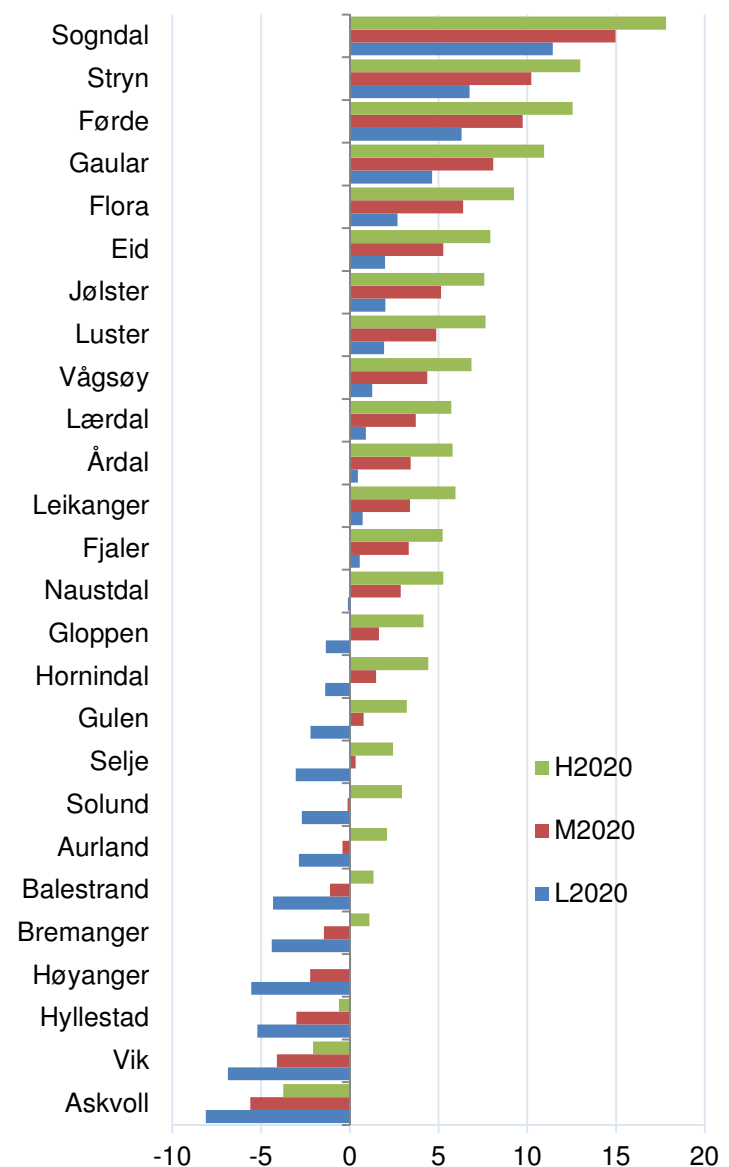
Forutsetninger om innenlands flytting betyr mye for de regionale resultatene, i tillegg til de regionale forskjellene i innvandring. Forutsetningene er basert på det innenlandske og utenlandske flyttemønsteret fra de siste årene. Det har vært et sentraliseringsmønster over lang tid, som skyldes at de innenlandske flyttestrømmene har gått i retning storbyområdene. Til nå har innvandring utenfra forsterket sentraliseringen, men effekten har blitt mindre de siste årene. Det har vært en liten økning i andel av innvandringen til de minst sentrale kommunene og en liten nedgang til de mest sentrale kommunene.

I figur 12 har vi vist hvilken befolkningsvekst kommunene i Sogn og Fjordane får fram til 2020 i følge de tre ulike befolkningsframskrivningene.

Sogndal, som har hatt sterkst vekst de siste årene, forventes å få sterkst vekst også de neste årene. Videre er det forventet at Stryn og Førde vil få nest og tredje høyest vekst i fylket de neste årene.

Det er de samme kommunene som har hatt høy vekst de siste årene som er forventet å ha høy vekst i perioden fram til 2020. Det kommer av at SSB tar utgangspunkt i flyttemønstrene fra de siste fem år i sine framskrivninger.

Åtte kommuner har nedgang i det midlere alternativet. Askvoll og Vik har høyest nedgang.

Figur 12: Befolkningsvekst i kommunene i Sogn og Fjordane fram til 2020 i de ulike befolkningsframskrivningene.

2. Arbeidsplasser

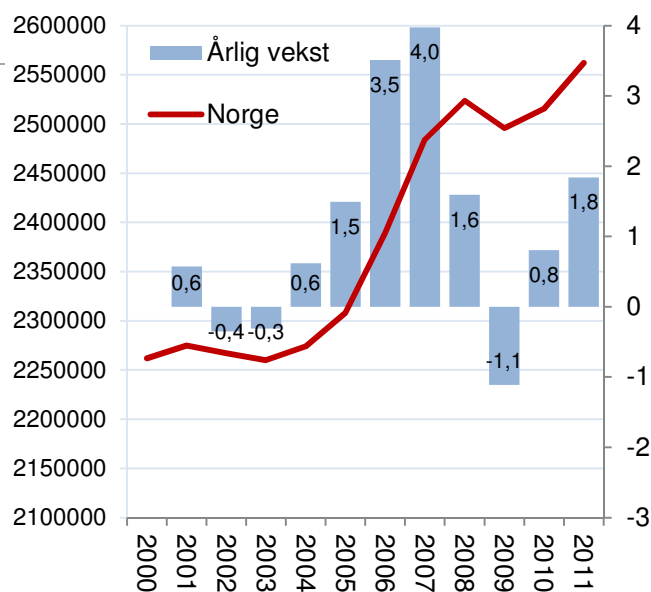
Arbeidsplasser er ved siden av folketallet den mest sentrale størrelsen i regional utvikling. Fra 2000 er det svært godt statistikkgrunnlag for å beskrive utviklingen. Data hentes fra SSBs registerbasert sysselsettingsstatistikk.

2.1 Utviklingen i Norge

I 2011 økte antall arbeidsplasser med 46 260 i Norge. Veksten tilsvarte 1,8 prosent. Denne veksten er lavere enn i de store vekstårene 2006 og 2007, men høyere enn i alle andre år etter 2000.

Veksten kommer på toppen av en vekst på 20 132 arbeidsplasser i 2010. Nedgangen i kriseåret 2009 var på 28 018 arbeidsplasser.

Norge har hatt en vekst i antall arbeidsplasser på hele 300 000 siden 2000. Dette tilsvarer 13,3 prosent.

Figur 13: Antall arbeidsplasser og årlig prosentvis vekst i arbeidsplasser Norge i perioden 2000-2011.

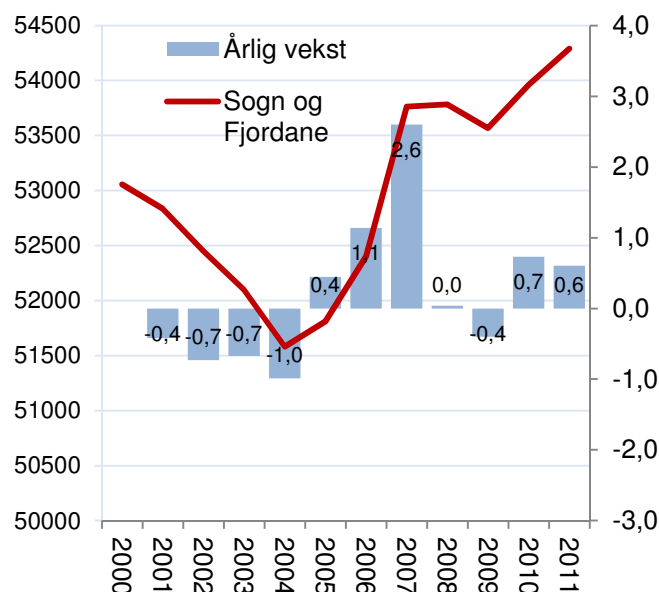
2.2 Utviklingen i Sogn og Fjordane

Sogn og Fjordane har hatt en svakere utvikling i antall arbeidsplasser enn resten av landet de siste årene.

Sogn og Fjordane hadde nedgang i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2004. I oppgangen fra 2004 til 2008 var veksten i Sogn og Fjordane klar svakere enn ellers i landet.

Nedgangen i 2009 var imidlertid svakere i Sogn og Fjordane enn i Norge, men oppgangen de siste to årene har igjen blitt svakere enn i resten av landet.

I hele perioden fra 2000 til 2011 hadde Sogn og Fjordane en vekst på 1 231 arbeidsplasser. Det tilsvarer 2,3 prosent. Veksten på landsbasis var 13,3 prosent. Sogn og Fjordane har dermed hatt langt lavere vekst enn veksten i Norge. Med samme vekst om landsgjennomsnittet hadde Sogn og Fjordane hatt 5 806 flere arbeidsplasser i dag.

Figur 14: Antall arbeidsplasser og årlig prosentvis vekst i arbeidsplasser i Sogn og Fjordane i perioden 2000-2011.

2.3 Vekstmønstre for fylkene

For å kunne sammenlikne utviklingen i fylkene over tid er det praktisk å bruke relativ vekst. Relativ vekst er veksten i antall arbeidsplasser i fylket fratrukket veksten på landsbasis samme år. Dermed får vi utjevnet konjunktursvingningene og kan sammenlikne utviklingen i fylkene over en lengre tidsperiode.

Tabell 7: Relativ vekst i antall arbeidsplasser i fylkene i 2001-2011, samt 10 års progressivt gjennomsnitt og samlet vekst etter 2000. Fylkene er rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Fylke	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog snitt	2000- 2011
1	Rogaland	2,1	0,3	0,5	1,0	0,6	2,6	1,9	0,9	0,9	0,8	1,6	1,25	29,1
2	Akershus	1,5	2,3	-0,2	0,6	0,3	0,3	0,5	1,0	0,1	0,6	1,1	0,62	22,8
3	Hordaland	0,4	-0,1	1,6	0,4	0,2	1,1	0,1	0,6	0,9	-0,4	0,2	0,39	19,1
4	Vest-Agder	0,0	2,5	1,4	1,5	0,1	0,1	1,6	0,9	0,1	0,0	-0,6	0,38	22,0
5	Sør-Trøndelag	1,1	0,9	2,4	0,0	0,3	0,5	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,13	18,8
6	Buskerud	0,5	1,1	0,5	0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,7	-0,8	-0,3	-0,1	-0,06	15,0
7	Oslo	-1,5	-2,6	-2,5	-0,6	0,9	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	-0,1	0,5	-0,07	6,2
8	Møre og Romsdal	-0,6	-0,1	-0,6	-0,4	0,1	-0,2	0,0	-0,4	0,5	-0,1	-0,5	-0,13	10,8
9	Finnmark	-0,6	-0,7	0,4	-0,1	-0,3	-1,7	-0,5	-1,3	1,1	0,5	0,1	-0,15	9,9
10	Aust-Agder	-0,3	-2,3	0,2	0,7	-0,5	-0,4	1,1	0,2	-0,5	0,4	-1,3	-0,16	10,2
11	Nord-Trøndelag	-0,4	-0,3	2,0	0,5	-1,5	-0,8	0,6	-1,4	0,5	-0,3	-0,2	-0,20	12,0
12	Vestfold	0,8	0,7	-0,7	0,4	-0,1	-0,1	0,0	-0,2	-1,2	-0,4	-1,1	-0,47	11,2
13	Nordland	-0,4	0,0	0,3	-0,8	-1,2	-1,4	-0,4	-1,2	0,2	0,0	-0,5	-0,52	7,3
14	Østfold	0,8	0,8	-0,7	-0,8	-0,5	0,0	-0,5	-0,3	-1,4	-0,1	-0,9	-0,56	9,3
15	Troms	-0,4	0,4	1,3	-0,8	-1,4	-1,2	-1,6	-1,1	0,3	-0,4	-0,4	-0,59	7,8
16	Hedmark	0,2	-0,1	-0,1	1,1	-2,4	-0,9	-1,1	-0,2	-1,0	-0,2	-1,7	-0,85	6,3
17	Oppland	-0,6	0,4	1,3	-1,0	-0,8	-1,2	-1,4	-1,3	-0,6	0,0	-1,5	-0,85	6,0
18	Sogn og Fjordane	-1,0	-0,4	-0,4	-1,6	-1,0	-2,4	-1,4	-1,6	0,7	-0,1	-1,2	-0,88	2,3
19	Telemark	-1,0	-0,6	-0,5	-0,6	-0,4	-0,7	-1,4	0,0	-0,9	-1,2	-1,6	-0,92	3,7

Rogaland hadde den klart sterkeste veksten i antall arbeidsplasser i 2011. Rogaland har også hatt sterkest vekst etter 2000. Fylkene er rangert etter progressivt gjennomsnitt, som både tar hensyn til vekst i de siste ti årene og trenden i veksten. Her vil de siste årenes vekst telle mer enn vekst tidlig i perioden. Akershus, Hordaland, Vest-Agder og Sør-Trøndelag er andre fylker med god vekst etter 2000. Oslo hadde svært dårlig utvikling de tre første årene, men har hatt bedre utvikling de siste årene.

Sogn og Fjordane er rangert nest sist av fylkene. Sogn og Fjordane har hatt svakere utvikling i antall arbeidsplasser enn landsgjennomsnittet i alle årene unntatt 2009. Den samlede veksten i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2011 på 2,3 prosent i Sogn og Fjordane er aller lavest av alle fylkene. Telemark har imidlertid en svakere utvikling de siste årene, og er derfor rangert sist når vi bruker progressivt gjennomsnitt.

2.4 Vekst i ulike sektorer

Vi kan dele opp arbeidsplassene i privat og offentlig sektor, for å se hvordan utviklingen har vært. Privat sektor har ca. 70 prosent av arbeidsplassene i Norge, mens offentlig sektor står for 30 prosent.

Det er tydelig at det er i næringslivet at arbeidsplassveksten har vært svak. Det er færre arbeidsplasser i næringslivet i Sogn og Fjordane i 2011 enn det var i 2000. I samme periode har næringslivet i Norge vokst med 12,5 prosent.

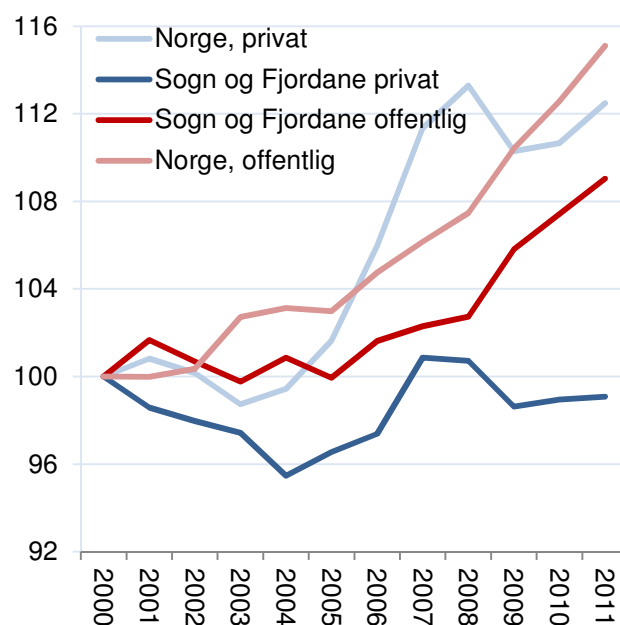
I offentlig sektor har utviklingen i antall arbeidsplasser i offentlig sektor i Sogn og Fjordane vært svært noe svakere enn utviklingen i offentlig sektor på landsbasis, men ikke dramatisk mye svakere.

Offentlig sektor består av kommunal, fylkeskommunal og statlig sektor. Kommunal sektor er klart størst av de offentlige sektorene i Norge, med over 450 000 arbeidsplasser.

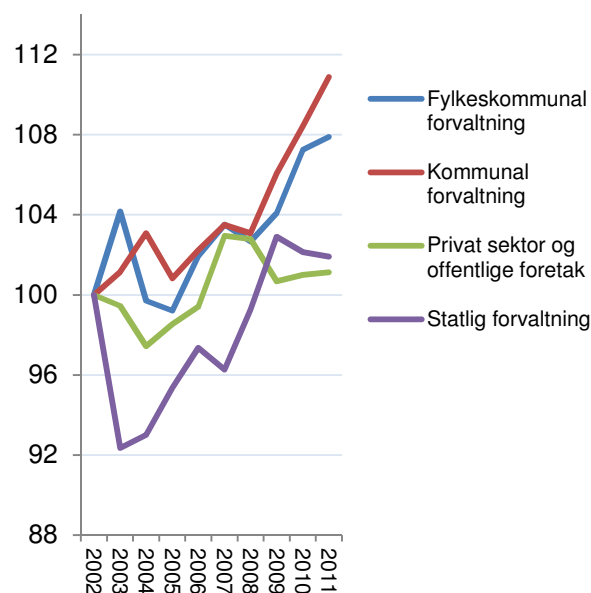
Kommunal sektor er også størst i Sogn og Fjordane, med over 12 668 arbeidsplasser. Statlig sektor har 4 634 arbeidsplasser, mens fylkeskommunal sektor har 1 503 arbeidsplasser.

I figur 16 ser vi hvordan utviklingen har vært i de ulike sektorene i Sogn og Fjordane. Vi ser da på utviklingen fra 2002 og utover, ettersom sykehuse- ne ble overført fra fylkeskommunal til statlig sektor fra og med 2002.

Kommunal sektor har vokst mest, med over ti prosent. Statlig sektor har hatt en del svingninger, men har økt litt fra 2002 til 2011. Statlig sektor har hatt en vekst på 13,4 prosent på landsbasis. I Sogn og Fjordane har statlig sektor bare vokst med 1,9 prosent.

Figur 15: Utvikling i antall arbeidsplasser i privat og offentlig sektor i Norge og Sogn og Fjordane i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Figur 16: Utvikling i antall arbeidsplasser i offentlige sektorer i Sogn og Fjordane i perioden 2002-2011, indeksert slik at nivået i 2002=100.

2.5 Bransjer

Industrien er den største bransjen i privat sektor i Sogn og Fjordane, med 8 269 arbeidsplasser i 2011. Industrien har mistet over 700 arbeidsplasser fra 2008 til 2011.

Handel er nest største bransje i 2011, med 6 451 arbeidsplasser. Det har også blitt litt færre antall arbeidsplasser i handel i Sogn og Fjordane.

Landbruk og fiske er tredje største bransje med 3 844 arbeidsplasser. Det har blitt over 400 færre arbeidsplasser i landbruk og fiske i Sogn og Fjordane siden 2008.

Sogn og Fjordane har hatt vekst i bransjer som personlig tjenesteyting, informasjon og kommunikasjon, overnatting og servering og transport.

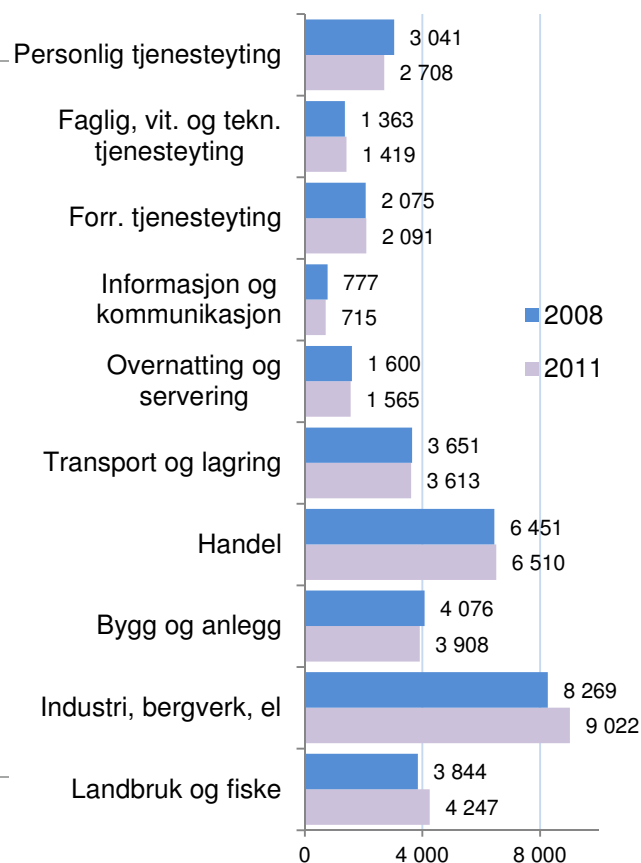
2.6 Bransjer og lokaliseringkvotienter

Lokaliseringkvotienten (LQ) er bransjens andel av samlet sysselsetting i fylket delt på bransjens andel av sysselsettingen i Norge. Der verdien er over 1, har fylket en høyere andel enn landsgjennomsnittet. I figur 18 er bransjene i privat sektor fordelt etter lokaliseringkvotient og vekst i antall arbeidsplasser de tre siste år.

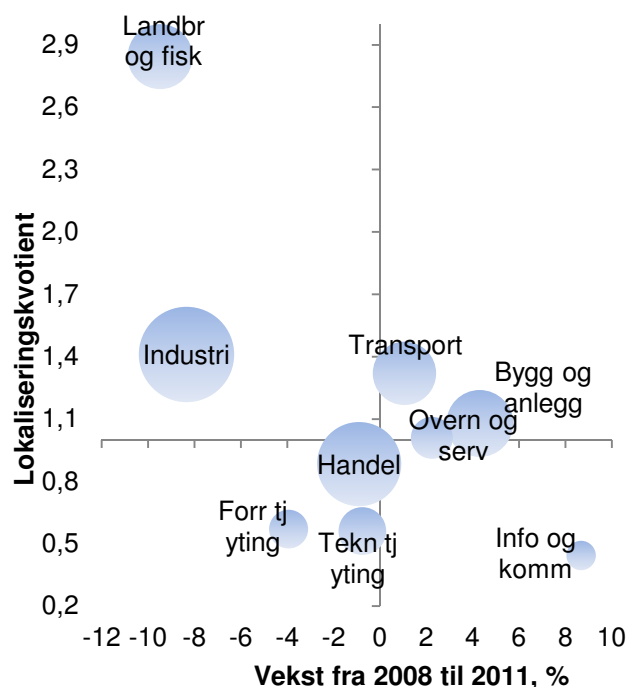
Landbruk og fiske er den bransjen hvor Sogn og Fjordane har høyest LQ. Dessverre er det også i denne bransjen at nedgangen har vært sterkest. Sogn og Fjordane har også høyere industriussysselsetting enn landsgjennomsnittet, men også industrien har hatt sterk nedgang.

Sogn og Fjordane har forholdsvis høye andeler i bransjer som transport, overnatting og servering og bygg og anlegg. Disse bransjene har hatt vekst.

Sogn og Fjordane har små andeler i bransjer som forretningsmessig tjenesteyting, teknologisk tjenesteyting og informasjon og kommunikasjon. Sistnevnte har hatt den sterkeste veksten, men er for liten til at det har fått stor effekt på veksten totalt.

Figur 17: Antall arbeidsplasser i hovedbransjer i privat sektor i Sogn og Fjordane i 2008 og 2011.

Figur 18: Hovedbransjer i privat sektor i Sogn og Fjordane etter lokaliseringkvotient og prosentvis vekst i antall arbeidsplasser fra 2008 til 2011.

2.7 Vekst i regionene

I figur 19 ser vi hvordan utviklingen i antall arbeidsplasser har vært i regionene i Sogn og Fjordane fra 2000 til 2011.

Sunnfjord har hatt den sterkeste veksten, og har hatt en vekst fra 2000 til 2011 som er så vidt under veksten på landsbasis.

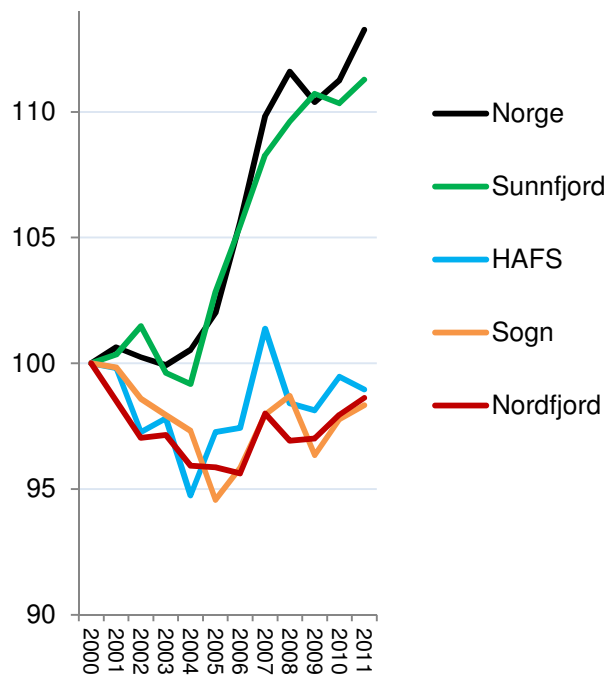
De andre regionene har hatt omtrent samme utvikling fra 2000 til 2011. Alle har færre arbeidsplasser i 2011 enn i 2000.

Det kan også være interessant å se på utviklingen i antall arbeidsplasser i privat sektor isolert, etter som dette er en god indikator for næringsutviklingen. Denne utviklingen er vist i figur 20.

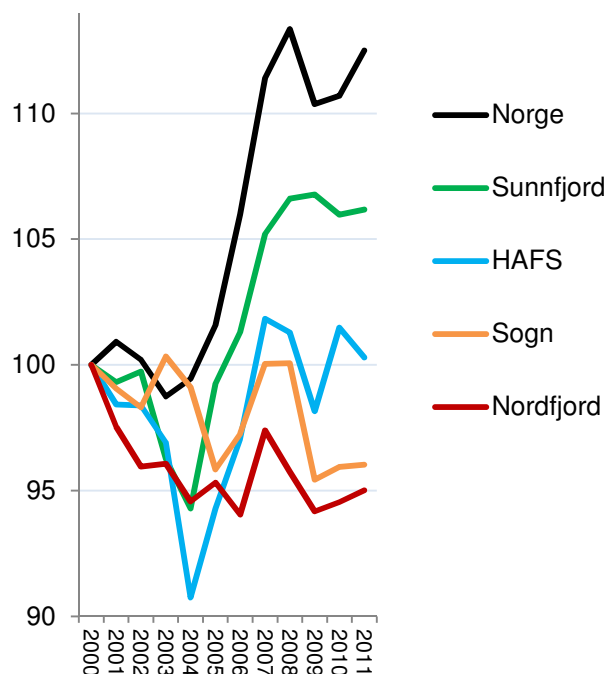
Her kan vi se at Indre Sunnfjord har hatt en vekst i næringslivet på halvparten av landsveksten fra 2000 til 2011.

HAFS har etter ganske store svingninger fra år til år fått litt flere arbeidsplasser i næringslivet i 2011 enn i 2000. Når HAFS har færre arbeidsplasser totalt, må det bety at det har blitt færre offentlige arbeidsplasser.

Sogn og Nordfjord har begge hatt klar nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet fra 2000 til 2011.

Figur 19: Vekst i antall arbeidsplasser i regionene i Sogn og Fjordane og Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Figur 20: Vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene i Sogn og Fjordane og Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

2.8 Relativ vekst i regionene

For å vurdere regioners vekst over tid, er det hensiktsmessig å se på relativ vekst, dvs. vekst utover landsgjennomsnittet. På den måten tar vi bort konjunktorene og kan sammenlikne årsveksten over en lengre periode. Progressivt gjennomsnitt er en praktisk måte å sammenlikne vekst over tid, ettersom vi både får med veksten over en lengre tidsperiode og trenden i veksten.

Tabell 8: Relativ vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene på Vestlandet i perioden 2001-2011, samt progressivt snitt. Rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog snitt
1	Hordaland Vest	5,4	1,6	3,6	4,1	3,4	1,1	1,1	2,7	3,8	3,4	0,9	2,5
2	Stavangerregionen	4,4	0,3	0,2	1,0	0,5	4,4	2,6	1,6	0,8	1,7	3,2	2,0
5	Ryfylke	-2,3	-1,2	4,8	1,2	0,0	-2,5	-0,3	1,0	3,2	5,3	-2,2	1,0
7	Nordhordland	-0,3	1,0	1,1	0,0	1,0	0,2	4,2	3,8	1,0	0,4	-2,3	0,9
11	Bergen	1,4	1,2	1,0	0,6	0,4	2,7	0,3	-0,4	1,0	-0,4	1,0	0,6
13	Søre Sunnmøre	-1,8	-1,7	-2,2	-1,0	3,3	0,4	2,7	0,0	1,3	0,7	-0,6	0,6
15	Haugesundregionen	1,4	1,4	0,1	0,8	-0,1	1,3	1,6	-1,4	0,7	-0,2	1,0	0,4
18	Ålesundregionen	-1,5	-0,1	-1,1	-0,5	0,4	-1,3	0,2	1,2	1,2	0,5	-0,2	0,2
24	Sunnhordland	0,2	0,4	-0,8	-0,2	-0,2	1,5	1,4	-0,2	2,0	-2,7	-0,2	0,0
29	Voss	-4,1	5,1	1,2	-1,9	-1,8	-3,3	-2,9	0,3	3,7	0,5	-0,8	-0,2
31	Bjørnefjorden	4,7	1,8	4,3	0,4	1,4	2,1	2,4	-1,2	-1,6	-1,8	-1,8	-0,2
32	Romsdal	0,5	0,2	1,8	-1,6	-0,3	1,3	0,2	-1,2	1,0	-1,6	-1,0	-0,4
35	Nordmøre	-2,1	0,4	1,3	-0,8	0,1	-0,4	-1,1	-0,6	0,6	-0,1	-1,2	-0,4
37	Dalane	-0,8	-0,8	1,8	-0,2	-0,6	-3,6	1,9	2,1	-0,7	-0,9	-1,5	-0,4
40	Sunnfjord	-1,6	1,1	-2,0	-2,8	3,1	-2,3	-1,3	-0,4	2,8	-1,0	-1,4	-0,4
52	HAFS	-2,5	0,7	-0,1	-7,1	1,8	-1,4	-0,2	-2,3	-0,5	3,1	-2,8	-0,8
58	Storfjord	-1,1	0,9	-2,3	0,7	-1,7	-3,5	-3,3	-1,9	-1,6	2,8	-1,3	-1,1
67	Nordfjord	-3,4	-0,9	1,6	-2,3	-1,4	-5,7	-1,6	-3,4	1,0	0,1	-1,1	-1,4
74	Hardanger	-6,7	-1,9	1,0	-0,3	-2,8	-5,2	-0,2	-1,8	-1,9	0,3	-2,3	-1,6
75	Sogn	-1,9	0,0	3,5	-1,9	-5,5	-2,9	-2,3	-1,7	-2,0	0,2	-1,5	-1,6
78	Osterfjorden	-3,2	-3,8	3,7	-1,6	-4,2	0,2	-5,2	0,6	-3,2	-5,1	1,5	-1,8

Mange av regionene med best vekst i næringslivet de siste årene er lokalisert på Vestlandet. De fleste regionene i landsdelen har hatt en næringslivsvekst bedre enn middels av regionene.

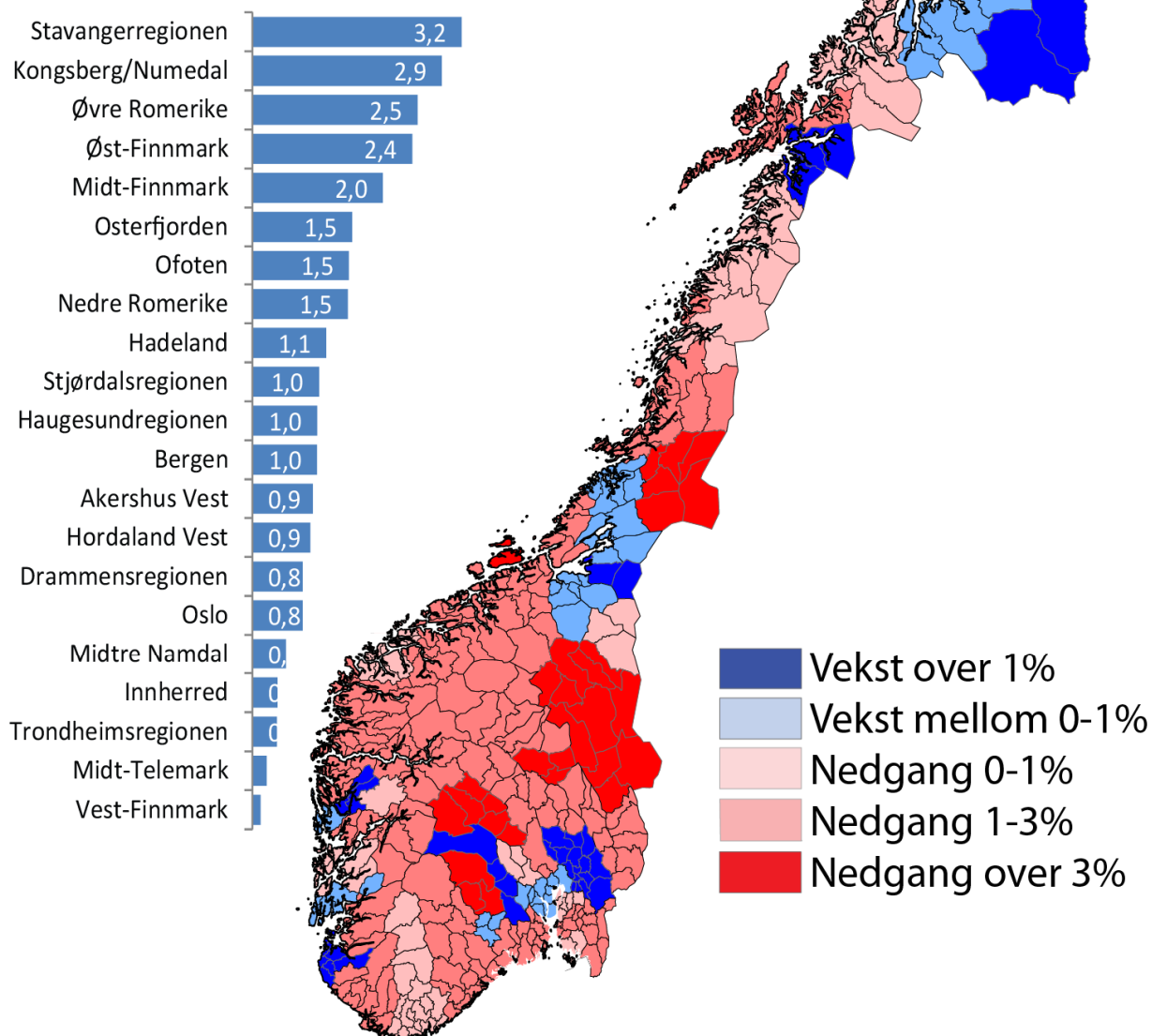
I Sogn og Fjordane er det bare Sunnfjord som har hatt en utvikling over middels, og da bare så vidt bedre enn middels.

HAFS er rangert som nummer 52 som er under middels.

Nordfjord er nummer 67, og her har næringslivet hatt en vekst som er 1,4 prosent svakere enn landsgjennomsnittet de siste årene.

Sogn er helt nede på 75. plass og er dermed blant de ti regionene med svakest arbeidsplassvekst i næringslivet de siste årene.

Relativ vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i 2011, prosent:

Figur 21: Relativ prosentvis vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene i 2011.

Figur 21 viser den relative veksten i antall arbeidsplasser i regionene i 2011. Det var bare 21 regioner som hadde høyere vekst i 2011 enn veksten på landsbasis. Både Oslo, Bergen, Stavangerregionen og Trondheimsregionen hadde høyere vekst enn landsgjennomsnittet. Disse regionene dro opp landsgjennomsnittet, og dermed fikk flertallet av regionene lavere vekst enn veksten på landsbasis. Mange av de andre regionene med høyere vekst enn landsgjennomsnittet var naboregioner til de fire største byene. Finnmark og Ofoten (Narvikregionen) hadde også påfallende sterk vekst i næringslivet i 2011.

Alle regionene i Sogn og Fjordane har lavere arbeidsplassvekst i næringslivet enn Norge, men ingen av regionene tilhører den aller dårligste gruppen i dette året.

2.9 Relativ vekst i kommunene

Hvilke kommuner i Sogn og Fjordane har hatt best vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet?

I tabellen under viser vi relativ vekst for kommunene i årene etter 2000, og har rangert kommunene etter progressivt gjennomsnitt.

Tabell 9: Relativ vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i kommunene i Sogn og Fjordane i perioden 2001-2011, samt progressivt snitt. Rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Kommune	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog snitt
53	Leikanger	-3,1	-1,5	66,6	-8,5	-35,4	-3,9	0,9	-0,3	0,8	11,4	1,8	1,4
59	Balestrand	-8,3	6,8	-4,6	-4,4	3,6	-7,6	-2,6	-0,8	10,5	2,2	2,7	1,3
91	Aurland	-1,9	-11,8	5,6	1,6	-3,6	-1,2	-3,7	1,6	2,6	3,7	1,5	0,8
92	Gulen	1,1	2,7	0,5	1,4	-1,5	-4,1	-5,4	0,5	4,0	7,8	-1,4	0,8
149	Flora	-2,0	1,6	-6,7	-2,5	9,4	-6,4	-0,8	2,9	1,4	-2,2	0,3	-0,1
160	Førde	-0,6	-0,7	0,8	-1,7	0,5	0,1	-0,7	-2,7	4,0	-0,6	-1,4	-0,2
167	Solund	2,4	-6,8	-8,2	-7,1	1,9	4,0	1,7	-1,4	-4,9	7,4	-2,8	-0,3
191	Luster	-1,1	-2,1	6,0	-1,1	-0,8	1,0	-1,1	-3,2	-0,9	-0,4	0,4	-0,5
199	Sogndal	-2,9	0,7	0,6	1,7	-1,6	-2,8	-2,7	-3,1	-2,3	4,8	-0,4	-0,6
200	Fjaler	-1,9	1,7	1,3	-2,2	-7,2	-2,5	6,4	1,3	-5,0	3,1	-2,4	-0,6
242	Stryn	-2,9	-0,6	1,1	3,5	-1,6	-8,0	-2,7	-4,7	2,9	0,7	0,4	-0,9
252	Eid	0,6	-2,0	2,9	-1,8	5,2	0,7	-1,9	-3,5	-3,4	0,1	-1,5	-1,0
264	Gloppen	-3,1	2,6	10,0	-1,1	-1,1	-5,4	-2,5	-3,0	1,7	-2,0	-0,9	-1,1
266	Årdal	1,2	-1,6	-1,3	-4,1	-6,0	-5,1	-3,3	5,4	3,3	-4,8	0,3	-1,1
275	Vågsøy	-3,3	2,6	-2,3	-5,6	-4,3	-6,3	-1,9	-3,4	2,7	2,5	-0,7	-1,2
295	Jølster	0,2	5,0	-3,3	2,5	-4,9	-1,5	-0,3	-8,7	-1,0	1,8	0,3	-1,3
310	Gaular	-9,2	2,8	6,1	-8,6	-1,1	0,7	-2,6	4,2	3,3	-0,2	-10,7	-1,5
311	Askvoll	-5,1	4,4	-2,8	-5,8	1,9	1,2	0,3	-6,8	-1,4	-0,2	-1,6	-1,5
336	Naustdal	1,6	10,5	-2,5	-15,7	-2,8	4,2	-13,0	2,5	7,0	-1,1	-5,0	-1,7
351	Hyllestad	-6,8	-5,0	5,7	-28,2	25,6	-2,2	-3,3	-5,2	3,9	-1,9	-7,9	-2,0
356	Vik	-9,2	4,3	3,1	-4,3	-2,0	-2,9	-1,7	-3,4	0,5	-1,8	-4,0	-2,0
359	Selje	-6,1	-10,3	-7,7	-2,8	-2,2	-5,5	1,8	-7,1	5,1	-3,8	-1,2	-2,1
371	Hornindal	-7,1	-5,6	6,1	-3,4	-1,6	-7,6	2,3	-2,9	0,3	-3,6	-4,1	-2,3
379	Bremanger	-6,6	-3,2	2,0	-11,0	-4,2	-8,3	1,1	1,9	-3,6	1,4	-5,0	-2,5
389	Lærdal	1,4	1,1	1,3	-1,9	-3,4	-2,2	-3,9	-4,0	1,6	-1,5	-7,0	-2,7
429	Høyanger	-0,3	3,1	-1,9	-1,5	-7,1	-2,3	-0,9	-7,9	-20,1	-4,1	-10,5	-7,4

Det er fire kommuner i Sogn og Fjordane som er blant de 100 kommunene i landet med høyest arbeidsplassvekst i næringslivet. Leikanger, Balestrand, Aurland og Gulen er imidlertid små kommuner som ikke drar opp fylkestallene nevneverdig. Leikanger og Hyllestad har store endringer i enkelte år.

Flora, Førde og Sogndal er blant kommuner som gjør det bedre enn middels, men av disse er det bare Flora som har bedre vekst i 2011 enn landsgjennomsnittet.

De fleste kommunene i fylket har svakere utvikling i næringslivet enn middels av fylkene.

Høyanger har den svakeste utviklingen i næringslivet av samtlige fylker i landet.

3. Næringsmessig sårbarhet

Næringsmessig sårbarhet er definert som risiko for å få en sterk nedgang i sysselsettingen. Hvordan måler vi slik næringsmessig sårbarhet? Og hva kan vi fortelle om utviklingen i regioner og kommuner med sterk grad av sårbarhet?

I kapitlet om næringsmessig sårbarhet for regioner skal vi først introdusere noen begreper og en enkel modell. I tabell 10 til høyre ser vi hvordan vi tenker oss å splitte opp veksten i hver region i tre komponenter.

For det første er det naturlig å tenke seg at regionenes næringsliv tar del i den generelle nasjonale veksten i Norge. I den perioden vi skal analysere, fra 2000 til og med 2011, har antall arbeidsplasser i næringslivet i Norge økt med 12,4 prosent. Hvis vi trekker fra den generelle veksten fra regionens vekst, får vi et tall som vi kaller *relativ vekst*. Dette tallet forteller om en region har vekst eller nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet sammenliknet med landsgjennomsnittet.

Dernest beregner vi *struktureffekten*. Struktureffekten er et teoretisk mål for hvor mye av endringene i en regions næringsliv som skyldes bransjestrukturen. Logikken bak struktureffekten er at det i en bestemt periode er noen bransjer som har vekst, mens andre bransjer har nedgang. En region med en høy andel av arbeidsplassene i vekstbransjer i én periode vil ha en tendens til å få vekst, i forhold til andre regioner med en stor andel av arbeidsplassene i bransjer med nedgang.

Når vi har beregnet struktureffekten, får vi også ut et annet interessant tall, som vi kaller *bransjejustert vekst*. Det er forskjellen mellom den relative veksten som regionen har hatt, og struktureffekten. Den bransjejusterte veksten forteller om regionen har hatt høyere eller lavere vekst enn forventet, gitt den bransjesammensetningen som regionene hadde i utgangspunktet. Denne bransjejusterte veksten vil dermed være et mer interessant mål for hvor godt regionen har prestert i sin næringsutvikling, enn den faktiske veksten.

Tabell 10: En enkel modell for å dekomponere vekst i arbeidsplasser i en region i tre faktorer.

Komponent	Forklaring
Vekst	Den faktiske veksten i antall arbeidsplasser i en region
- Generell vekst	Den generelle veksten i antall arbeidsplasser i Norge
= Relativ vekst	Regionens vekst i forhold til veksten på landsbasis
- Struktur-effekten	Endringen i antall arbeidsplasser i regionen som skyldes bransjestrukturen
= Bransjejustert vekst	Endringen i antall arbeidsplasser i regionen som verken skyldes bransjestruktur eller generell vekst i landet

Den neste indikatoren tar også utgangspunkt i regionenes bransjestruktur, men måler hvor ulik bransjestrukturen i hver enkelt region er fra bransjestrukturen på landsbasis. Vi har kalt dette for *strukturavviket*. Regioner med en spesiell bransjestruktur som avviker sterkt fra landet ellers vil ha høyere risiko for at næringsutviklingen skal bli vesentlig annerledes enn i resten av landet. Denne risikoen kan gi seg utslag i sterk nedgang, dersom bransjene som regionen har sitt tyngdepunkt i får nedgang, men kan også gi grunnlag for sterk vekst dersom regionen har en stor andel av næringslivet sitt i vekstbransjer.

Dernest skal vi se på regionens arbeidsmarkedsintegrasjon. Arbeidsmarkedsintegrasjonen har mye å si for om en region er sårbar eller robust, og er en indikator som også har mye å si for bostedsattraktivitet, som vi skal se senere.

3.1 Bransjenes utvikling

I figur 22 ser vi hvordan veksten i antall arbeidsplasser har vært i ulike bransjer i perioden 2000 til 2011. Det er svært stor forskjell på veksten i de ulike bransjene i denne perioden. Kulturbransjen har mer enn doblet antall arbeidsplasser i denne perioden, mens trykkerier har hatt en reduksjon på over 40 prosent.

Når bransjene har hatt så forskjellig vekst, er det åpenbart at en regions bransjestruktur i 2000 har hatt svært mye å si for hvordan utviklingen i antall arbeidsplasser har forløpt fram til i dag.

3.2 Måling av struktureffekten

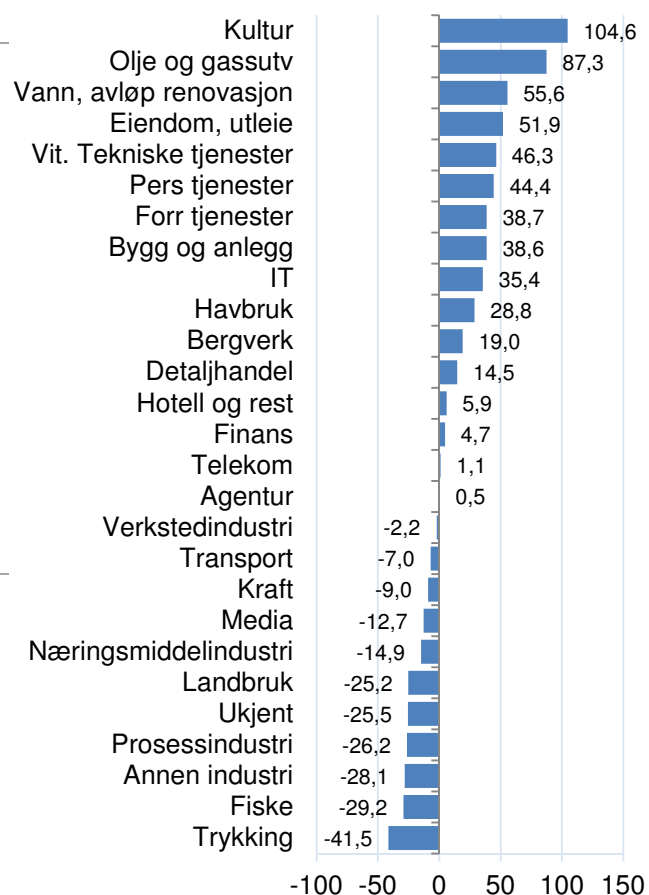
Hvor mye av endringene i antall arbeidsplasser i næringslivet siden 2000 i en region er en konsekvens av næringsstrukturen? Det kan vi måle gjennom først å regne ut hvilken vekst en region ville ha hatt, dersom de hadde gjennomsnittlig vekst i hver enkelt bransje, og deretter måle hvordan denne veksten avviker fra veksten på landsbasis. Veksten i antall arbeidsplasser på landsbasis var 12,4 prosent fra 2000 til 2011.

Hvis en region hadde hatt all sin næringsvirksomhet i prosessindustrien ville den fått en faktisk vekst på -26,2 prosent hvis veksten i prosessindustrien hadde vært som landsgjennomsnittet. Vi kan se av figur 22 at prosessindustrien hadde en nedgang på 26,2 prosent fra 2000 til 2011.

Ettersom veksten på landsbasis har vært 12,4 prosent, ville da veksten i denne regionen ha vært 38,6 prosent lavere enn landsgjennomsnittet. Struktureffekten ville således blitt 38,6 prosent.

Alle regionene har en miks av ulike bransjer, og da vil sammensetningen av bransjer fordelt på vekst- og nedgangsbransjer definere struktureffekten.

Det er interessant å finne ut hvor mye av veksten som skyldes struktureffekten, fordi vi da også indirekte får et mål for hvor mye av arbeidsplassveksten som ikke skyldes bransjestrukturen. Den ekstra veksten, eller nedgangen, utover struktureffekten kaller vi *bransjejustert vekst*.

Figur 22: Vekst i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2011 for ulike bransjer.

Hvis regionen med all sin næringsvirksomhet i prosessindustrien faktisk hadde en nedgang i antall arbeidsplasser på 10 prosent, ville den bransjejusterte veksten blitt +16,2 prosent. Regionen «skulle egentlig» ha hatt en nedgang på 26,2, men hadde bare en nedgang på 10 prosent. De har da hatt en utvikling som var 16,2 prosent bedre enn forventet ut fra næringsstrukturen. Regionen hadde da framstått som vellykket, fordi de hadde hatt en langt bedre utvikling enn landsgjennomsnittet i den bransjen de hadde all sin næringsvirksomhet i.

Den bransjejusterte veksten er på denne måten en mer interessant metode for å benchmarke regionenes vekst i næringslivet enn bare å se på den faktiske veksten.

3.3 Struktureffekt og bransjejustert vekst

Når vi har målt struktureffekten for hver enkelt region, kan vi sammenholde struktureffekten mot den faktiske arbeidsplassveksten, som vist i figur 23.

Vi kan se at det er en ganske sterk sammenheng mellom struktureffekten og faktiske vekst i regionene. Forskjeller i bransjestruktur i regionene forklarer dermed ganske mye av forskjellene i arbeidsplassvekst. Et annet trekk vi kan se, er at det bare er ti regioner som har hatt en positiv struktureffekt. Det er blant annet de aller største regionene, som Oslo, Bergen, Trondheim- og Stavangerregionen.

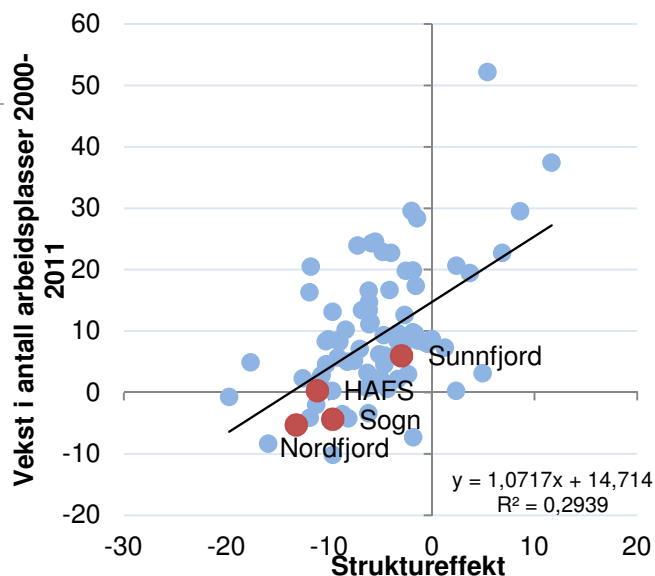
Regionene i Sogn og Fjordane har alle hatt en negativ struktureffekt, ved at de ligger til venstre i diagrammet. Det betyr at de hadde en sammensetning av bransjer med svak vekst i 2000, og at det har bidratt negativt til veksten. Sunnfjord har hatt den mest gunstige struktureffekten av regionene i fylket, mens Nordfjord har hatt den mest uheldige næringsstrukturen.

Et annet forhold vi kan se av figur 23, er at alle regionene i Sogn og Fjordane ligger under forventningslinjen. Det betyr at den svake arbeidsplassveksten i næringslivet ikke bare skyldes en uheldig næringsstruktur. Det har også vært svak arbeidsplassvekst når vi korrigerer for næringsstrukturen, dvs regionene har hatt en svak bransjejustert vekst.

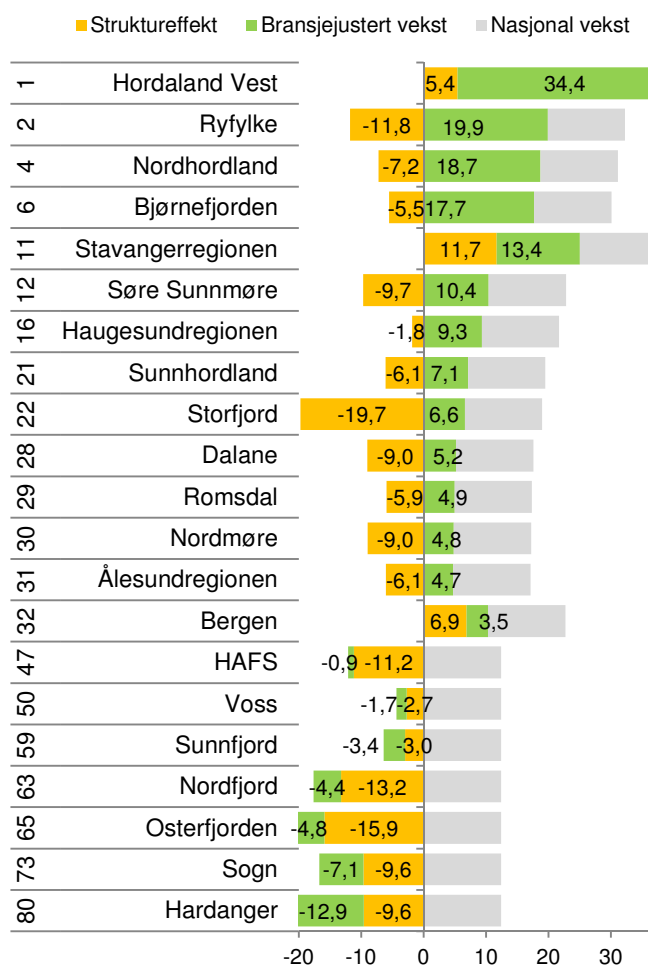
I figur 24 kan vi se arbeidsplassveksten i næringslivet i regionene fra 2000 til 2011 dekomponert i tre ulike faktorer: Den nasjonale veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet, som er på 12,4 prosent, struktureffekten, og bransjejustert vekst.

De fleste av regionene på Vestlandet har hatt en negativ struktureffekt, det er bare Bergen, Hordaland Vest og Stavangerregionen som har hatt en positiv struktureffekt. De fleste regionene på Vestlandet har imidlertid en positiv bransjejustert vekst, og har dermed hatt større vekst i næringslivet enn struktureffekten tilsier.

Regionene i Sogn og Fjordane er blant regionene hvor den bransjejusterte veksten er negativ. Mye av den svake veksten i næringslivet er forklart av bransjestrukturen, særlig i HAFS og Nordfjord.

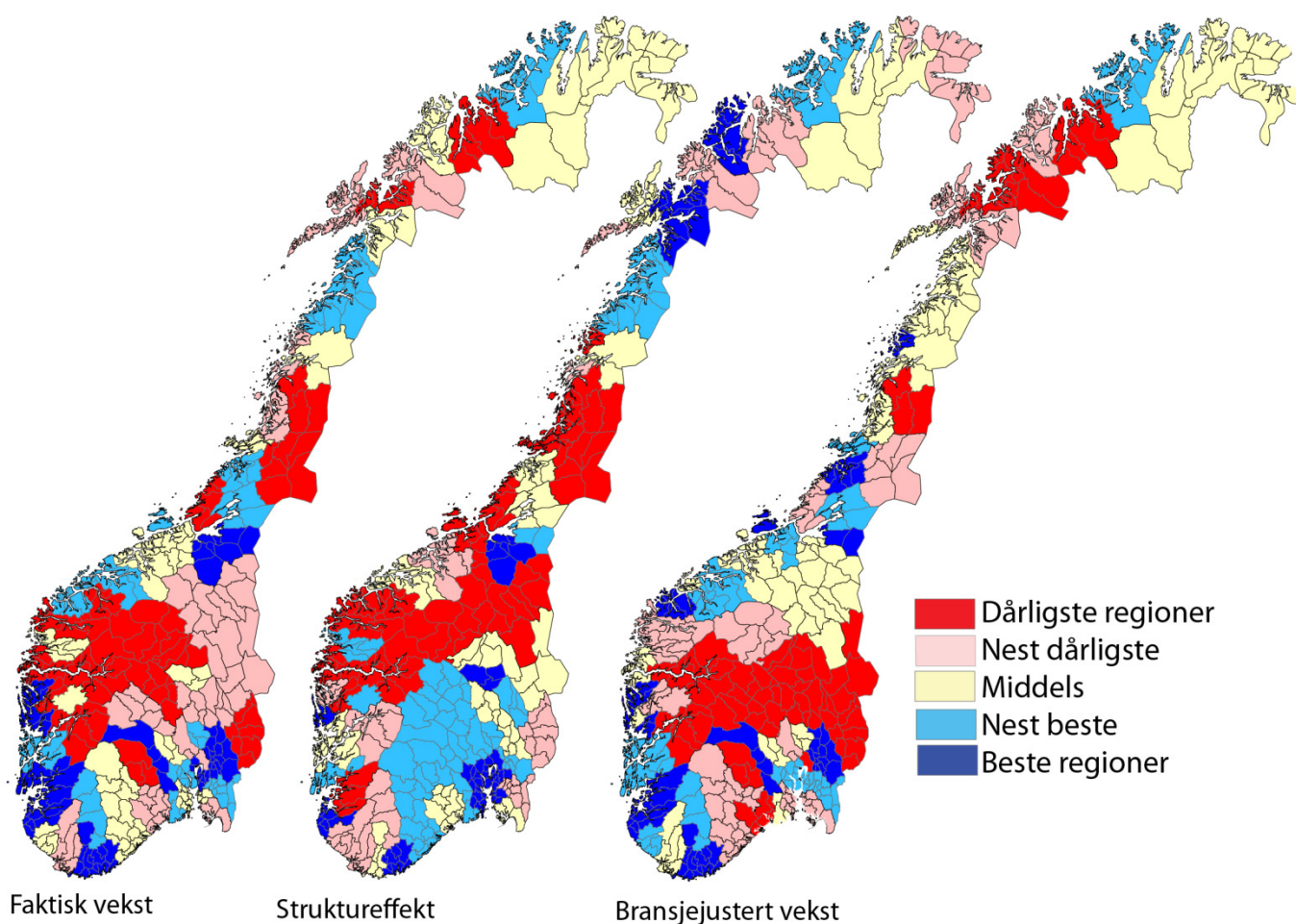
Figur 23: Struktureffekt og faktisk arbeidsplassvekst i næringslivet i regionene i perioden 2000-2011. Regionene i Sogn og Fjordane er markert i rødt.

Figur 24: Endringer i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene på Vestlandet, dekomponert i nasjonal vekst, struktureffekt og bransjejustert vekst. Regionenes rangering med hensyn til bransjejustert vekst til venstre.

3.4 Kart med struktureffekt og bransjejustert vekst

Figur 25: Faktisk arbeidsplassvekst i næringslivet, struktureffekten og bransjejustert vekst for regionene fra 2000 til 2011.

I kartet til venstre ser vi hvilke regioner som har hatt sterkest vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet fra 2000 til 2011.

Kartet i midten viser struktureffekten i regionene i samme periode.

Kartet til høyre viser den bransjejusterte veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene fra 2000 til 2011. Som nevnt tidligere, er den bransjejusterte veksten den faktiske veksten fratrukket struktureffekten. Vi så også i figur 23 at struktureffekten forklarer en del av variasjonene i veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet i norske regioner. Kartet med bransjejustert vekst er ikke svært forskjellig fra kartet med faktisk vekst, men det er noen forskjeller. Regioner som Søre Sunnmøre,

Midtre Namdal og Ytre Helgeland er blant regionene med høyeste bransjejustert vekst. Dette er regioner som ikke er i gruppen med høyest faktisk vekst, men som har hatt svært sterk vekst når vi tar i betraktning at disse regionene hadde et vanskelig utgangspunkt med sine bransjestrukturer.

Samtidig er Trondheimsregionen og Bergen ikke med blant regionene med høyest bransjejustert vekst, selv om de er blant regionene med høyest faktisk vekst. De hadde begge høy vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet, men denne høye veksten kunne i stor grad tilskrives at de hadde en gunstig bransjestruktur i utgangspunktet.

3.5 Endring struktureffekt

Vi har så langt sett på struktureffekten for perioden 2000 til 2011. Denne er basert på den faktiske utviklingen i hver enkelt bransje.

Hva vil næringsstrukturen i de forskjellige regionene bety for framtidig vekst? Dersom vi gjør en antakelse om at framtidig vekst i hver enkelt bransje blir lik den historiske veksten fra 2000 til 2011, kan vi beregne framtidig struktureffekt, som vist i figur 26.

For de fleste regionene vil det ikke være så stor forskjell på historisk og framtidig struktureffekt, fordi næringsstrukturen forandres langsomt.

Sunnfjord har en forholdsvis gunstig struktureffekt. Riktignok er struktureffekten negativ, men rangeringsnummeret 24 forteller at de fleste regioner har en mer ugunstig struktureffekt.

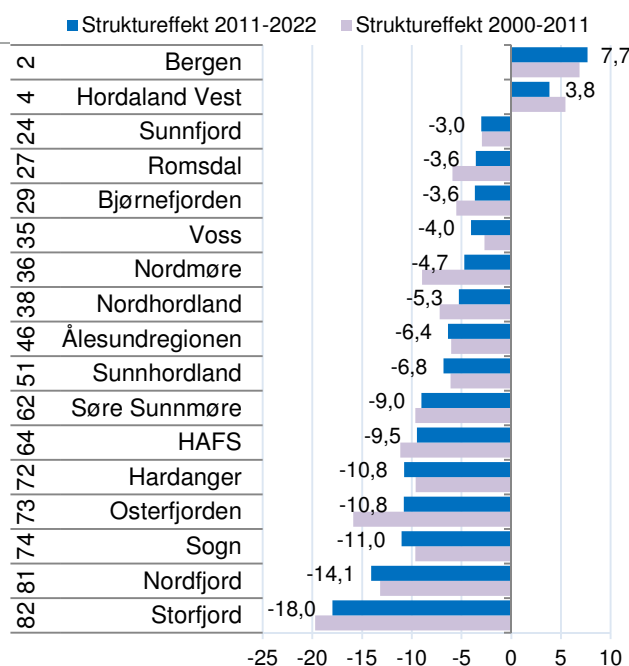
HAFS har en forholdsvis ugunstig struktureffekt på -9,5. Det er noe bedre enn situasjonen i 2000.

Sogn og Nordfjord har begge svært negative struktureffekter, på henholdsvis 11,0 og 14,1 prosent. De har også mer negative struktureffekter i 2011 enn i 2000, noe som viser at nedgangsbransjene utgjør en større andel av næringslivet i 2011 enn i 2000. Nordfjord har faktisk den tredje mest negative struktureffekten i 2011 av samtlige regioner i landet.

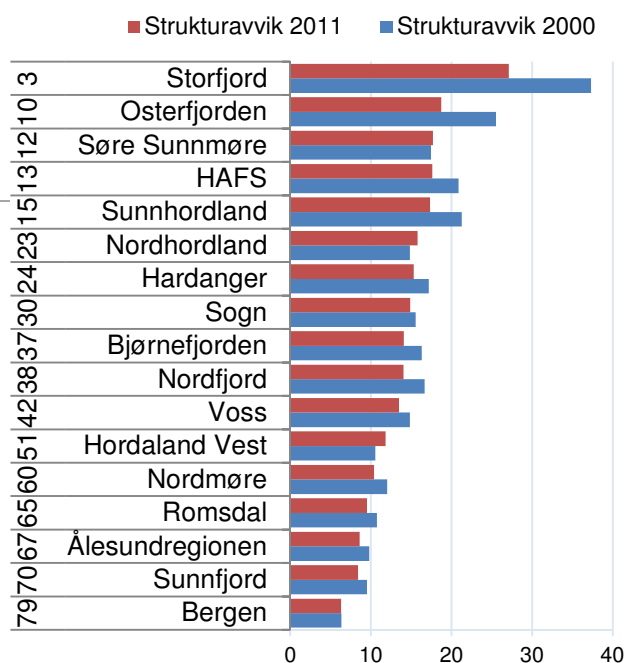
3.6 Strukturavvik

Strukturavviket viser hvor stort avvik det er mellom næringsstrukturen i en region og næringsstrukturen på landsbasis. Regioner med et høyt strukturavvik løper en risiko for å få en avvikende utvikling fra resten av landet. Er regionen heldig, vil de bransjene de har mye av få vekst, men de kan også risikere at de bransjene de har sitt tyngdepunkt i får nedgang. Et høyt strukturavvik kan dermed slå begge veier. De siste årene har de fleste regionene med høyt strukturavvik kommet uheldig ut, men det kan i teorien bli motsatt de neste årene.

HAFS har det mest spesialiserte næringslivet, og er rangert som nummer 13 for sitt strukturavvik. Sogn og Nordfjord har noe over middels strukturavvik. Sunnfjord har ganske lite strukturavvik, og har en bransjestruktur som er ganske lik landsgjennomsnittet.

Figur 26: Struktureffekten for perioden 2000-2011, samt struktureffekten for de neste 12 årene med samme bransjevise vekstmønster. Tallene til venstre angir regionens rangering med hensyn til struktureffekten for 2011-2022.

Figur 27: Strukturavvik i regionene i 2000 og 2011.

3.7 Arbeidsmarkedsintegrasjon

Ekstern arbeidsmarkedsintegrasjonⁱⁱⁱ er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet i en region er integrert med arbeidsmarkedet utenfor regionen. Den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen^{iv} er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet i kommunene i en region er integrert med hverandre. Arbeidsmarkedsintegrasjonen blir målt ved pendlingen, dess mer pendling mellom to kommuner, dess bedre er arbeidsmarkedet integrert. Arbeidsmarkedsintegrasjonen har betydning for den næringsmessige sårbarheten, fordi konsekvensene av bortfall av arbeidsplasser blir mye mindre i områder med høy arbeidsmarkedsintegrasjon. Høy arbeidsmarkedsintegrasjon gir robusthet for svingninger i antall arbeidsplasser, og er til fordel for næringslivet, som får et bredere rekrutteringsgrunnlag. Høy arbeidsmarkedsintegrasjon gir også høyere bostedsattraktivitet, fordi en har flere arbeidsplasser å velge blant når en bor i regionen.

Figur 28 viser utviklingen i arbeidsmarkedsintegrasjonen i regionene i Sogn og Fjordane, dvs summen av ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon.

Sunnfjord har høyere integrasjon enn middels av norske regioner, de andre regionene i fylket har lavere arbeidsmarkedsintegrasjon. HAFS har gradvis økt integrasjonen, og nærmer seg middels av regionene, mens Sogn og Nordfjord har liten økning i arbeidsmarkedsintegrasjonen.

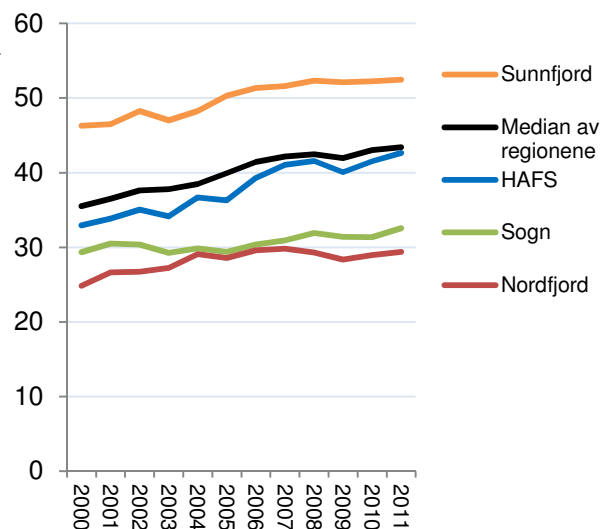
I figur 29 kan vi sammenlikne arbeidsmarkedsintegrasjonen i regionene i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.

Regionene rundt Bergen har høy ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon, det samme som regionene rundt Oslo. Den høye integrasjonen skapes for en stor del av høy pendling inn til storbyen.

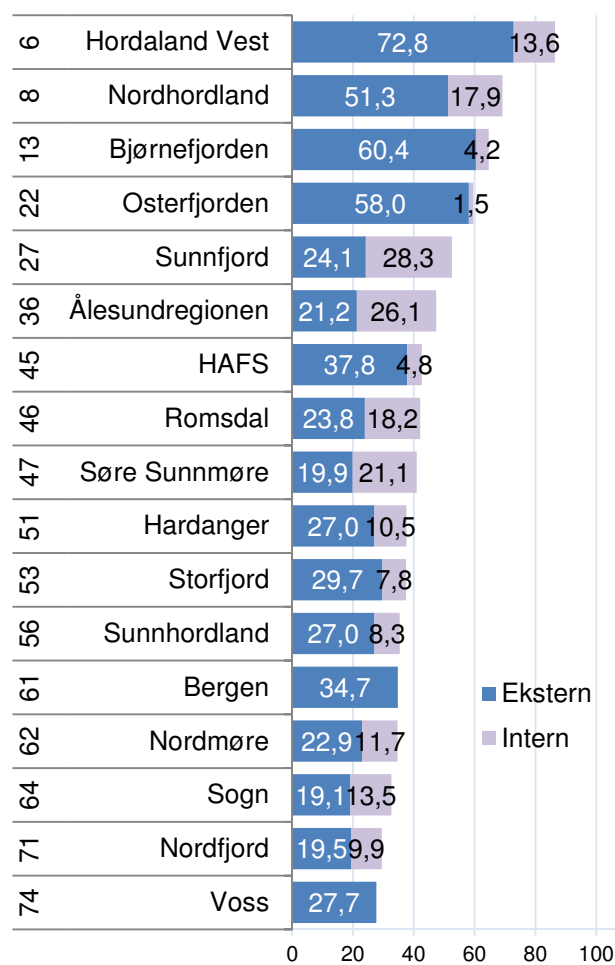
Nordfjord er den av regionene på Vestlandet med nest minst arbeidsmarkedsintegrasjon. Sogn har lavest ekstern arbeidsmarkedsintegrasjonen, men har ganske høy intern.

HAFS har ganske stor ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon, men lite pendling innad mellom kommunene i regionen.

Sunnfjord har ganske høy integrasjon samlet sett, og har stor integrasjon kommunene i mellom.

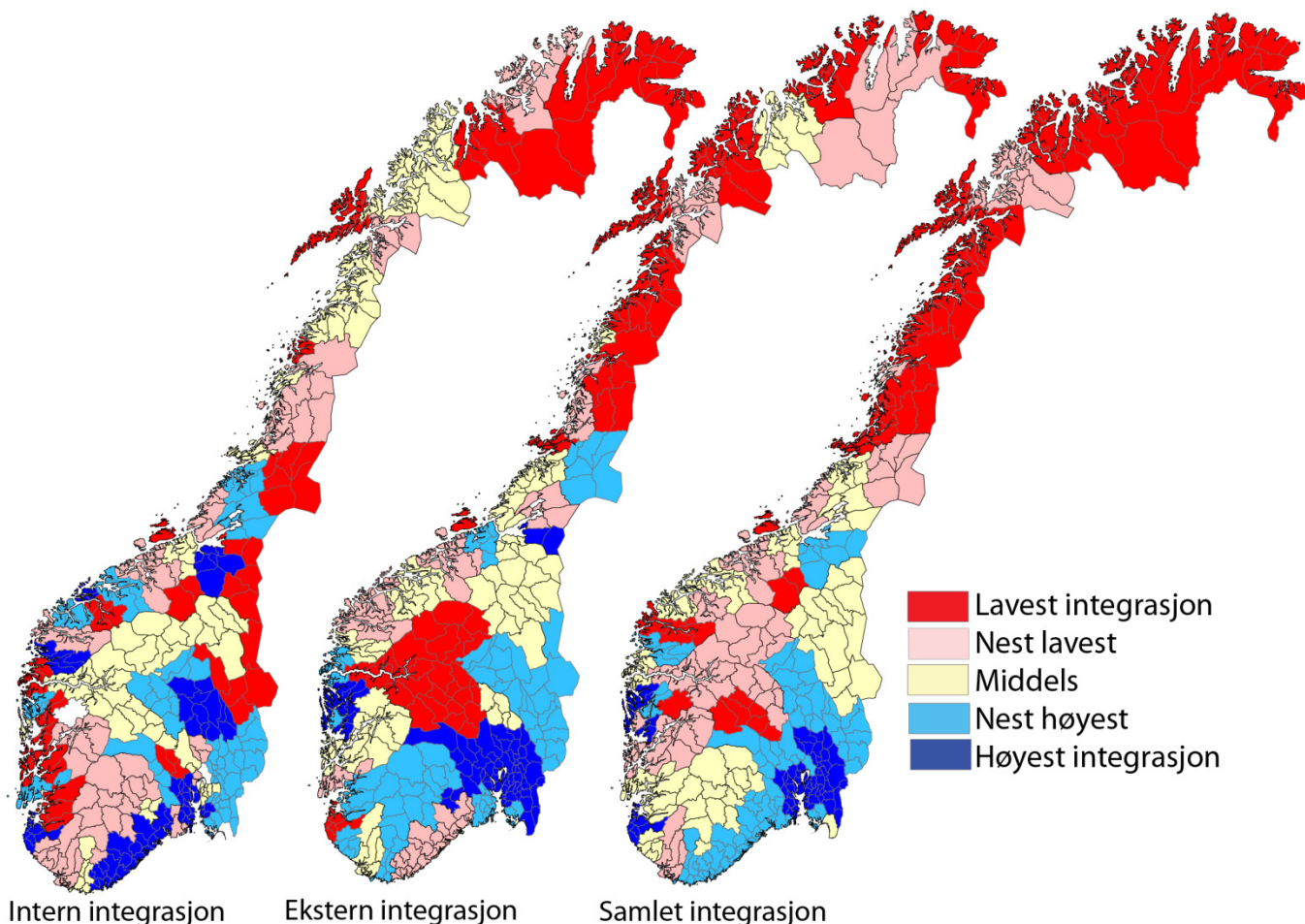

Figur 28: Samlet arbeidsmarkedsintegrasjon i regionene i Sogn og Fjordane og median av regionene i Norge i perioden 2000-2011.

Figur 29: Ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon i regionene på Vestlandet i 2011. Tallene til venstre angir regionens rangering med hensyn til samlet arbeidsmarkedsintegrasjon.

3.8 Mønstre for arbeidsmarkedsintegrasjon

Figur 30: Ekstern, intern og samlet arbeidsmarkedsintegrasjon i norske regioner 2011.

I kartene over ser vi variasjonene mellom regionene i Norge i 2011, for ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon. I det siste kartet, hvor vi summerer den eksterne og interne arbeidsmarkedsintegrasjonen, ser vi et tydelig mønster.

De tettest befolkede områdene har også den tetteste integrasjonen. Det sentrale Østlandet har et tett og sterkt integrert arbeidsmarked. Regionene rundt Bergen, samt Stavangerregionen har også sterk integrasjon, mens Nord-Norge generelt har lite arbeidsmarkedsintegrasjon, hvor arbeidsmarkedene er splittet opp.

I Sogn og Fjordane har Sunnfjord forholdsvis høy arbeidsmarkedsintegrasjon, mens Nordfjord er blant regionene med lavest arbeidsmarkedsintegrasjon. HAFS er omtrent som middels av norske regioner, mens Sogn har forholdsvis lav arbeidsmar-

kedsintegrasjon, og er bare noen få plass-sifre fra å komme i gruppen med regioner med aller lavest arbeidsmarkedsintegrasjon.

3.9 Samlet sårbarhet

Vi kan lage et samlet mål for sårbarhet i regionene, gjennom å kombinere struktureffekten, strukturavviket, ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon^v.

Sårbarheten i norske regioner vil variere som vist i kartet til høyre.

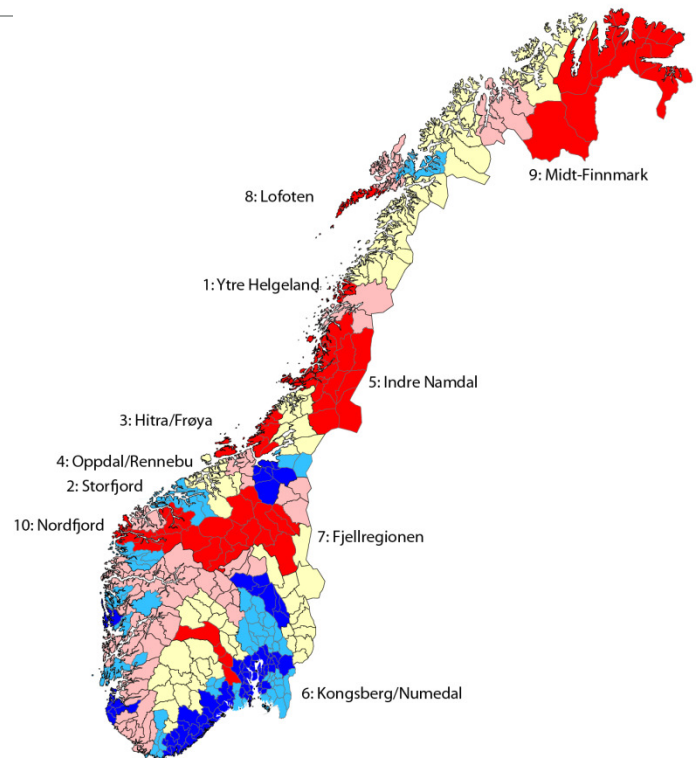
Nordfjord vil da være tiende mest sårbare region av de 83 regionene i landet. HAFS og Sogn er med blant regionene med nest høyest sårbarhet. Sunnfjord er med i gruppen av regioner med nest høyest robusthet.

Vi kan se av figur 32 at Sogn og HAFS er rangert som henholdsvis nummer 17 og 19 når det gjelder sårbarhet. De er dermed ganske nær å bli med blant de høyrøde regionene i kartet. Sunnfjord er rangert som nummer 66, og har dermed nesten i gruppen av de aller minst sårbare regionene.

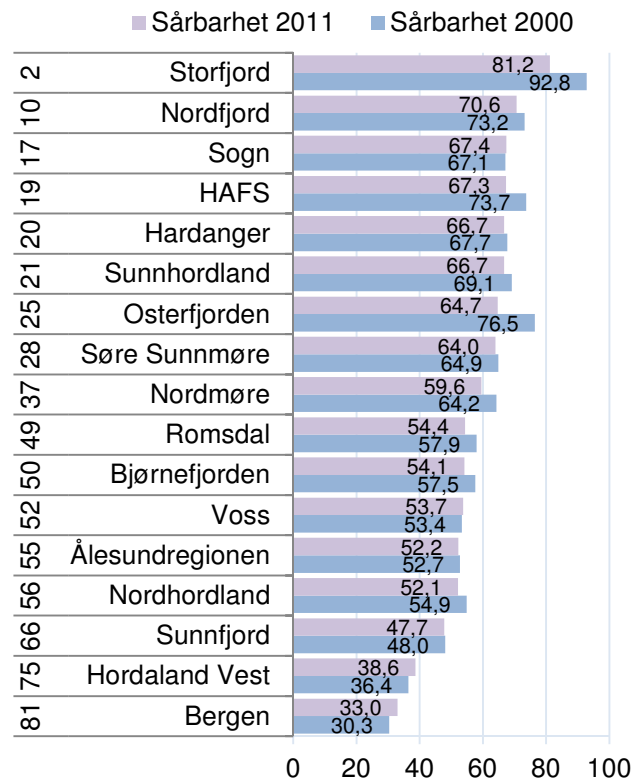
De regionene som var sårbare i 2000, har hatt systematisk lavere vekst i næringslivet enn regioner som var robuste. Det er dermed ikke et godt tegn for en region å være sårbar i 2011. Det er likevel sårbare regioner som oppnår høy vekst, regionene Kongsberg/Numedal og Hitra/Frøya er to eksempler på det.

I figur 32 kan vi se at regioner som Storfjord og Osterfjorden har fått ganske kraftig redusert sårbarhet fra 2000 til 2011. De har blitt mer robuste. I de fleste regioner eller kommuner som reduserer sårbarheten, skjer det gjennom kraftig nedgang i de bransjene hvor de har sitt tyngdepunkt. Når disse bransjene krymper, blir bransjestrukturen mindre spesialisert, og de får en lavere andel av næringslivet i nedgangsbransjer. Motsatt har regioner med sterk vekst ofte en økt sårbarhet, gjennom at veksten ofte skjer i de bransjene der de er sterke fra før. Sterk vekst betyr dermed som oftest økt sårbarhet, og veien til en mer robust næringsstruktur skjer som oftest gjennom nedgang og krise.

Det er dermed vanskelig, for ikke å si umulig, å kombinere en vekststrategi med økt robusthet. En region som har fått en sterk bransjevis spesialisering har nesten ikke noe valg, de må prioritere de delene av næringslivet der de er sterke for å få vekst.

Figur 31: Sårbarhet for regionene i 2011.

Figur 32: Sårbarhetsindeksen for regionene på Vestlandet i 2000 og 2011. Tallene til venstre angir rangering for sårbarhet i 2011.

3.10 Næringsmessig sårbarhet for kommuner

Næringsmessig sårbarhet for kommuner er målt med litt forskjellige indikatorer enn for regioner. Den næringsmessige sårbarheten til en kommune er bestemt av tre indikatorer:

1. Hjørnesteinsbedriftens relative størrelse
2. Den største bransjens andel av sysselsettingen
3. Arbeidsmarkedsintegrasjonen

Kommuner som har en stor hjørnesteinsbedrift er mer sårbare, ettersom lokalsamfunnet blir sterkt påvirket av endringer i den ene bedriften.

Kommuner med sterk konsentrasjon av sysselsettingen i en bestemt bransje, vil også være sårbare for konjunktursvingninger som rammer denne bransjen.

Arbeidsmarkedsintegrasjonen til kommunene får mye å si for konsekvensene av brå fall i sysselsettingen. Kommuner som har liten pendling ut og inn av kommunen blir mer direkte rammet, mens kommuner med stor ut- og innpendling blir mindre rammet.

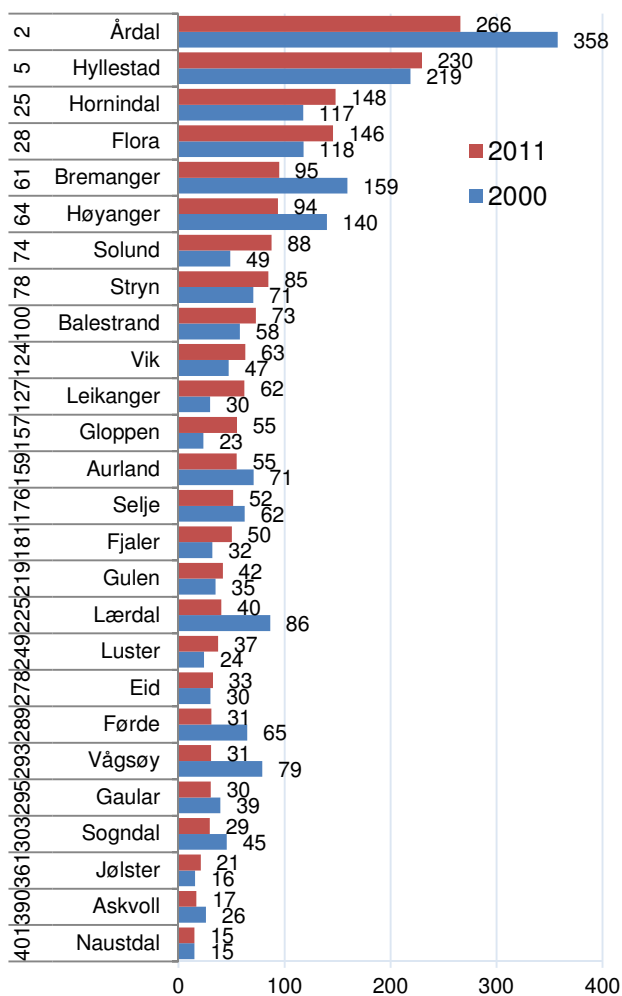
3.11 Hjørnesteinsfaktoren

Hjørnesteinsfaktoren er målt som den største bedriftens andel av samlet sysselsetting i kommunen.

Årdal har den klart høyeste hjørnesteinsfaktoren av kommunene i Sogn og Fjordane, og den nest høyeste hjørnesteinsfaktoren av alle kommunene i landet. Den største bedriften i Årdal har et antall ansatte som tilsvarer 26,6 prosent av samlet sysselsetting i kommunen. Årdal hadde høyere hjørnesteinsfaktor i 2000.

Hyllestad er nummer fem i landet med hensyn til hjørnesteinsfaktoren, og i Hyllestad har hjørnesteinsfaktoren økt fra 2000 til 2011.

Sogn og Fjordane har også mange andre kommuner med høy hjørnesteinsfaktor.

Figur 33: Den største bedriftens andel av samlet sysselsetting i kommunene i 2000 og 2011 i prosent. Tallene til venstre angir kommunenes rangering med hensyn til hjørnesteinsfaktoren.

Hornindal, Flora, Bremanger, Høyanger, Solund, Stryn og Balestrand er alle med blant de 100 kommunene i landet med høyest hjørnesteinsfaktor.

Noen kommuner i fylket har fått redusert hjørnesteinsfaktoren fra 2000 til 2011, som Lærdal, Førde og Vågsøy.

3.12 Bransjespesialisering

Bransjespesialisering er et uttrykk for om en kommune har en høy andel av sysselsettingen konsentrert til én bransje. Ofte vil kommuner med høy hjørnesteinsfaktor også ha en høy bransjespesialisering, men ikke alltid. Noen kommuner kan ha en høy andel av sysselsettingen i bransjer som landbruk og fiske, selv om hver enkelt bedrift er ganske liten.

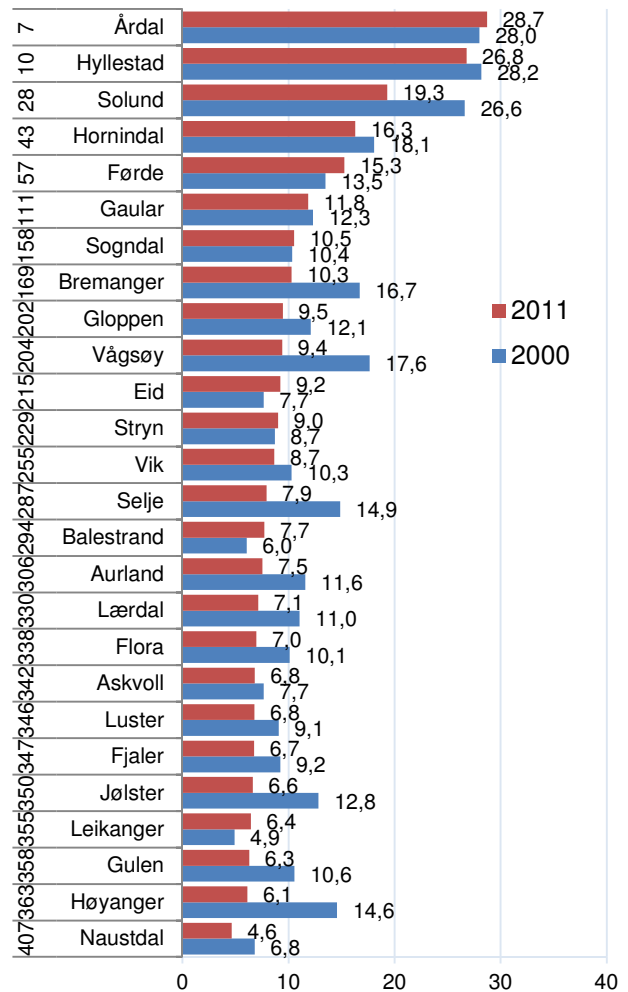
Dersom det er forhold som påvirker bransjen, vil alle bedriftene i bransjen bli påvirket.

Vi måler bransjespesialisering som antall arbeidsplasser i den største bransjen som andel av samlet sysselsetting i kommunen. Bransjene er da fordelt etter såkalt tosiffer NACE-koder, som er den bransjekategoriseringen som brukes i Norge og andre land.

Det er de samme kommunene i Sogn og Fjordane som har høy bransjespesialisering som hadde høy hjørnesteinsfaktor. Årdal har den sjuende høyeste bransjespesialiseringen av alle kommunene i landet, og er samtidig en av ganske få kommuner som har fått økt bransjespesialiseringen fra 2000 til 2011. Det kommer av at det har kommet til flere bedrifter innen metallurgisk industri til Årdal i perioden.

De aller fleste av kommunene har hatt ganske kraftig nedgang i bransjespesialiseringen. Det kommer av at det har vært vekst i sysselsettingen i offentlig sektor og i tjenestesektoren, mens det har vært nedgang i bransjer som industri og primærnæringer. De bransjene som har høy bransjespesialisering er ofte spesialisert i en industribransje, innen landbruk eller fiske. Når disse bransjene øker lite, eller har nedgang, mens offentlig sektor og andre bransjer har vekst, vil bransjespesialiseringen bli lavere.

For enkelte kommuner i fylket, er nedgangen i bransjespesialisering knyttet til kraftig nedgang i den viktigste næringen. Det gjelder spesielt Høyanger, hvor nedgangen i bransjespesialiseringen er knyttet til nedleggelsen av hjørnesteinsbedriften Fundo Wheels i 2009.

Figur 34: Bransjespesialisering, antall arbeidsplasser i den største bransjen som andel av samlet sysselsetting i kommunene i Sogn og Fjordane i 2000 og 2011. Kommunens rangering med hensyn til bransjespesialisering i 2011 er vist til venstre.

3.13 Arbeidsmarkedsintegrasjon

Den siste indikatoren som brukes til å måle næringsmessig sårbarhet er arbeidsmarkedsintegrasjon.

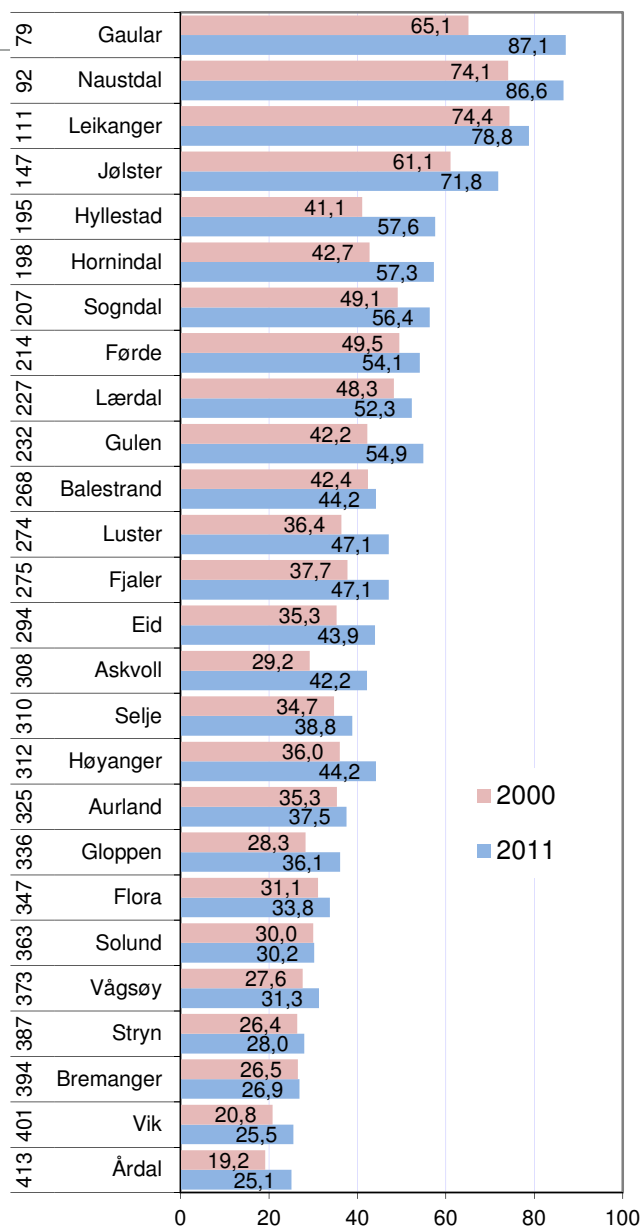
Arbeidsmarkedsintegrasjon er et mål for hvor godt integrert kommunens arbeidsmarked er med arbeidsmarkedet utenfor kommunen, og er det samme som intern arbeidsmarkedsintegrasjon i regioner. Den måles gjennom hvor mye ut- og innpendling det er i forhold til antall arbeidsplasser og sysselsatte i kommunen^{vi}.

Årsaken til at vi bruker arbeidsmarkedsintegrasjon som en av indikatorene for å måle næringsmessig sårbarhet, er at konsekvensene av brå fall i antall arbeidsplasser vil ha mye mer dramatiske konsekvenser i kommuner med lav arbeidsmarkedsintegrasjon enn i kommuner med høy.

I en kommune som Lørenskog, der 71 prosent av arbeidsplassene i kommunen har sysselsatte fra andre kommuner, og hvor 67 prosent av de som har jobb pendler ut, vil et fall i antall arbeidsplasser for en stor del absorberes av andre kommuner. Et fall på 100 arbeidsplasser vil bare ramme 29 personer med bosted i kommunen, og vil dermed ikke bety så mye for samlet sysselsetting i kommunen. For en kommune som Årdal, vil effekten av en brå nedgang i hjørnesteinsbedriften få mye mer direkte konsekvenser. I Årdal er det innpendling tilsvarende 15 prosent av arbeidsplassene. 85 prosent av nedgangen i antall arbeidsplasser vil ramme sysselsatte som bor i kommunen. Samtidig er det liten pendling ut av Årdal, mindre enn én av ti som bor i Årdal og har jobb, pendler ut av kommunen. Det vil dermed også være vanskelig å kompensere brå fall i antall arbeidsplasser i kommunen med økt utpendling.

Gaular, Naustdal, Leikanger og Jølster har høyest arbeidsmarkedsintegrasjon av kommunene i Sogn og Fjordane. De har imidlertid ikke spesielt sterk arbeidsmarkedsintegrasjon, som vi kan se av rangeringsnumrene. Gaular er rangert som nummer 79 av de 429 kommunene i Norge, og det er dermed 78 kommuner med høyere arbeidsmarkedsintegrasjon.

Vik og Årdal er på sin side kommuner som er blant de 30 kommunene med lavest arbeidsmarkedsintegrasjon i landet.

Figur 35: Arbeidsmarkedsintegrasjon i kommunene i Sogn og Fjordane i 2000 og 2011. Kommunens rangering med hensyn til arbeidsmarkedsintegrasjon i 2011 er vist til venstre.

Samtlige kommuner i Sogn og Fjordane har fått økt arbeidsmarkedsintegrasjon fra 2000 til 2011. Andelen som pendler mellom kommuner har vært økende, og dermed blir også integrasjonen mellom arbeidsmarkedene i kommunene høyere.

Arbeidsmarkedsintegrasjon har betydning på mange områder, ikke minst for bostedsattraktivitet, som vi skal se senere i denne rapporten.

3.14 Sårbarhetsindeksen kommuner

Sårbarhetsindeksen er sammensatt av de tre indikatorene hjørnesteinsfaktor, bransjespesialisering og arbeidsmarkedsintegrasjon. En kommune er sårbar dersom den har høy hjørnesteinsfaktor og høy bransjespesialisering, mens høy arbeidsmarkedsintegrasjon bidrar til å redusere sårbarheten. Når vi setter disse tre indikatorene sammen^{viii}, får vi et mål for næringsmessig sårbarhet.

Årdal er den kommunen i landet mer høyest næringsmessig sårbarhet. Hyllestad er nummer åtte i landet.

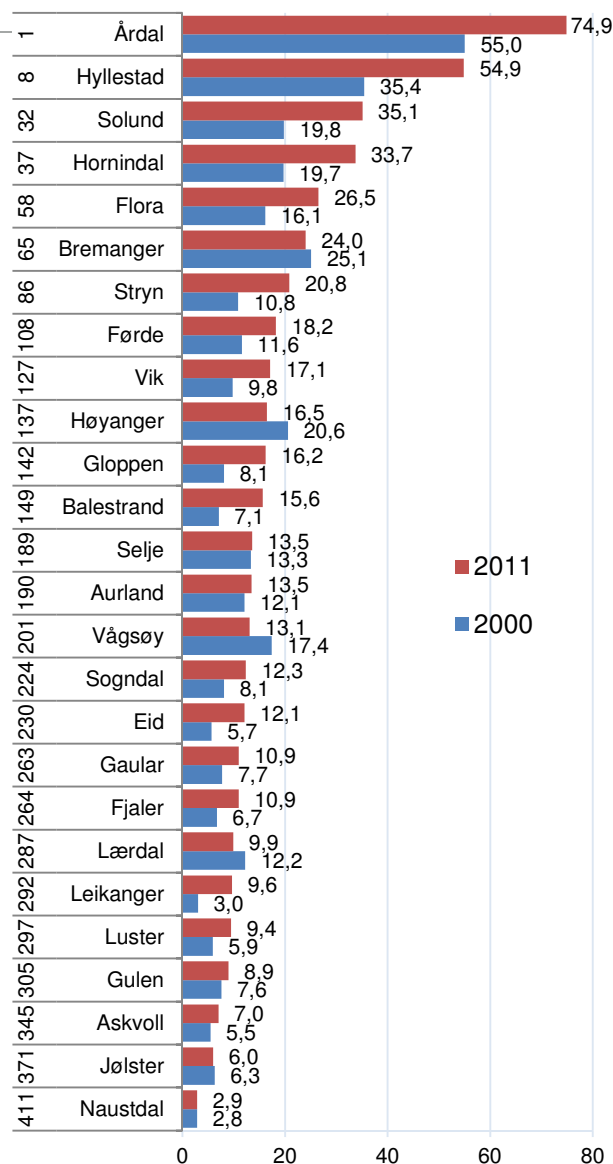
Solund, Hornindal, Flora, Bremanger og Stryn er også med blant de 100 mest sårbare kommunene i landet.

Mange kommuner i Sogn og Fjordane har hatt en økning i sårbarhetsindeksen fra 2000 til 2011.

Indeksen måler hjørnesteinsfaktoren og bransjespesialiseringen relativt, dvs at kommunene blir målt opp mot hverandre. Kommunene med aller høyest verdi på hjørnesteinsfaktor og bransjespesialisering i 2000 har etter hvert fått lavere verdier. Det gjør at de fleste kommuner har fått høyere verdier på sårbarhetsindeksen i 2011 enn i 2000.

Bremanger, Høyanger, Vågsøy og Lærdal har fått lavere verdi på sårbarhetsindeksen i 2011 enn i 2000. Vi skal senere se at kommuner med høy sårbarhetsindeks har mye større risiko for fall i sysselsettingen, og samtidig lavere vekst enn kommuner med lav sårbarhet. Derfor vil en reduksjon i sårbarhet være positivt for framtidig utvikling. Kommuner med fall i sårbarheten har imidlertid i de fleste tilfeller fått lavere sårbarhet fordi hjørnesteinsbedriften eller den dominerende bransjen har gått kraftig tilbake. De har dermed oppnådd lavere sårbarhet, i betydningen risiko for å få brå fall i sysselsettingen i framtiden, på grunn av at fallet allerede har skjedd.

Vi så i forrige kapittel at kommunene Høyanger, Lærdal og Bremanger var de kommunene i Sogn og Fjordane som hadde den svakeste utviklingen i antall arbeidsplasser i næringslivet. Vågsøy hadde en svært dårlig utvikling fram til 2008, men har fått vekst de siste årene. For kommuner som har kommet i en situasjon hvor sårbarheten er høy, er det dermed vanskelig å redusere sårbarheten uten at det skjer gjennom en krise.

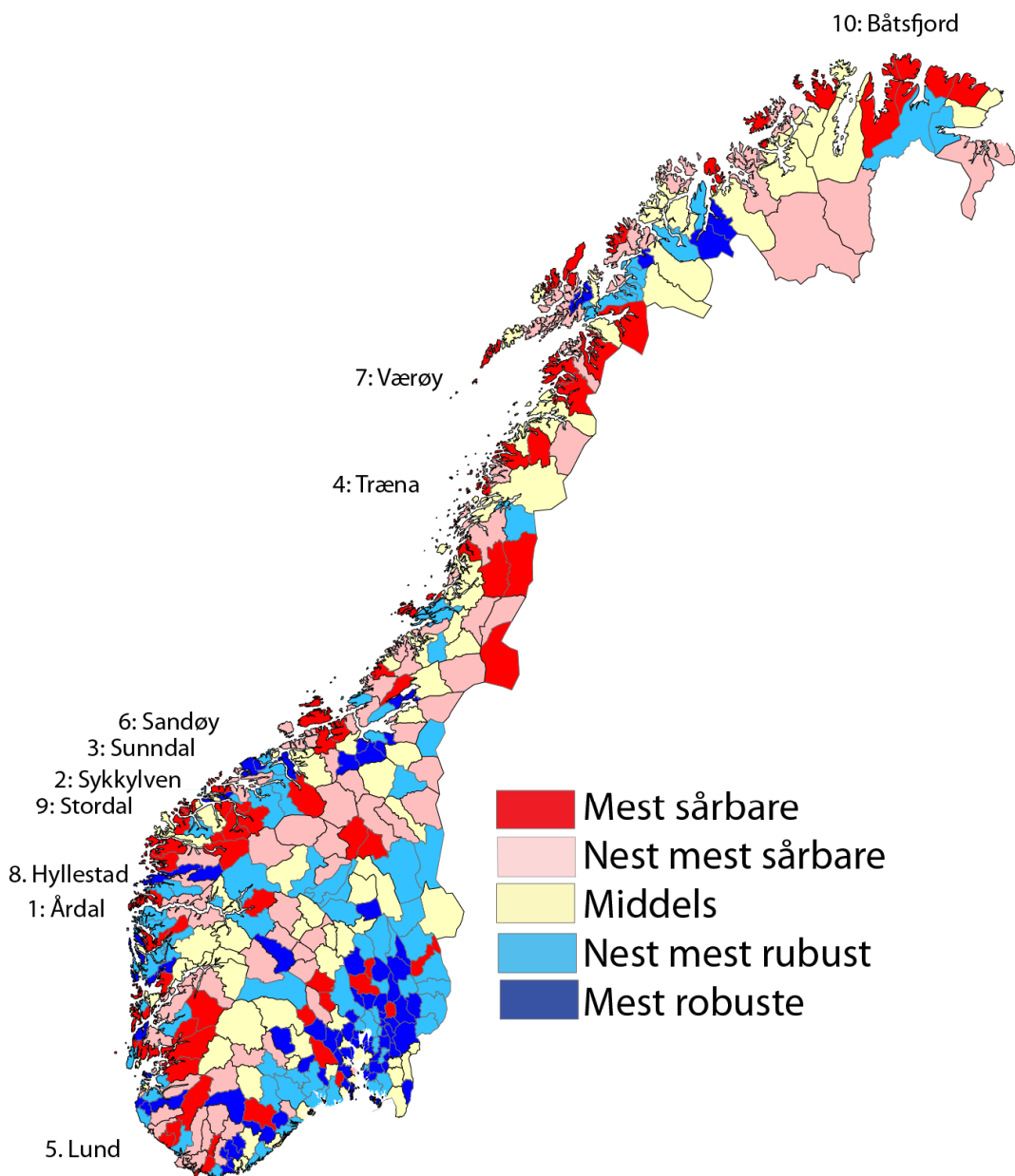

Figur 36: Sårbarhetsindeksen i kommunene i Sogn og Fjordane i 2000 og 2011. Kommunens rangering på sårbarhetsindeksen i 2011 er vist til venstre.

Sårbarhetsindeksen kan ha verdier fra 0 til 100. For å få en sårbarhetsindeks på 100, må en kommune ha høyest verdi på hjørnesteinsfaktoren av alle kommunene, og samtidig ha høyest verdi på bransjespesialisering samt ingen pendling ut og inn av kommunen. Det er ingen kommuner som ikke har noe pendling, så i praksis vil ikke sårbarhetsindeksen få en verdi på 100 for noen kommuner. Verdien er høyest for Årdal, som har en sårbarhetsindeks på 74,9.

3.15 Variasjoner i sårbarhet i Norge

Kartet nedenfor viser variasjoner i næringsmessig sårbarhet i Norge.

Figur 37: Sårbarhet i norske kommuner i 2011.

Det er klare mønstre i næringsmessig sårbarhet i Norge. Kommunene på det sentrale Østlandet er mer robuste, mens kommunene i vest og nord oftere har høy sårbarhet. Arbeidsmarkedsintegrasjonen er generelt mye høyere på Østlandet, noe som reduserer sårbarheten i kommunene i dette området. Samtidig er det mest vanlig med store hjørnesteinsbedrifter og bransjemessig spesialisering i kommunene langs kysten i vest og nord.

3.16 Høy sårbarhet og vekst

Hva betyr det for en kommune å ha høy næringsmessig sårbarhet? Det kan vi finne ut gjennom å se på sårbarheten i norske kommuner i 2000, og se hvilken utvikling kommunene har hatt fram til i dag.

Tabell 11: Andeler av kommunene med vekst og nedgang i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2011 i fem forskjellige grupper av kommuner etter grad av sårbarhet i 2000.

	Gjennomsnittlig vekst	Andel med nedgang	Andel mer enn 12% nedgang	Andel mer enn 12% vekst
Mest sårbar	-1,6	54,7	17,4	8,1
Nest mest	3,2	41,9	4,7	15,1
Middels	3,5	30,2	0,0	11,6
Nest mest	6,1	19,8	0,0	19,8
Mest robust	7,4	16,5	0,0	23,5

I tabellen over har vi delt kommunene i Norge i fem grupper etter deres sårbarhet.

Gjennomsnittlig vekst er arbeidsplassveksten i næringslivet i kommunene fra 2000 til 2011 i prosent av samlet sysselsetting i 2000. De mest sårbare kommunene hadde en arbeidsplassnedgang som i snitt tilsvarte 1,6 prosent av samlet sysselsetting. Veksten øker med økende robusthet, og den femtedelen av kommunene som var mest robuste i 2000 hadde i gjennomsnitt en arbeidsplassvekst som tilsvarte 7,4 prosent av samlet sysselsetting.

Når vi ser på andelen av kommunene med nedgang i andre kolonne, ser vi at 54,7 prosent av de mest sårbare kommunene hadde nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet, mens bare 16,5 prosent av de mest robuste kommunene hadde nedgang. *Det er dermed et ganske klart mønster at robuste kommuner har bedre næringslivsvekst enn sårbare.* Det er ikke nødvendigvis sårbarheten i seg selv som er årsaken til lav vekst. Mange sårbare kommuner er små og isolerte kommuner i distriktene, mens de fleste av de mest robuste kommunene er kommuner i sentrale strøk som ligger tett opp til storbyer. Mange av de mest robuste kommunene tilhører en kommunetype som har vært attraktiv som bosted, og som dermed har hatt sterk befolkningsvekst de siste ti årene. De sårbare kommunene er på sin side dominert av kommunetyper med lav bostedsattraktivitet. Befolkningsvekst gir en kraftig stimulans til næringslivsvekst, ettersom mange bedrifter opererer i et lokalt marked.

Når vi ser på andelen av kommuner med sterk nedgang i arbeidsplasser i næringslivet, blir bildet enda mer tydelig. Av de mest sårbare kommunene hadde 17,4 prosent en sterk nedgang, dvs at nedgangen i antall arbeidsplasser i næringslivet tilsvarte mer enn 12 prosent av samlet sysselsetting i kommunen i 2000. Av de nest mest sårbare hadde 4,7 prosent sterk nedgang, mens ingen av de andre kommunegruppene hadde sterk nedgang. Sårbarhetsindeksen er dermed svært effektiv til å plukke ut kommuner med ”risiko for å få en sterk nedgang i sysselsettingen”, som vi har brukt som vår definisjonen på sårbarhet. I absolutte tall var det 19 kommuner som hadde sterk nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet, og 15 av dem var i den mest sårbare gruppen.

Dermed vil sårbarhetsindeksen være ganske treffsikker for å identifisere den gruppen av kommuner som vil bli framtidige omstillingskommuner.

4. NæringsNM

NæringsNM er utviklet for å måle hvordan næringslivet presterer i ulike områder i Norge. For å måle næringsutviklingen i en kommune, ser vi på fire mål: Nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse^{viii}.

NæringsNM	Nyetableringer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året 2. Bransjustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen 3. Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	<ol style="list-style-type: none"> 4. Andel foretak med positivt resultat før skatt 5. Bransjustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten av bransjestrukturen 6. Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	<ol style="list-style-type: none"> 7. Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI) 8. Andel foretak med realvekst justert for effekten av bransjestrukturen 9. Andel foretak med vekst i verdiskaping
	Næringslivets størrelse	<ol style="list-style-type: none"> 10. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, måler antall nyregistrerte foretak i forhold til eksisterende antall foretak i begynnelsen av året. Bransjustert etableringsfrekvens er etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren viser om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak. Dette vil være etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av nedlagte foretak.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir målt med tre indikatorer. Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andel lønnsomme foretak justert for bransjestrukturen. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en andre indikator som justerer for bransjestruktur. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskaping.

Indikatoren ”næringslivets størrelse” er antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen.

For hver indikator rangeres regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe.

Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Den regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av årets NæringsNM.

4.1 Nyetableringer

Etableringsfrekvensen er antall nyetablerte foretak som prosent av antall eksisterende foretak i begynnelsen av året.

Etableringsfrekvensen i Norge har vært ganske høy i hele perioden fra 2001 til 2006, før den begynte å synke. I denne perioden økte også antall foretak raskere enn veksten i økonomien. Det kan være flere årsaker til det. Kanskje ble det flere foretak som ble registrert, som tidligere var uregistrert. Kanskje ble det vanligere å splitte opp virksomheter i drifts- og eierselskap. En tredje årsak kan være at det kreves et registrert foretak å opprette et domene på internett. Det kan synes som om etableringsfrekvensen og veksten i antall foretak nå er på et mer normalt nivå, og at økningen de siste to årene reflekterer at veksten i næringslivet er på vei opp.

Etableringsfrekvensen i Sogn og Fjordane har alltid ligget langt under landsgjennomsnittet. I 2010 sank etableringsfrekvensen i fylket, mens etableringsfrekvensen på landsbasis økte. I 2011 fikk Sogn og Fjordane en økning av etableringsfrekvensen fra 4,3 til 4,7 prosent. Økningen i Sogn og Fjordane var noe høyere enn økningen på landsbasis, som hadde en økning fra 6,8 til 7,0 prosent.

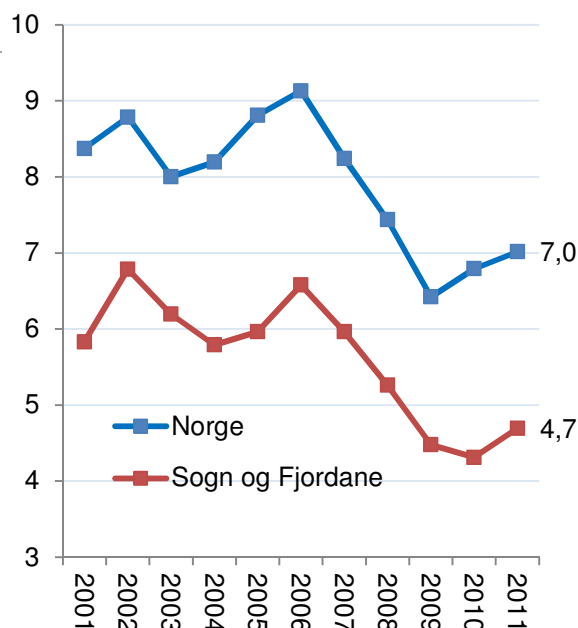
Etableringsfrekvens i fylkene

I figur 39 ser vi etableringsindeksen i alle fylkene, for 2011, og som gjennomsnitt for de ti siste årene.

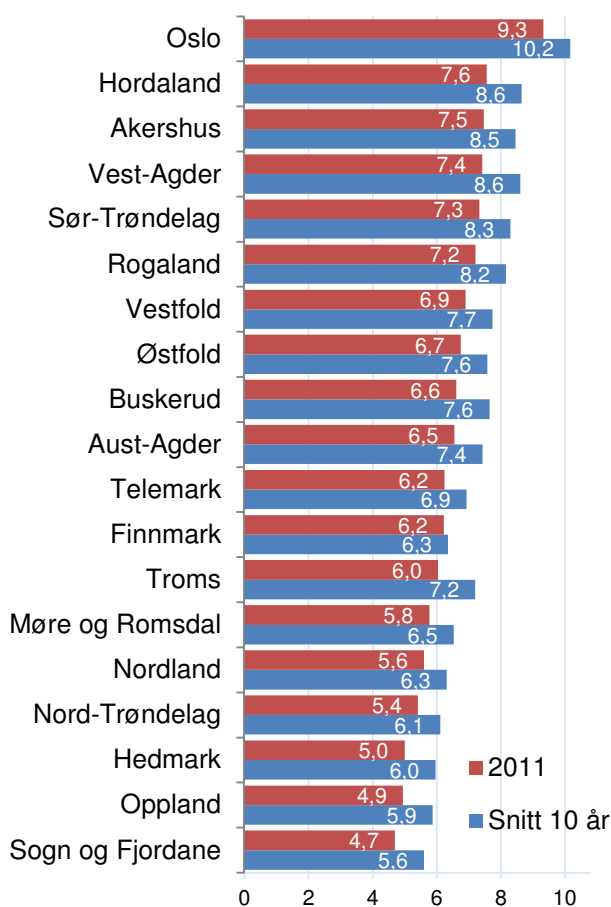
Sogn og Fjordane har den laveste etableringsfrekvensen av fylkene i 2011, og har også den laveste etableringsfrekvensen i gjennomsnitt de siste ti årene.

Dette skyldes ikke bare lav vekst i Sogn og Fjordane. Noe av forskjellen mellom Sogn og Fjordane og andre fylker kan forklares av bransjestrukturen i fylket. Sogn og Fjordane har mange foretak i bransjer hvor det er mindre nyetablering og samtidig færre nedleggelse.

Et spørsmål er om høy etableringsfrekvens er noe som skaper vekst, eller om årsaksforholdet er motsatt, at steder med høy vekst også får en høyere etableringsfrekvens. Det kan se ut til at det er høy vekst, og spesielt høy vekst i befolkningen, som forårsaker høy etableringsfrekvens.

Figur 38: Etableringsfrekvensen i Norge og Sogn og Fjordane i perioden 2001-2011.

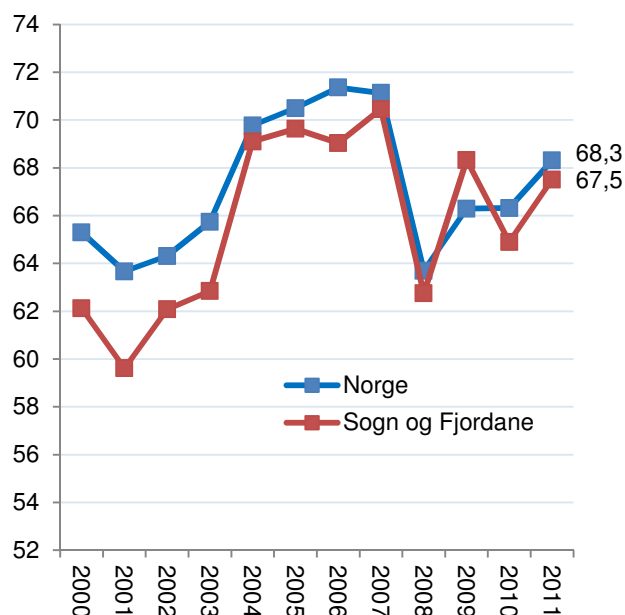
Figur 39: Etableringsfrekvensen i fylkene i 2011, og gjennomsnitt av etableringsfrekvensen for siste ti år.

4.2 Lønnsomhet

Lønnsomheten i næringslivet i fylkene måles som andel av foretakene med positivt resultat før skatt. Med denne metoden teller små og store foretak likt.

Lønnsomheten i norsk næringsliv var på topp i årene fra 2004 til 2007. I 2008 sank lønnsomheten brått, men har vært stigende i de tre siste årene. I 2011 hadde 68,3 prosent av alle regnskapspliktige foretak et positivt resultat før skatt.

Andel lønnsomme foretak i Sogn og Fjordane har vært under landsgjennomsnittet i alle årene fra 2000 til 2008. Kun i 2009 har SF hatt en høyere andel foretak med positivt resultat enn Norge. I 2011 var det imidlertid ganske liten forskjell på andelen lønnsomme foretak i Sogn og Fjordane og i Norge.

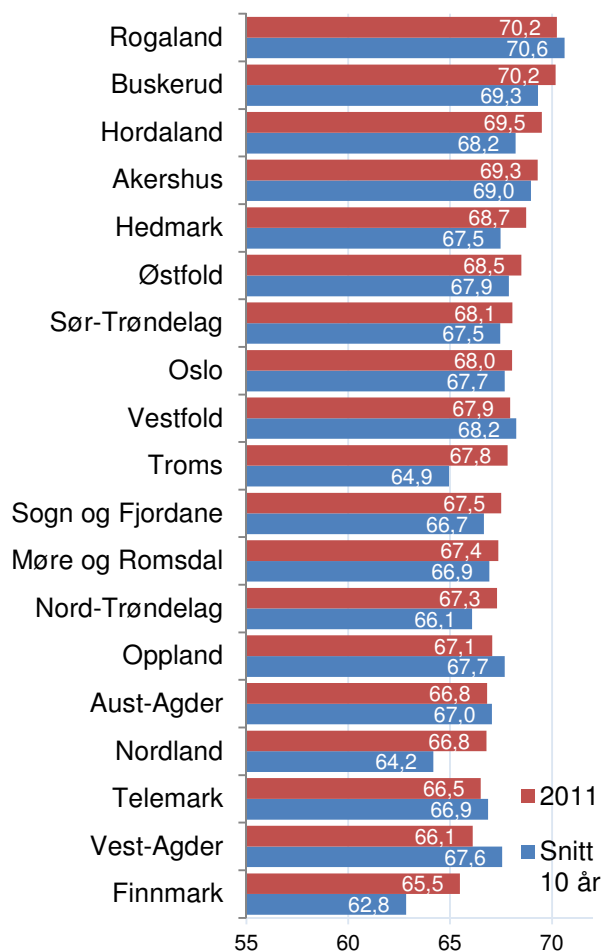
Figur 40: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i Norge og Sogn og Fjordane i perioden 2000-2011.

Andel lønnsomme foretak i fylkene

I figur 41 ser vi hvordan andelen lønnsomme foretak varierer mellom fylkene i Norge.

Rogaland har den beste lønnsomheten, fulgt av Buskerud og Hordaland. De tre nordligste fylkene har vesentlig bedre lønnsomhet i 2011 i forhold til gjennomsnittet de siste ti årene, mens Vest-Agder har vesentlig lavere andel lønnsomme foretak i 2011 enn gjennomsnittet de siste ti årene.

Sogn og Fjordane er nummer 11 av 19 fylker, og er således plassert like under middels av fylkene i 2011. Sogn og Fjordane er nummer 15 av fylkene for andel lønnsomme foretak i gjennomsnitt for de ti siste årene. Plasseringen i 2011 er dermed bedre enn gjennomsnittlig for fylket.

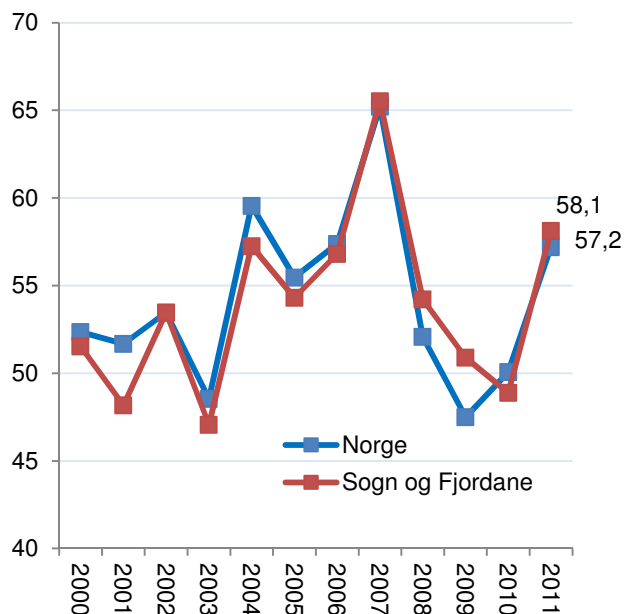

Figur 41: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i fylkene i 2011 og i snitt siste ti år.

4.3 Vekst

Andel vekstforetak i Norge var rekordhøyt i 2007, da 65,2 prosent av foretakene hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Andel vekstforetak sank deretter dramatisk de to neste årene, og var på 47,5 prosent i 2009. Etter dette har andel vekstforetak tatt seg opp, og det var en sterk økning i andel vekstforetak fra 2010 til 2011. I 2011 var det 57,2 prosent av foretakene i Norge som hadde vekst høyere enn prisstigningen.

Sogn og Fjordane hadde høyere andel vekstforetak enn landsgjennomsnittet i 2011, med en andel vekstforetak på 58,1 prosent. Sogn og Fjordane hadde nedgang i andel vekstforetak i 2010, mens resten av landet hadde vekst. Fra 2010 til 2011 økte andel vekstforetak mye, slik andel vekstforetak igjen lå over landsgjennomsnittet, slik den har vært i fire av de fem siste årene.

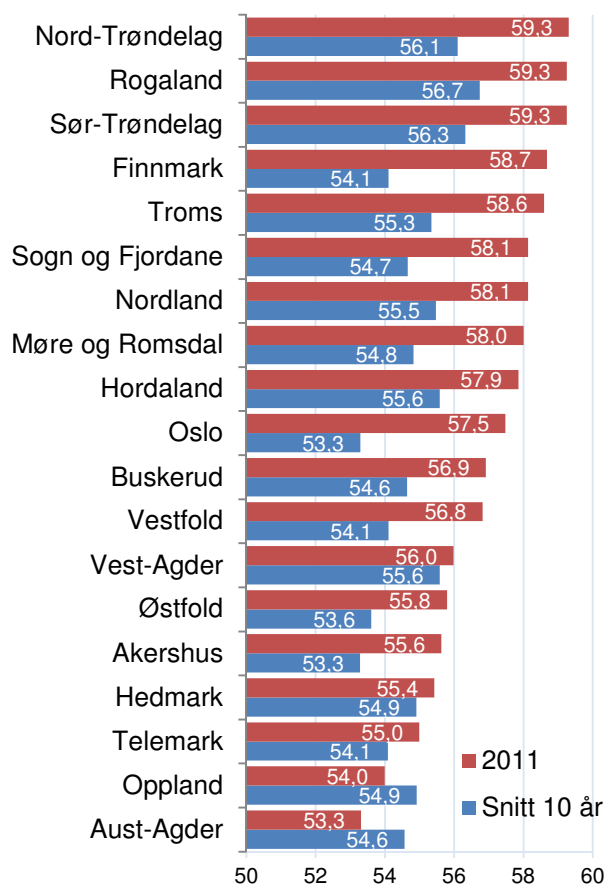

Figur 42: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i Sogn og Fjordane og Norge i perioden 2000-2011.

Andel vekstforetak i fylkene

Nord-Trøndelag, Rogaland og Sør-Trøndelag hadde en andel vekstforetak på over 59 prosent i 2011. I den siste tiårsperioden er det også de samme tre fylkene som har hatt høyest andel vekstforetak, med et snitt på over 56 prosent. Rekkefølgen er imidlertid Rogaland, med høyest andel vekstforetak i snitt for siste ti år, deretter Sør-Trøndelag og så Nord-Trøndelag.

Kun fem fylker hadde en høyere andel vekstforetak enn Sogn og Fjordane i 2011, og i snitt for siste ti år er Sogn og Fjordane rangert som nummer sju av fylkene. Sogn og Fjordane var nummer én og to i 2008 og 2009, men ble rangert som nummer 17 i 2010. Fylket hadde også mange svake plasseringer tidlig i perioden.

Figur 43: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i fylkene i 2011 og i snitt for siste ti år.

4.4 NæringsNM for fylkene

NæringsNM er en rangering av kommuner, regioner og fylker basert på et sett med ti indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Formålet er å komme fram til et mål som forteller hvordan næringslivet samlet sett gjør det i en region. Telemarksforskning har utarbeidet NæringsNM for NHO de siste ni årene.

Figur 44 viser plasseringen til Sogn og Fjordane i årene 2000-2011. Sogn og Fjordane har hatt mange svake plasseringer, og var blant de fem svakestest fylkene i perioden 2000-2007. I 2008 og 2009 klatret Sogn og Fjordane mye i NæringsNM, og ble rangert som nummer tre i 2009. Den høye rangeringen i 2009 var kanskje et utslag av at finanskrisen rammet næringslivet i andre fylker hardere og tidligere.

I 2010 falt Sogn og Fjordane tilbake til 18. plass. I 2011 har fylket klatret seg litt opp igjen, til plass nummer 13.

Figur 44: Sogn og Fjordanes rangering i NæringsNM i perioden 2000-2011.

Fylkenes plassering

For å rangere fylkene bruker vi en enklere indeks basert på etableringsfrekvens, andel lønnsomme foretak og andel vekstforetak. Disse indikatorene er transformert til et tall mellom 0 og 10, der 0 er dårligste fylke og 10 er beste fylke.

Rogaland kom best ut av fylkene i 2011, foran Oslo og Hordaland. Med Sør-Trøndelag på fjerdeplass, er det fylkene med de største byene som gjorde det best. Rangeringen for siste ti år er nokså lik; med Rogaland på førsteplass, etterfulgt av Hordaland, Oslo og Sør-Trøndelag.

Sogn og Fjordane kom på 13. plass i 2011. Sogn og Fjordane gjorde det bra for vekst, men var svakestest fylke for nyetableringer. For siste ti år kommer Sogn og Fjordane på tredje siste plass, det er kun Finnmark og Nordland som har svakere plasseringer.

		■ Lønnsomhet	■ Vekst	■ Nyetableringer
1	Rogaland (1)	10,0	9,9	5,4
2	Oslo (3)	5,4	7,0	10,0
3	Hordaland (2)	8,4	7,6	6,2
4	Sør-Trøndelag (4)	5,4	9,9	5,7
5	Buskerud (6)	9,9	6,0	4,1
6	Akershus (7)	8,0	3,9	6,0
7	Troms (12)	4,9	8,8	2,9
8	Vestfold (8)	5,2	5,8	4,8
9	Nord-Trøndelag (13)	3,8	10,0	1,5
10	Østfold (10)	6,3	4,1	4,4
11	Møre og Romsdal (11)	4,0	7,8	2,3
12	Nordland (18)	2,7	8,0	2,0
13	Sogn og Fjordane (17)	4,3	8,0	0,0
14	Finnmark (19)	0	9,0	3,3
15	Vest-Agder (5)	4,4	5,9	
16	Hedmark (16)	6,8	3,5	7
17	Telemark (15)	2,2	8,3	3
18	Aust-Agder (9)	2,0	0	
19	Oppland (14)	3,3	0	5

Figur 45: NæringsNM for fylkene basert på tall fra 2011. Tallene i parentes angir rangering for perioden 2002-2011.

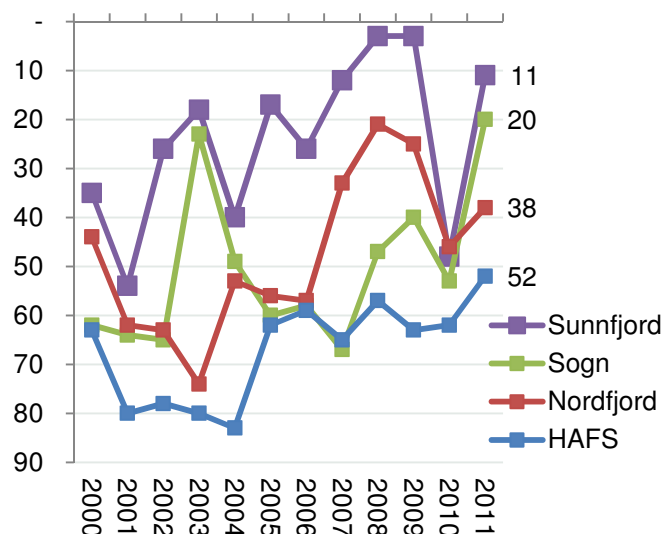
4.5 NæringsNM for regioner

Sunnfjord har gjort det bra i NæringsNM i mange av de siste årene. Regionen kom på 11. plass i 2011, og ble rangert som nummer tre i 2008 og 2009. 2010 var et svakt år for Sunnfjord, men plasseringen i 2011 var altså igjen oppløftende.

Sogn ble nummer 20 i NæringsNM i 2011. Dette er en veldig sterk plassering sammenliknet med tidligere år. Sogn ble rangert som nummer 23 i 2002, men har ellers ikke blitt rangert over 40. plass. I 2010 ble Sogn rangert som nummer 53.

Nordfjord hadde sine beste plasseringer i 2008 og 2009, da regionen ble rangert som nummer 21 og 25. I 2011 havnet Nordfjord som nummer 38, noe som er en oppgang fra året før.

HAFS har en serie av svake plasseringer bak seg, men har hatt en positiv utvikling. I 2011 ble HAFS rangert som nummer 52.

Figur 46: Rangeringen til regionene i Sogn og Fjordane i NæringsNM i perioden 2000-2011.

Regionene på Vestlandet

Vestlandsregionene gjorde det igjen sterkt i NæringsNM i 2011, i likhet med tidligere år. Stavangerregionen er på topp for både 2011 og siste ti år.

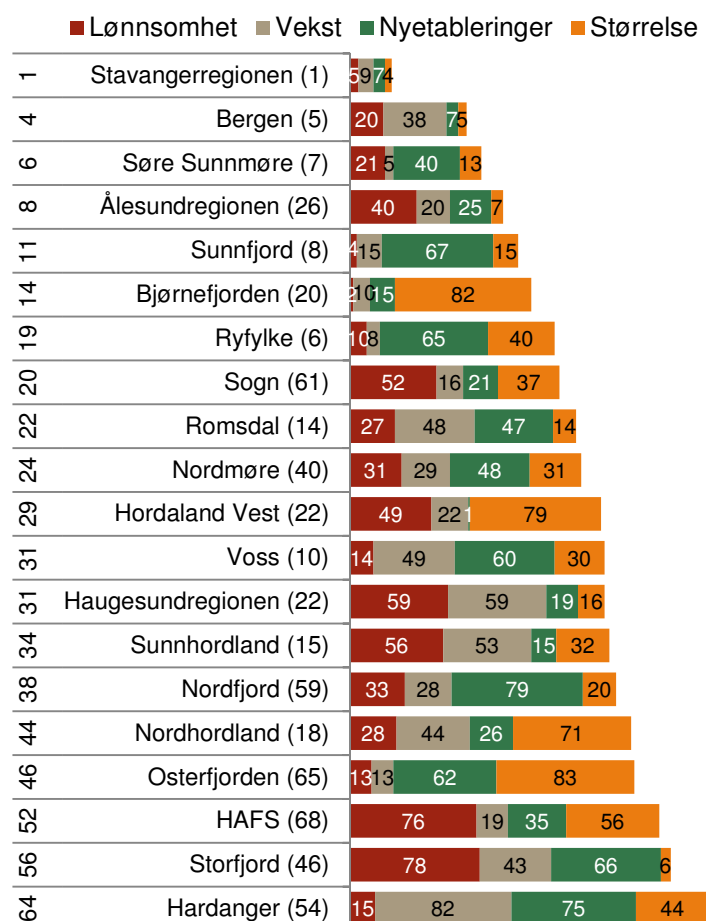
Sunnfjord er femte beste region på Vestlandet i 2011. Sunnfjord hadde spesielt god lønnsomhet, men er også høyt rangert for vekst og næringslivets størrelse. Sunnfjord gjorde det imidlertid svakt for nyetableringer.

Sogn er sjuende beste region på Vestlandet, og nummer 20 i landet i 2011. Regionen ble rangert over middels for vekst og nyetableringer, men under middels for lønnsomhet.

Nordfjord gjorde det samlet litt over middels i landet, men under middels blant regionene på Vestlandet i 2011. Nordfjord gjorde det over middels for lønnsomhet og vekst, men var en av regionene med færrest nyetableringer.

Kun to regioner på Vestlandet gjorde det dårligere i NæringsNM enn HAFS i 2011. Regionen hadde svak lønnsomhet, men over middels vekst og nyetableringer i 2011. Samtidig har HAFS et lite næringsliv, og dette trekker ned.

For siste ti år er Sunnfjord rangert som nummer ni i landet, mens de tre andre regionene har gjort det svakere. Nordfjord er rangert som nummer 59, Sogn som nummer 61 og HAFS som nummer 68.

Figur 47: NæringsNM for regionene på Vestlandet. Rangering blant landets 83 regioner i 2011 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de fire indeksene vises i figuren.

4.6 NæringsNM for kommuner

Flere enkeltkommuner i Sogn og Fjordane gjør det bra i NæringsNM for 2011. Mange av disse er i tillegg blant de største kommunene i fylket, noe som er viktig for utviklingen i fylket generelt.

Sogndal tar en sterk 4. plass blant alle kommunene i landet i NæringsNM 2011. Sogndal er rangert godt over middels på alle indeksene. Kommunen har gjort det bra også tidligere, men det er kun i 2004 at Sogndal har hatt en tilsvarende god plassering. For siste ti år blir Sogndal rangert som nummer 64.

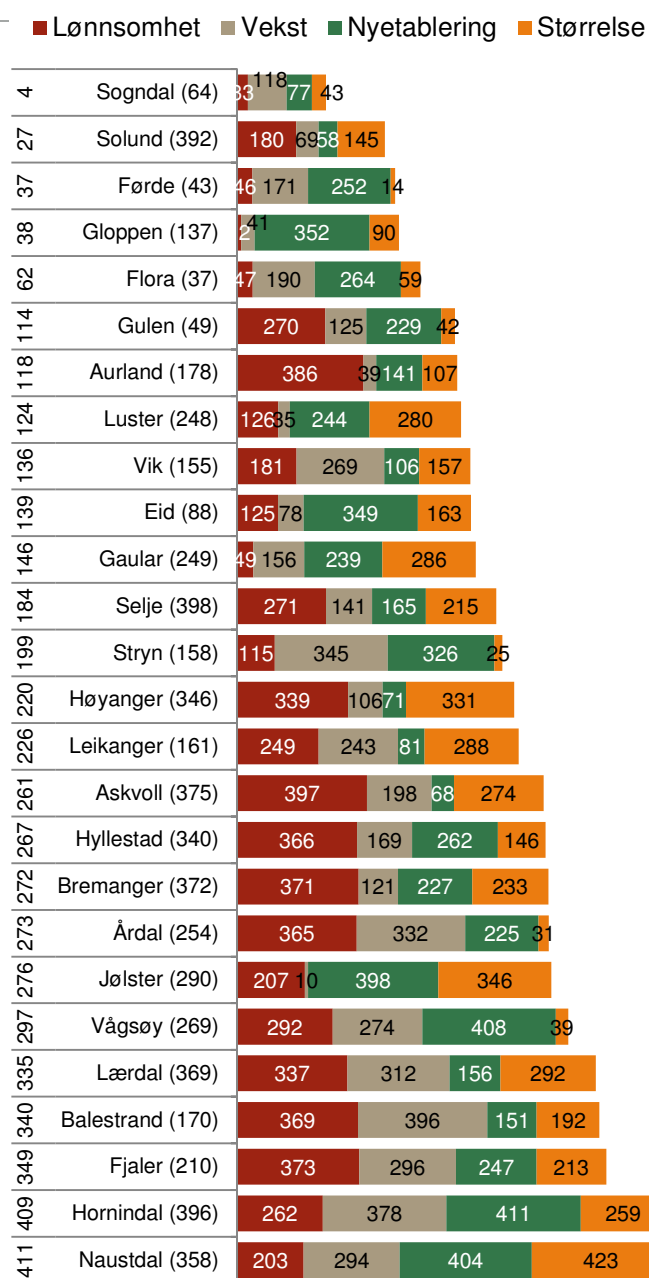
Solund gjorde det sterkt i 2011, med en 27. plass, etter et år med god vekst og nyetableringer. Solund har hatt svært variable plasseringer tidligere år, og mange av plasseringene har vært svake. Rangeringen for siste ti år er derfor 392. plass. Solund er altså blant de 40 svakeste kommunene i landet i denne perioden.

Førde er en kommune som har gjort det stabilt godt i NæringsNM over flere år, og er rangert som nummer 37 i 2011 og som nummer 43 for siste ti år.

Gloppen er rangert på plass nummer 38 for 2011, og hadde nest best lønnsomhet i landet. Plasseringen for siste ti år, som nummer 137, er svakere, men fortsatt godt over middels.

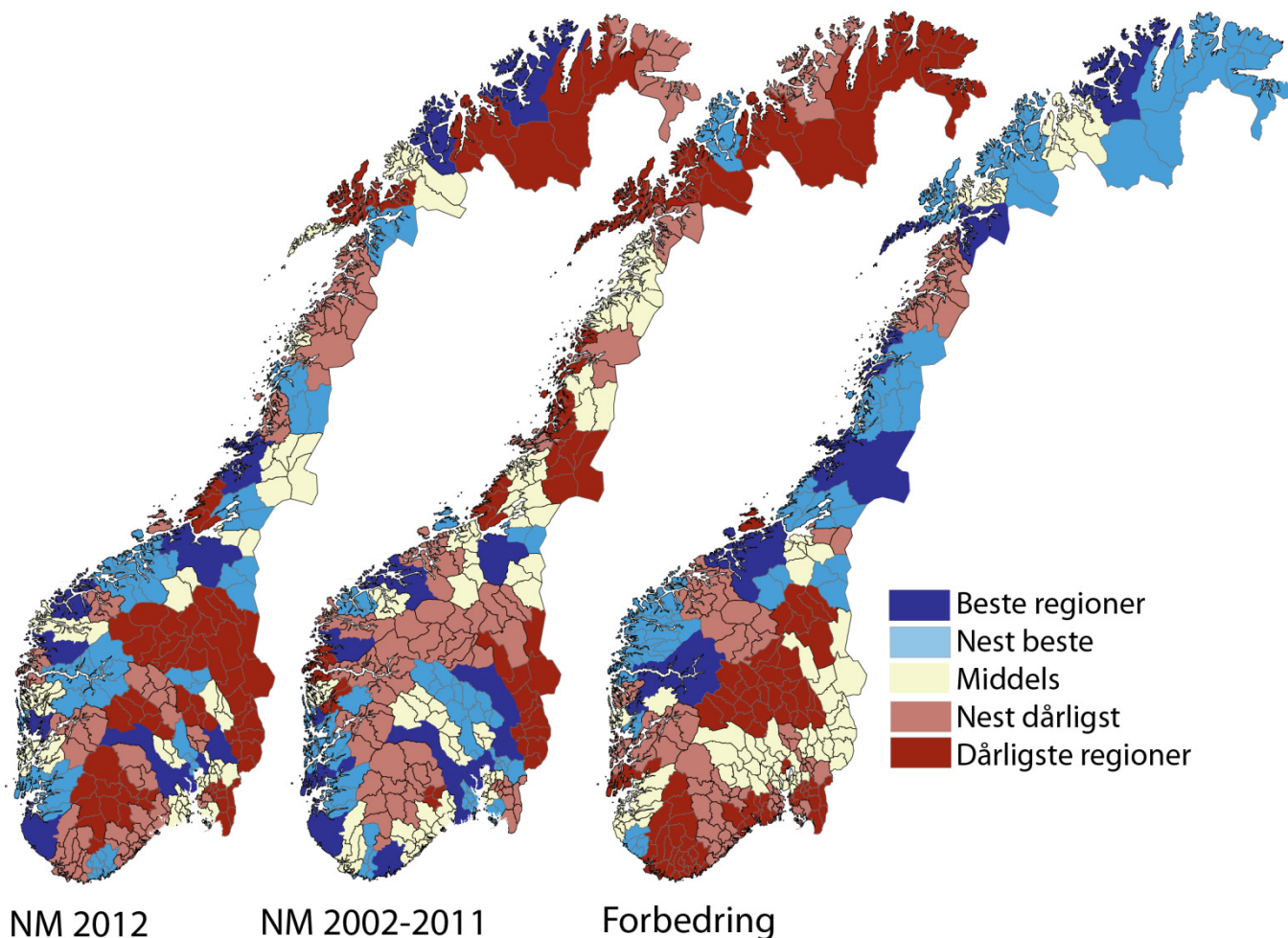
Flora har en sterk plassering for siste ti år; 37. plass, og fikk også en god plassering i 2011; 62. plass.

Mange kommuner i Sogn og Fjordane gjør det samtidig svakt i NæringsNM i 2011. Naustdal og Hornindal er blant de 20 svakeste kommunene, og er også lavt rangert for siste ti år.

Figur 48: Kommunene i Sogn og Fjordanes resultat i NæringsNM. Alle tall er rangeringer blant landets 429 kommuner, til venstre rangering for NæringsNM siste år, i parentes siste ti år. I figuren vises rangeringer for hver av de fire indeksene.

Kart med endringer i NæringsNM

Figur 49: Resultater i NæringsNM for regioner, først for det siste året, dernest for den foregående tiårsperioden og til slutt endringene fra tiårsperioden 2002-2011 til NæringsNM 2012. NæringsNM 2012 er basert på regnskapstall fra 2011.

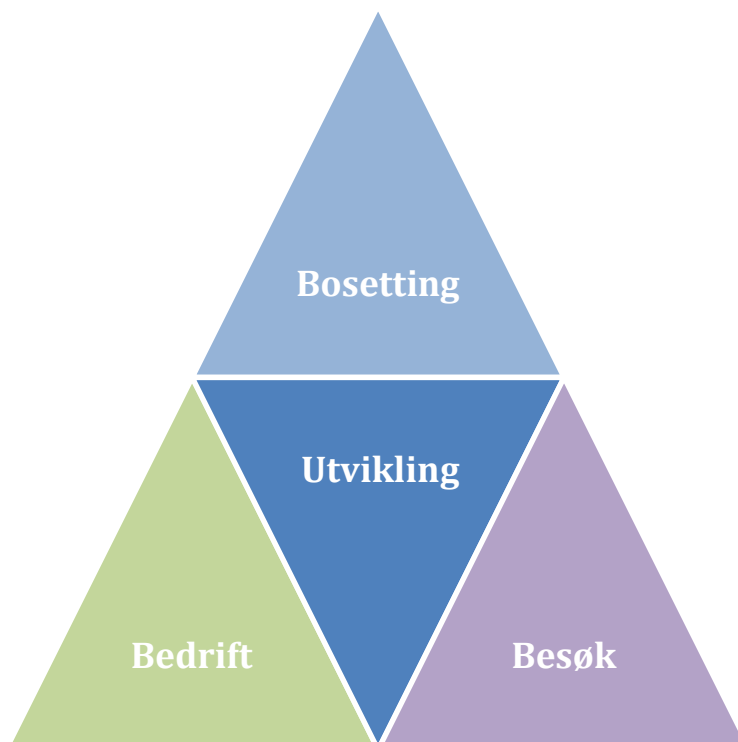
Kartet til venstre viser resultatene for NHOs NæringsNM for det siste året. Som vi ser er mange av de beste regionene lokalisert langs kysten, fra Rogaland og nordover.

I kartet i midten vises resultatene i NæringsNM for de ti årene forut for det siste året. I denne perioden er ikke dominansen fra Vestlandet like tydelig, da det var mange regioner på Østlandet som også var blant de beste. I denne tiårsperioden var resultatene fra Nord-Norge gjennomgående svake, med mange regioner fra Nord-Norge blant de som gjorde det svakest i NæringsNM.

I kartet til høyre vises endringen i regionenes resultater i NæringsNM fra perioden 2002-2011 til NæringsNM 2012. Da trer det fram et ganske klart mønster. Ingen av regionene på Østlandet har bedre resultater i siste NæringsNM enn i foregående tiårsperiode. De regionene som har forbedret seg mest i 2012 er alle fra Sogn og Fjordane eller de fem nordligste fylkene.

5. Attraktivitetspyramiden

Attraktivitet har blitt et velbrukt begrep innenfor regional utvikling. Telemarksforsking introduserte Attraktivitetspyramiden i 2010 for å systematisere attraktivitetsbegrepet i en modell for å forklare steders vekst, og da spesielt befolkningsveksten. I Attraktivitetspyramiden skiller vi mellom tre typer attraktivitet: Attraktivitet for bedrifter, for besøk og for bosetting.

Noen steder er gunstige for produksjon av varer og tjenester som kan selges i et større marked. Dette kan være produksjon basert på naturlige forutsetninger, som landbruk, fiske eller gruvedrift. Industriproduksjon har tradisjonelt også blitt lokalisert til steder med bestemte naturlige forutsetninger, som for eksempel fossefall, gode havneforhold eller nærhet til råvarer. I dag er en del tjenester også omsatt i et større marked, det gjelder spesielt teknologiske tjenester. Attraktivitet for denne typen produksjon, som vi kaller attraktivitet for bedrifter, vil dermed være den historiske forklaringen til mange steders vekst.

Attraktivitet for besøk er den andre typen attraktivitet. På steder som tiltrekker seg mange besøkende vil det oppstå mange arbeidsplasser i næringer som kjennetegnes av at kundene må være personlig til

stede. Dette er bransjer som overnatting, servering og butikkhandel. I de siste årene har besøksnæringer som kultur, aktiviteter og underholdning vokst raskt.

Attraktivitet for bosetting er en type attraktivitet som har blitt viktig etter hvert som stadig flere pendler. Når en kan bo ett sted og arbeide et annet sted, oppstår muligheten til at noen steder kan trekke til seg innbyggere uten å ha vekst i arbeidsplasser. Attraktivitet som bosted blir også viktig for næringsutviklingen fordi næringslivet på slike steder vil ha lettere for å rekruttere kompetent arbeidskraft.

Det er kombinasjonen av de tre attraktivitetsdimensjonene som gir vekst på et sted. Steder som er attraktive langs alle de tre aksene, vil få høy vekst.

5.1 Bedriftsattraktivitet

Bedriftsattraktivitet er knyttet til basisnæringene, som kjennetegnes av at de produserer varer og tjenester til et større marked. I hovedsak selges slike varer og tjenester ut av regionen hvor produksjonen foregår.

Basisnæringene består av naturbaserte næringer, som fiske, landbruk, havbruk og bergverk, samt industri og teknologiske tjenester som IT, telekom, og engineering.

Naturbaserte næringer og industri har hatt synkende antall arbeidsplasser i Norge de siste ti årene. Det gjelder også i resten av Europa. Årsaken er at produksjonen blir stadig mer rasjonell slik at samme produksjon drives med stadig færre ansatte.

Teknologiske tjenester er en næring i stadig vekst når det gjelder antall ansatte, men er ikke størst i antall arbeidsplasser. I Norge er industrien fremdeles størst i antall arbeidsplasser. Det var 265 575 arbeidsplasser i industrien på slutten av 2011. De teknologiske tjenestene hadde på samme tidspunkt 141 384 arbeidsplasser. Naturbaserte næringer hadde 61 319 arbeidsplasser.

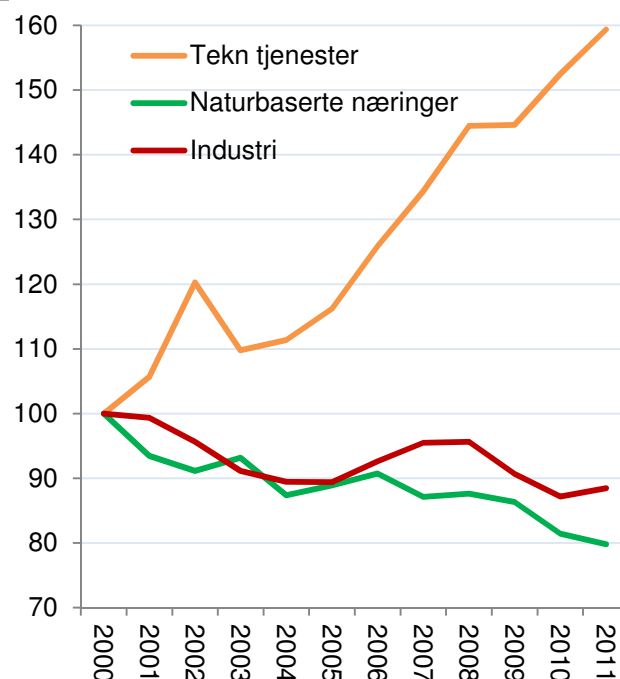
Den sterke veksten i teknologiske tjenester har gjort at basisnæringene totalt sett har opprettholdt antall arbeidsplasser i Norge siden 2000. I 2011 var det også en liten økning.

5.2 Basisarbeidsplasser i Sogn og Fjordane

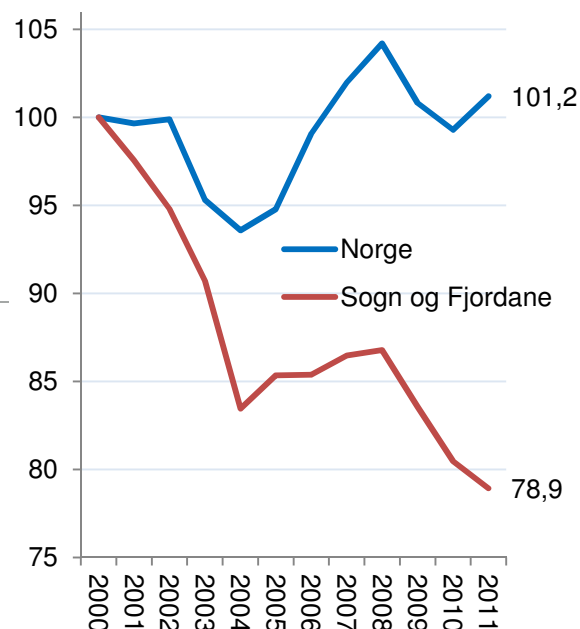
Sogn og Fjordane har hatt en svært sterk nedgang i antall arbeidsplasser i basisnæringene. Siden 2000 har mer enn hver femte arbeidsplass i basisnæringene i fylket forsvunnet.

I Norge som helhet har antall arbeidsplasser i basisnæringene gått litt opp fra 2000 til 2011, etter at det var vekst det siste året.

Dersom Sogn og Fjordane hadde hatt samme utvikling som landet som helhet i sine basisnæringer, ville det vært 2 645 flere arbeidsplasser i Sogn og Fjordane i dag. Den svake utviklingen i antall arbeidsplasser i Sogn og Fjordane det siste tiåret skyldes for en stor del at basisnæringene har utviklet seg svakt.

Figur 50: Utvikling i de tre kategoriene av basisnæringer i Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at utviklingen i 2000=100.

Figur 51: Utviklingen i antall arbeidsplasser i basisnæringene i Sogn og Fjordane og Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

5.3 Vekstimpulser fra basisnæringene

Når vi måler veksten i antall arbeidsplasser i prosent, vil fylker med få arbeidsplasser og høy utpendling kunne få sterk prosentvis vekst uten at dette gir sterke vekstimpulser. For å få et mål på de reelle vekstimpulsene kan vi i stedet måle veksten i antall arbeidsplasser som prosent av antall sysselsatte i fylket. Da får vi et bedre mål for hvilken vekstimpuls som arbeidsplassveksten representerer.

Tabell 12 viser utviklingen i basisnæringene fylkesvis, og viser antall arbeidsplasser i basisnæringene som andel av samlet sysselsetting i fylkene.

Tabell 12: Vekstimpulser fra basisnæringene i fylkene i perioden 2001-2011, samt progressivt gjennomsnitt. Vekstimpuls er målt som endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene som andel av samlet sysselsetting i fylket.

Fylke	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
Rogaland	2,2	-0,2	-1,0	-0,2	0,4	2,6	1,5	0,8	-0,4	0,2	1,5	0,7
Finnmark	-0,4	-0,5	-1,6	-0,9	0,7	0,3	0,3	0,7	1,0	-0,4	0,7	0,3
Oslo	-0,5	0,3	-2,4	0,1	0,5	1,0	0,6	0,7	-0,6	0,0	0,7	0,3
Hordaland	0,3	0,0	-0,5	-0,2	0,3	1,3	0,6	0,4	-0,1	-0,4	0,4	0,2
Sør-Trøndelag	-0,3	0,1	-0,6	-0,6	0,5	0,7	1,1	0,5	-0,4	-0,2	0,3	0,2
Buskerud	-0,7	0,0	-0,7	0,0	0,2	0,8	0,6	0,5	-0,7	-0,3	0,7	0,2
Akershus	0,7	1,2	-0,1	-0,4	0,5	0,4	0,6	0,7	-0,5	0,0	0,1	0,2
Vest-Agder	-0,8	0,8	-1,2	0,4	0,1	1,1	1,0	1,1	-0,6	-0,5	-0,1	0,2
Møre og Romsdal	-0,7	-0,6	-1,8	-0,5	0,4	0,8	0,7	0,3	-0,8	-0,3	0,4	0,0
Troms	-0,4	-0,2	-0,2	-0,4	-0,2	0,1	0,0	0,2	-0,2	-0,4	0,3	-0,1
Vestfold	0,0	-0,7	-1,2	0,2	0,0	0,7	0,7	0,0	-0,9	-0,3	0,2	-0,1
Nordland	-0,4	-0,1	-0,3	-0,3	-0,1	0,6	0,0	0,4	-0,5	-0,5	-0,1	-0,1
Nord-Trøndelag	-0,4	1,0	0,0	-0,6	0,1	0,8	0,4	-0,5	-1,3	-0,3	0,0	-0,2
Aust-Agder	-0,4	-1,3	-0,8	-0,5	0,8	0,7	0,3	0,1	-1,1	-0,7	-0,3	-0,2
Østfold	-0,6	-0,2	-0,7	-0,7	-0,4	0,3	0,4	-0,4	-1,3	-0,4	0,1	-0,3
Oppland	-0,6	0,1	-0,6	-0,8	-0,2	0,5	0,1	-0,4	-0,9	-0,6	-0,2	-0,3
Telemark	-0,9	-0,4	-1,6	-0,5	0,3	0,1	-0,6	0,6	-1,0	-0,9	-0,1	-0,4
Hedmark	-0,5	-0,5	-0,5	-0,6	-0,1	0,4	-0,4	-0,1	-0,9	-0,8	-0,2	-0,4
Sogn og Fjordane	-0,7	-0,7	-1,1	-2,0	0,5	0,0	0,3	0,1	-0,9	-0,8	-0,4	-0,4

Rogaland har klart fått de sterkeste vekstimpulsene fra basisnæringene de siste årene. Det er lite overraskende. Mer overraskende er det kanskje at Finnmark er nummer to. Oslo kommer på en tredje plass over fylker med sterkeste vekstimpulser fra basisnæringene. Telemark, Hedmark og Sogn og Fjordane fikk sterkeste nedgangsimpulser av fylkene.

Sogn og Fjordane har hatt den svakeste utviklingen i basisnæringene av samtlige fylker. Sogn og Fjordane har også den svakeste utviklingen i 2011.

5.4 Vekstimpulser fra basisnæringene regioner

Vi kan også se på utviklingen i basisnæringene regionvis. I tabellen under ser vi endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene i regionene på Vestlandet som andel av samlet sysselsetting i regionen.

Tabell 13: Vekstimpulser fra basisnæringene i regionene på Vestlandet i perioden 2001-2011, samt progressivt gjennomsnitt. Vekstimpuls er målt som endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene som andel av samlet sysselsetting i regionen. Regionene er rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
2	Stavangerregionen	3,1	-0,2	-1,1	-0,1	0,3	3,3	1,9	1,2	-0,2	0,3	2,1	1,1
5	Hordaland Vest	0,4	0,7	-0,1	-0,2	0,6	0,6	1,2	-0,1	0,4	0,4	1,1	0,5
7	Bergen	0,9	0,1	-0,5	0,1	0,6	1,3	0,3	0,5	0,0	0,0	0,6	0,4
9	Søre Sunnmøre	-1,7	-0,9	-2,6	-0,9	1,0	1,9	1,0	0,7	0,3	0,1	-0,2	0,3
11	Ryfylke	-0,8	-0,8	0,7	-0,6	0,5	0,4	0,3	-0,5	-0,1	0,7	0,5	0,2
15	Haugesundregionen	0,5	0,2	-1,2	-0,3	0,5	1,5	1,0	0,4	-0,8	-0,3	0,2	0,1
16	Nordhordland	0,0	-0,1	-0,3	-0,6	0,2	1,4	1,6	1,2	0,5	-1,0	-1,3	0,1
17	Romsdal	0,7	-0,1	-2,1	-0,5	0,8	0,9	1,2	0,6	-1,1	-0,7	0,8	0,1
18	Ålesundregionen	-0,6	-0,7	-1,9	-0,3	0,1	0,3	0,8	-0,1	-0,3	0,1	0,6	0,1
23	Sunnhordland	0,1	-0,3	-1,4	-1,1	-0,4	2,5	1,1	0,7	-0,5	-1,4	0,2	0,0
37	Nordmøre	-1,3	-0,7	-0,4	-0,6	0,3	0,8	-0,1	0,6	-1,1	-0,9	0,4	-0,1
39	Voss	-1,6	-0,3	-0,2	-1,8	0,8	0,1	-0,3	0,6	-0,9	-0,6	0,5	-0,1
46	Sunnfjord	-0,8	0,2	-2,2	-2,4	1,5	0,7	0,1	-0,1	0,2	-1,5	0,4	-0,2
49	Sogn	0,1	-1,2	-0,4	-1,2	-0,6	0,5	-0,3	1,4	-0,1	-0,9	-0,4	-0,2
57	Dalane	0,9	-1,7	-0,2	-1,1	0,9	0,5	0,1	-1,1	-1,3	0,0	0,1	-0,3
60	HAFS	-0,5	-1,1	-0,6	-4,1	3,1	1,4	-1,2	0,2	-1,9	0,3	-0,5	-0,3
62	Bjørnefjorden	0,0	-0,2	0,6	0,3	-0,2	1,0	0,9	-0,1	-1,2	-1,1	-0,9	-0,3
75	Nordfjord	-1,5	-1,5	-0,7	-2,0	0,0	-1,3	1,2	-0,4	-0,7	-0,3	-0,7	-0,5
76	Hardanger	-1,7	0,0	-0,3	-1,0	-1,6	0,4	0,1	0,1	-1,4	-0,4	-0,7	-0,5
79	Osterfjorden	-1,3	-1,8	-1,1	0,3	-1,7	1,2	-0,1	-0,2	-0,7	-1,8	-0,2	-0,5
83	Storfjord	-1,3	-1,1	-2,5	0,3	-0,6	-0,6	0,9	-0,8	-3,6	0,6	-0,9	-0,8

Alle regionene i Sogn og Fjordane har hatt negative vekstimpulser fra basisnæringene de siste årene. Sunnfjord og Sogn har hatt noe sterkere nedgangsimpulser enn middels av norske kommuner, HAFS klart sterkere nedgangsimpulser, mens Nordfjord er blant de ti regionene med aller sterkest nedgangsimpulser fra basisnæringene.

For det siste året, 2011, har Sunnfjord positiv vekstimpuls fra basisnæringene tilsvarende 0,4 prosent av samlet sysselsetting.

5.5 Vekstimpulser fra basisnæringene kommuner

I tabellen under ser vi endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene i kommunene i Sogn og Fjordane som andel av samlet sysselsetting.

Tabell 14: Endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene i kommunene i Sogn og Fjordane i perioden 2001-2011, målt som andel av samlet sysselsetting, samt progressivt gjennomsnitt. Kommunene er rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Kommune	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
34	Gulen	0,3	-0,5	1,4	-2,5	0,3	0,4	-2,2	1,8	-2,9	6,2	0,1	0,6
96	Solund	2,7	-4,0	-5,2	-2,5	0,5	2,6	1,6	0,4	-0,9	1,1	-0,2	0,1
116	Førde	-0,4	-0,1	-1,1	-2,1	1,7	-0,3	0,5	-1,1	1,4	-0,4	0,3	0,0
126	Leikanger	-0,2	-0,7	-0,9	-1,3	0,2	0,3	0,2	-0,9	0,9	0,7	-0,4	0,0
127	Aurland	0,1	-1,1	-0,7	0,2	0,3	0,6	-0,7	0,2	0,2	0,3	-0,3	0,0
139	Hornindal	-0,8	-5,6	2,6	0,7	-1,1	0,2	1,6	-0,5	-1,5	0,6	0,2	0,0
182	Gloppen	-1,2	0,7	1,5	-1,4	0,1	-0,2	0,2	0,7	0,1	-0,5	-0,7	-0,1
185	Vik	-0,9	-1,2	1,4	-1,9	1,4	2,0	-1,4	1,7	-0,8	-1,0	-0,7	-0,1
188	Flora	-1,4	0,6	-4,3	-2,8	2,5	1,3	0,4	1,2	-1,1	-2,9	1,8	-0,1
189	Årdal	1,2	-3,0	-2,5	-2,5	-2,5	0,8	0,2	6,4	0,3	-2,9	-0,7	-0,1
226	Luster	0,4	-2,0	-1,4	-0,8	0,9	-0,2	0,7	-0,5	0,3	-0,5	-0,5	-0,2
245	Sogndal	-0,6	-1,5	0,7	0,1	0,1	0,7	-0,6	0,3	-1,2	-1,0	0,2	-0,3
262	Balestrand	-0,3	1,2	1,6	-2,6	1,9	-0,6	-2,1	1,6	1,4	-1,7	-1,3	-0,3
270	Naustdal	0,5	0,5	-0,9	-0,9	-	0,8	-0,7	0,2	-0,1	-0,9	-0,7	-0,3
275	Fjaler	-0,9	-0,9	0,3	-1,0	0,7	1,5	0,9	-1,0	-1,1	-1,3	-0,4	-0,3
301	Hyllestad	-3,0	-2,2	-1,1	-16,7	14,1	0,1	6,0	2,1	-2,8	-2,7	-2,8	-0,4
307	Stryn	-1,5	-0,6	0,1	0,8	0,3	0,4	0,4	-1,9	0,6	-0,9	-1,3	-0,4
328	Selje	-4,0	-7,1	-5,5	-1,0	0,6	-1,5	0,8	-1,4	1,5	-1,9	0,9	-0,5
346	Eid	0,6	-2,8	-1,0	-1,4	1,8	-0,1	-0,4	0,1	-2,3	-0,4	-0,4	-0,5
364	Lærdal	0,7	4,5	1,1	-1,7	-6,9	-0,2	-0,9	-	-0,4	1,4	-1,1	-0,6
369	Jølster	-0,2	-1,1	-1,3	-1,4	-1,7	1,8	-0,9	-0,2	-0,7	-1,3	-0,7	-0,6
383	Gaular	-2,1	0,9	-0,5	-4,0	1,1	1,1	-0,6	-0,7	1,4	-2,3	-2,1	-0,8
384	Vågsøy	-1,8	1,5	-2,8	-5,8	-1,7	-5,4	4,3	-1,0	0,1	1,2	-1,7	-0,8
392	Bremanger	-2,9	-3,5	1,0	-4,4	-0,9	-2,4	2,0	1,5	-4,8	-0,2	0,2	-0,8
411	Askvoll	-0,3	-0,4	-1,4	-2,0	3,1	2,3	-6,5	-0,8	-1,6	-1,9	0,1	-1,1
429	Høyanger	1,2	1,5	-2,3	-0,6	-1,1	-1,3	2,5	-3,9	-12,7	-1,1	-4,8	-3,4

Gulen og Solund er de eneste kommunene i Sogn og Fjordane som har fått vekstimpulser fra basisnæringene de siste årene. I kommuner som Førde, Leikanger, Aurland og Hornindal har basisnæringene bidratt nøytralt.

Mange kommuner har hatt sterke nedgangsimpulser. Høyanger har hatt de kraftigste nedgangsimpulsene av samtlige kommuner i landet, men kommuner som Askvoll, Bremanger og Vågsøy har også hatt nedgang i basisnæringene som har hatt sterk negativ effekt på samlet sysselsetting i kommunene.

5.6 Besøksattraktivitet

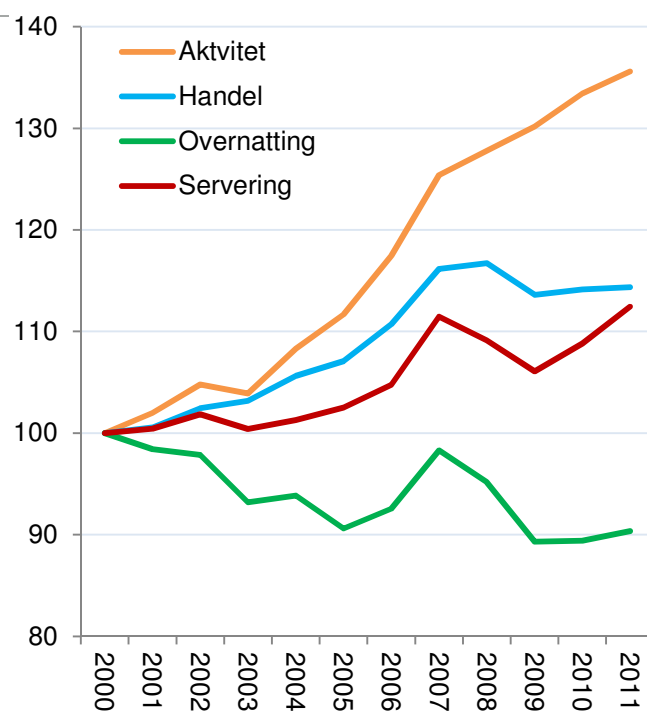
Besøksattraktivitet er knyttet til besøksnæringene, som kjennetegnes av at kundene må være fysisk tilstede. Kundene er derfor enten egne innbyggere, eller besøkende fra andre steder.

Besøksnæringene består av overnatting, servering, butikkhandel og ulike aktiviteter som kultur, underholdning, sport og andre aktiviteter. Her inngår også tjenester som frisører og drosjetransport.

Overnattingsnæringen har hatt en ganske sterk nedgang i antall arbeidsplasser i Norge siden 2000, til tross for at antall overnattingsdøgn har økt. Det viser at denne bransjen har hatt en produktivitetsvekst, på samme måte som industrien.

Antall arbeidsplasser i servering og butikkhandel har hatt sine konjunktursvingninger, men har økt litt mer enn resten av økonomien.

Antall arbeidsplasser innen aktiviteter har hatt klart sterkest vekst, og har nesten ikke blitt påvirket av økonomiske konjunkturer. Antall arbeidsplasser innenfor aktivitetsnæringene har økt med 35 prosent siden 2000.

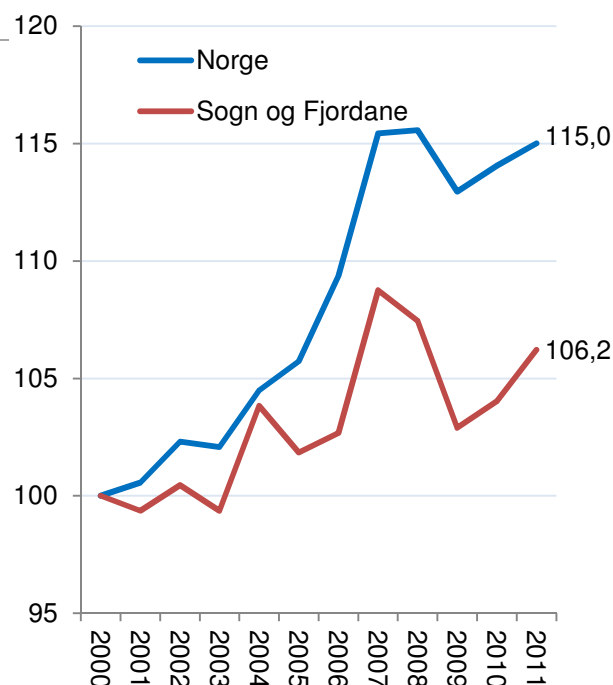

Figur 52: Utvikling i antall arbeidsplasser i de fire besøksnæringene i Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

5.7 Utviklingen i Sogn og Fjordane

Sogn og Fjordane har hatt en vekst i besøksnæringene på 6,2 prosent fra 2000 til 2011. I samme periode har veksten i besøksnæringene i hele landet vært på 15 prosent. Besøksnæringene i Sogn og Fjordane har dermed hatt under halvparten av veksten på landsbasis.

Besøksnæringene i Sogn og Fjordane har vokst ujevnt, med tilbakeslag i 2003, 2005, 2008 og 2009. De siste to årene har veksten i besøksnæringene i fylket vært ganske god.

Figur 53: Utviklingen i antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Sogn og Fjordane og Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

5.8 Besøksarbeidsplasser i Sogn og Fjordane

Handel er den klart største av besøksnæringene både på landsbasis og i Sogn og Fjordane. Det var 5 288 arbeidsplasser i butikkhandel i Sogn og Fjordane i 2011, en økning fra 4 751 arbeidsplasser i 2000.

Det har vært vekst i antall arbeidsplasser innen aktiviteter, som vi så tidligere var en vekstnæring på landsbasis.

Antall arbeidsplasser i overnatting har sunket ganske mye, og nedgangen i Sogn og Fjordane er høy sammenliknet med resten av landet.

Det har også vært en liten nedgang i antall arbeidsplasser i servering, som er en bransje som vokser på landsbasis.

5.9 Overskudd i besøksnæringene

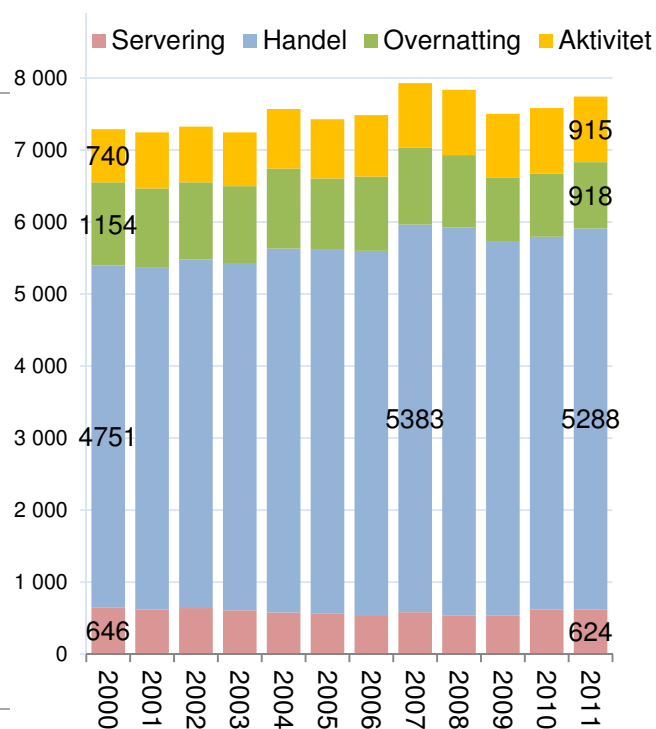
Mye av omsetningen til besøksnæringene er til egne innbyggere. Befolkningen handler i de lokale butikkene og benytter seg av serverings- og aktivitets-tilbudene på stedet.

Det er derfor interessant å se på hvor store besøksnæringene er, relativt til antall innbyggere. Det kan vi gjøre gjennom å ta antall arbeidsplasser og trekke fra det antallet som skyldes egne innbyggere. Da bruker vi de nasjonale tallene til å beregne gjennomsnittlig antall arbeidsplasser i forhold til innbyggertallet. Vi får da et mål på om besøksnæringene er uvanlig høye eller lave sammenliknet med innbyggertallet. Steder som har overskudd av besøksnæring må tiltrekke seg kunder som bor andre steder. Steder som har underskudd i besøksnæring opplever lekkasje av innbyggere som handler og benytter seg av tilbud andre steder.

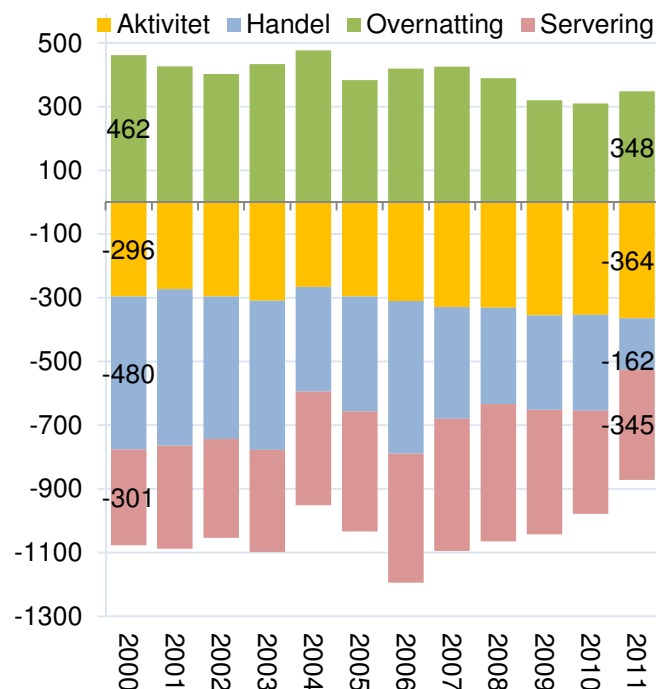
Overskuddet i besøksnæringene i Sogn og Fjordane er vist i figur 55. Sogn og Fjordane har ganske store underskudd i tre av besøksnæringene, men overskudd i overnatting

Sogn og Fjordane har økende underskudd i aktiviteter og servering, og et minkende overskudd i overnatting.

Handelen utvikler seg positivt. Handelslekkasjen i fylket tilsvarte 480 arbeidsplasser i 2000, men i 2011 var handelslekkasjen blitt mindre, og tilsvarte bare 162 arbeidsplasser i fylket.

Figur 54: Antall arbeidsplasser i de fire typene besøksnæringene i Sogn og Fjordane i perioden 2000-2011.

Figur 55: Overskudd i de fire typene besøksnæringene i Sogn og Fjordane i perioden 2000-2011.

5.10 Besøksoverskudd i fylkene

Hvor stor andel av samlet sysselsetting utgjør besøksoverskuddet i fylkene?

Tabell 15: Besøksoverskudd som andel av samlet sysselsetting i fylkene i perioden 2000-2011.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Oslo	4,7	4,9	4,7	4,6	4,2	4,2	4,1	3,8	3,1	2,8	3,0	3,0
Vest-Agder	0,4	0,3	0,3	0,5	0,6	0,4	0,7	0,7	0,7	1,2	1,1	0,9
Oppland	1,2	1,0	0,9	0,8	1,0	0,9	0,9	0,9	1,0	0,9	0,8	0,8
Troms	0,8	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6	0,4	0,5	0,6	0,7	0,7
Sør-Trøndelag	0,5	0,6	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,5	0,5	0,6	0,7	0,7
Finnmark	-0,3	-0,4	-0,5	-0,3	0,1	-0,3	-0,5	0,0	0,2	0,2	0,3	0,6
Buskerud	0,2	0,2	0,4	0,5	0,5	0,5	0,3	0,2	0,5	0,5	0,5	0,2
Rogaland	0,2	0,0	-0,3	-0,4	-0,4	-0,2	-0,2	-0,1	0,1	0,0	0,0	-0,1
Telemark	-0,3	-0,3	-0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,4	-0,3	-0,1	-0,1	-0,2	-0,3
Hordaland	-0,6	-0,4	-0,5	-0,5	-0,3	-0,3	-0,4	-0,4	-0,3	-0,4	-0,3	-0,3
Aust-Agder	-1,1	-1,3	-1,3	-1,2	-0,9	-1,2	-0,8	-0,4	-0,2	-0,3	-0,1	-0,4
Nordland	-0,9	-1,1	-1,2	-1,0	-1,1	-1,3	-1,4	-1,3	-1,1	-0,8	-0,6	-0,4
Nord-Trøndelag	-2,0	-1,9	-1,7	-1,7	-1,6	-1,7	-1,6	-1,5	-1,5	-1,0	-1,0	-0,9
Sogn og Fjordane	-1,1	-1,2	-1,2	-1,2	-0,9	-1,2	-1,4	-1,2	-1,2	-1,3	-1,2	-0,9
Møre og Romsdal	-1,5	-1,8	-1,8	-1,7	-1,6	-1,6	-1,4	-1,3	-1,1	-0,8	-0,8	-1,0
Akershus	-1,5	-1,4	-1,2	-1,4	-1,4	-1,3	-1,3	-1,1	-1,2	-1,2	-1,2	-1,0
Vestfold	-1,2	-1,2	-0,8	-0,9	-0,9	-0,6	-0,9	-0,9	-1,0	-1,0	-1,5	-1,5
Hedmark	-1,6	-1,8	-1,7	-1,4	-1,6	-1,6	-1,5	-1,6	-1,5	-1,7	-1,7	-1,8
Østfold	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-1,9	-1,8	-1,8	-1,7	-1,8	-2,1	-2,3

Steder med stort besøksoverskudd er oftest enten byer, som er handelssentra og som har mye aktivitetsnæringer, eller typiske reiselivssteder. Av fylkene er det Oslo som har overlegent størst andel av sysselsettingen knyttet til besøksoverskuddet. Besøksoverskuddet i Oslo har imidlertid sunket ganske mye. Det skyldes spesielt at antall arbeidsplasser i handelen i Oslo ikke øker som i resten av landet. Andre fylker med besøksoverskudd er Vest-Agder, Oppland, Troms, Sør-Trøndelag, Finnmark og Buskerud.

Sogn og Fjordane hadde et økende besøksunderskudd fra 2000 til 2006. Da tilsvarte besøksunderskuddet 1,4 prosent av samlet sysselsetting i fylket. Dette 2006 har besøksunderskuddet minnet, og var i 2011 på 0,9 prosent av samlet sysselsetting. Besøksunderskuddet ble da også lavere enn i 2000.

5.11 Besøksoverskuddet i regionene

Vi kan også se på besøksoverskuddet i regionene.

Tabell 16: Besøksoverskudd i regionene på Vestlandet i perioden 2000-2011, samt endring fra 2000 til 2011. Regionene er rangert etter besøksoverskudd i 2011.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Endring
3	Voss	4,2	3,8	5,3	5,5	4,8	4,5	4,6	4,5	5,2	5,6	5,9	5,8	1,6
12	Bergen	2,3	2,7	2,6	2,5	2,7	2,7	2,6	2,6	2,6	2,3	2,5	2,4	0,1
15	Sunnfjord	1,0	1,0	0,8	0,9	1,2	1,1	1,1	2,4	2,1	1,8	1,9	1,6	0,6
20	Ålesundregionen	0,9	0,4	0,4	0,4	0,6	0,6	0,4	0,6	1,1	1,2	1,1	0,9	0,0
25	Stavangerregionen	0,8	0,6	0,4	0,2	0,2	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,4	-0,4
26	Haugesundregionen	0,1	-0,2	-0,1	-0,2	-0,3	-0,2	-0,1	0,4	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1
33	Hardanger	-0,9	-1,0	-1,2	-1,0	-0,3	-1,0	-1,1	-0,5	-0,6	-0,9	-0,7	-0,3	0,6
36	Romsdal	-0,4	-0,9	-0,8	-0,3	-0,4	-0,5	-0,4	-0,4	-0,5	0,0	0,4	-0,4	0,0
42	Nordfjord	-0,8	-0,9	-1,0	-1,1	-0,5	-0,7	-1,3	-1,4	-1,5	-1,6	-1,5	-0,8	0,0
54	Sogn	-1,2	-1,5	-1,3	-1,4	-1,1	-1,8	-1,9	-2,3	-2,3	-2,3	-2,2	-1,8	-0,6
56	Nordmøre	-3,2	-3,2	-3,1	-3,2	-3,0	-3,0	-2,5	-2,3	-2,2	-1,8	-2,1	-2,1	1,1
64	Dalane	-3,5	-3,7	-4,0	-4,4	-3,6	-3,4	-4,2	-4,1	-2,6	-2,4	-2,8	-2,8	0,7
65	Søre Sunnmøre	-3,6	-3,8	-4,0	-3,9	-4,1	-3,8	-3,5	-2,7	-2,6	-2,9	-2,6	-2,8	0,7
67	Storfjord	-3,4	-3,2	-3,2	-3,9	-3,9	-3,8	-3,4	-4,4	-3,7	-3,3	-3,1	-3,0	0,4
69	Sunnhordland	-3,8	-4,2	-4,0	-3,9	-3,9	-4,1	-4,1	-4,0	-3,4	-3,2	-3,3	-3,5	0,4
72	Bjørnefjorden	-3,8	-3,2	-3,3	-3,2	-3,3	-3,1	-3,0	-2,4	-2,9	-3,2	-3,7	-3,6	0,2
79	Ryfylke	-6,2	-5,4	-5,2	-5,1	-5,4	-5,6	-5,1	-5,4	-4,9	-4,7	-4,7	-5,2	1,0
80	Nordhordland	-5,1	-5,7	-5,1	-5,1	-5,3	-5,2	-5,4	-5,4	-5,5	-5,0	-4,9	-5,2	-0,1
81	Hordaland Vest	-6,7	-6,2	-6,5	-6,4	-5,7	-5,4	-5,6	-5,8	-5,8	-5,4	-5,2	-5,2	1,4
82	HAFS	-8,1	-7,8	-7,6	-7,4	-7,5	-8,0	-8,2	-8,4	-7,5	-7,2	-7,2	-7,2	0,9
83	Osterfjorden	-8,9	-8,2	-9,6	-9,2	-9,3	-9,7	-9,7	-10,2	-9,9	-9,7	-10,2	-9,6	-0,7

Hallingdal er den regionen som har høyest besøksoverskudd av regionene i Norge, fulgt av Lillehammer. Voss har høyest besøksoverskudd av regionene på Vestlandet, fulgt av Bergen.

Sunnfjord har ganske høyt besøksoverskudd, og er rangert som nummer 15 av de 83 regionene i landet med hensyn til konsentrasjon av besøksnæringer. Sunnfjord har også økt sitt besøksoverskudd fra 2000 til 2011.

Nordfjord har et besøksunderskudd, men er likevel rangert akkurat middels av regionene, ettersom de fleste av regionene har besøksunderskudd.

Sogn har en andel besøksnæringer under middels av norske regioner.

HAFS har et stort besøksunderskudd og det er bare Osterfjorden som har høyere underskudd i besøksnæringene av regionene i Norge.

5.12 Besøksoverskudd i kommunene

Besøksoverskuddet i kommunene i Sogn og Fjordane er vist i tabellen under.

Tabell 17: Besøksoverskudd i kommunene i Sogn og Fjordane i perioden 2000-2011, samt endring fra 2000 til 2011. Kommunene er rangert etter besøksoverskudd i 2011.

Rang	Kommune	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Endring
6	Førde	12,3	11,4	10,6	10,8	11,2	11,1	11,6	14,1	13,1	12,3	12,1	12,0	-0,3
20	Stryn	5,9	5,5	4,3	4,6	5,7	6,3	5,5	6,1	5,3	5,0	4,7	6,8	0,9
22	Sogndal	8,6	7,1	8,3	6,7	7,8	6,7	6,4	5,9	5,5	5,6	6,1	6,7	-1,9
34	Aurland	6,6	7,5	3,1	4,9	4,2	3,7	3,5	4,1	5,1	5,2	3,6	4,7	-1,9
87	Eid	-0,5	-0,2	0,4	0,1	0,7	1,5	2,1	0,8	1,0	0,8	0,8	0,9	1,5
137	Vågsøy	-1,5	-1,5	-0,8	-1,4	-1,2	-1,6	-2,5	-2,8	-2,1	-2,1	-1,9	-1,6	-0,1
144	Gloppen	-0,1	-0,4	-1,4	-1,2	0,2	-0,5	-1,9	-2,1	-1,7	-2,6	-2,1	-1,8	-1,7
155	Flora	-2,9	-2,1	-2,8	-2,7	-2,8	-3,1	-3,8	-3,0	-2,4	-2,4	-2,6	-2,7	0,2
171	Balestrand	-4,3	-7,1	-5,3	-6,6	-5,2	-7,4	-8,0	-7,0	-5,9	-5,7	-6,1	-3,5	0,9
172	Lærdal	-4,1	-3,4	-2,3	-2,2	-1,0	-2,9	-1,1	-2,9	-4,2	-3,5	-4,1	-3,5	0,6
197	Luster	-4,2	-4,8	-5,4	-4,9	-4,8	-4,9	-3,9	-4,9	-4,0	-4,5	-3,8	-4,1	0,1
208	Leikanger	-4,8	-4,4	-3,5	-2,7	-2,7	-4,4	-4,5	-5,8	-4,8	-4,8	-5,2	-4,5	0,2
218	Jølster	-6,2	-5,6	-4,2	-4,6	-3,2	-3,3	-3,9	-3,0	-5,7	-5,5	-4,2	-4,8	1,4
225	Årdal	-4,2	-3,4	-3,7	-3,7	-4,0	-4,0	-5,5	-5,0	-5,5	-5,1	-5,0	-4,9	-0,7
241	Fjaler	-7,1	-6,1	-6,2	-6,4	-5,8	-7,0	-7,3	-7,4	-6,3	-5,5	-5,6	-5,5	1,6
269	Askvoll	-8,3	-9,0	-8,1	-7,0	-7,3	-7,4	-7,9	-7,8	-7,7	-7,0	-6,3	-6,2	2,1
300	Høyanger	-5,3	-5,7	-5,8	-5,0	-5,9	-6,7	-5,7	-6,7	-6,6	-7,4	-7,4	-7,0	-1,7
305	Selje	-5,9	-6,4	-6,6	-7,0	-6,7	-7,7	-7,9	-6,9	-8,2	-7,6	-7,6	-7,1	-1,2
319	Vik	-5,6	-5,6	-4,6	-5,3	-5,1	-5,1	-5,8	-5,5	-6,6	-6,5	-6,6	-7,6	-2,0
343	Gulen	-8,8	-8,3	-8,1	-8,3	-8,3	-8,8	-8,9	-9,3	-7,3	-7,0	-8,4	-8,0	0,8
356	Hornindal	-5,5	-4,3	-5,0	-5,7	-6,6	-7,3	-8,7	-8,4	-8,0	-8,3	-8,5	-8,5	-2,9
363	Bremanger	-7,9	-8,1	-7,0	-7,4	-8,5	-9,3	-9,5	-9,8	-10,3	-9,7	-9,0	-8,6	-0,7
380	Hyllestad	-7,1	-7,1	-6,7	-7,2	-7,9	-8,3	-8,7	-9,7	-9,0	-8,8	-8,2	-9,3	-2,2
384	Gaular	-9,3	-9,9	-8,7	-8,6	-9,1	-8,9	-8,9	-9,3	-7,7	-9,4	-8,5	-9,4	-0,2
403	Sølund	-11,2	-9,7	-9,8	-10,1	-11,0	-10,0	-9,7	-9,2	-9,0	-11,1	-10,0	-10,3	0,9
411	Naustdal	-10,8	-11,2	-10,9	-11,1	-11,2	-10,5	-10,8	-11,1	-11,8	-10,4	-10,7	-10,9	0,0

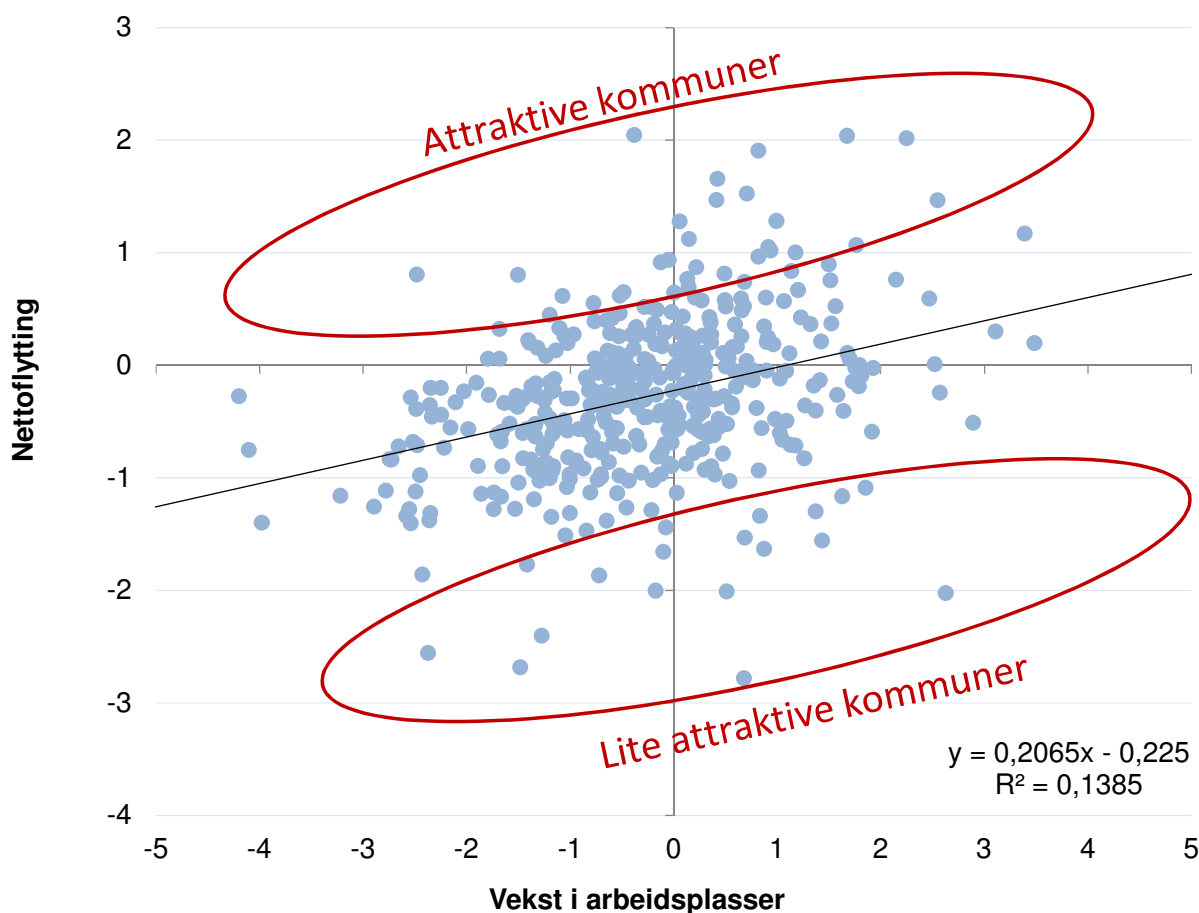
Førde har høyest besøksoverskudd av kommunene i Sogn og Fjordane, og er nummer seks av alle kommunene i landet. Stryn, Sogndal og Aurland er også kommuner som er med blant de 50 kommunene i landet med høyest besøksoverskudd.

Askvoll, Fjaler, Eid og Jølster er de kommunene i Sogn og Fjordane som har hatt den sterkeste økningen i besøksoverskuddet. Eid har gått fra underskudd i besøksnæringene i 2001 til besøksoverskudd i 2011.

Andre kommuner har gått en del tilbake, som Hornindal, Hyllestad, Vik, Sogndal og Aurland.

5.13 Bostedsattraktivitet - Attraktivitetsbarometeret

Attraktivitetsbarometeret er en modell som Telemarksforskning har utviklet for å analysere om flyttebalansen til et sted skyldes arbeidsplassvekst eller om flyttingen er forårsaket av stedets bostedsattraktivitet. Dette spørsmålet er interessant, fordi det peker på to ulike strategier for vekst: Næringsutvikling eller attraktivitetsutvikling, som er grunnleggende forskjellige.

Figur 56: Illustrasjon av Attraktivitetsbarometeret. Figuren viser kommunenes årlige nettoflytting og kommunens årlige vekst i arbeidsplasser i treårsperioden 2009-2011.

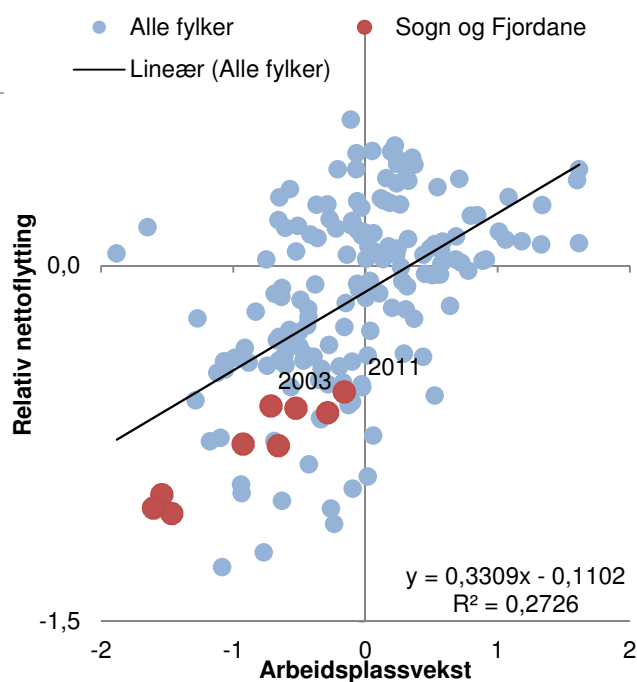
Attraktivitetsbarometeret tar utgangspunkt i sammenhengen mellom steders nettoflytting og arbeidsplassvekst. Denne sammenhengen er vist med den svarte streken i diagrammet. Det er en positiv sammenheng, slik at om en kommune har vekst i antall arbeidsplasser i en periode, vil det være en høyere sannsynlighet for at kommunen får netto innflytting. Mange kommuner har imidlertid en mye høyere innflytting enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Det betyr at det er andre forhold enn arbeidsplassvekst som har ført til denne nettoflyttingen. Dette tilskriver vi kommunes bostedsattraktivitet. Tilsvarende er det kommuner som har mye høyere fraflytting enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Dette vil da bety at kommunen har manglende attraktivitet som bosted. Attraktivitetsbarometeret måler kommunenes attraktivitet som differansen mellom den faktiske nettoflyttingen og den statistisk forventede nettoflyttingen gitt arbeidsplassveksten, den svarte streken i figuren.

5.14 Bostedsattraktivitet i Sogn og Fjordane

I figur 57 har vi vist hvordan den relative nettoflyttingen og arbeidsplassveksten i de 19 fylkene har variert i de ni siste treårsperiodene. Sogn og Fjordane plassering for hver av de ni treårsperiodene er vist i rødt.

Sogn og Fjordane har vært plassert godt til venstre i alle periodene, unntatt i den første perioden. Det viser at fylket har hatt en svakere arbeidsplassutvikling enn middels.

Nettoflyttingen til Sogn og Fjordane ligger langt under forventningslinjen i alle periodene. Sogn og Fjordane har dermed hatt en vedvarende lav bostedsattraktivitet som har ført til at Sogn og Fjordane har hatt høyere utflytting enn selv den lave arbeidsplassveksten skulle tilsi.

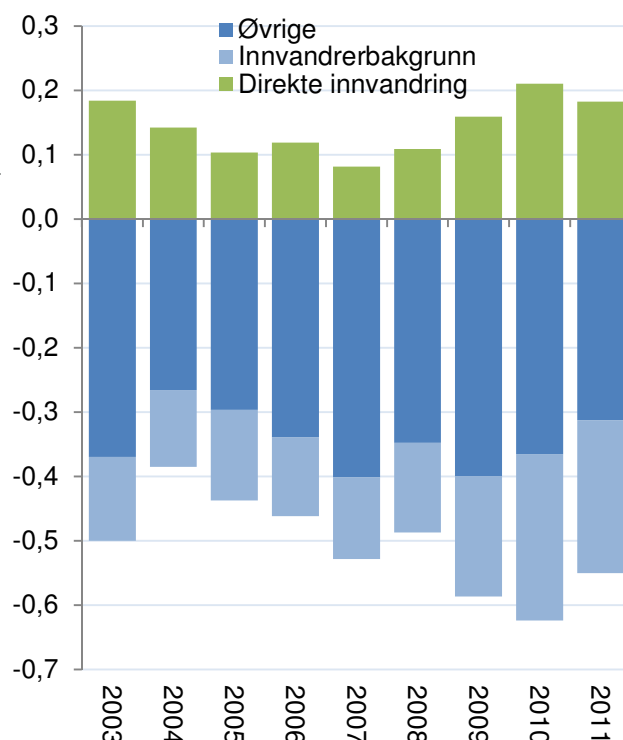
Figur 57: Sammenhengen mellom nettoflytting og arbeidsplassvekst for fylkene i de ni siste treårsperiodene. Sogn og Fjordane er markert i rødt.

5.15 Bostedsattraktivitet til forskjellige grupper

Når vi splitter opp bostedsattraktiviteten til Sogn og Fjordane i ulike grupper, ser vi at Sogn og Fjordane har ulik tiltrekningskraft på forskjellige grupper.

Sogn og Fjordane har hatt høyere innvandring enn arbeidsplassutviklingen skulle tilsi i alle periodene. Dette har skjedd i alle periodene, både da innvandringen var mest flyktningeinnvandring og i de siste periodene da innvandringen er mest arbeidsinnvandring.

Sogn og Fjordane har imidlertid vært lite attraktiv for innflytting fra andre fylker i alle periodene. Mange av de som flytter ut til andre fylker har innvandrerbakgrunn.

Figur 58: Bostedsattraktiviteten i Sogn og Fjordane de ni siste treårsperiodene for tre forskjellige grupper.

5.16 Utvikling i bostedsattraktivitet i fylkene

I tabell 18 kan vi sammenlikne attraktivitetsindeksen til fylkene i de ni treårsperiodene. Attraktivitetsindeksen er målt som årlig ekstra nettoinnflytting utover hva som er forventet ut fra arbeidsplassutviklingen.

Tabell 18: Attraktivitetsindeksen til fylkene de ni siste overlappende treårsperiodene.

Fylke	2001-2003	2002-2004	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2008-2010	2009-2011
Oslo	0,8	0,8	0,6	0,6	0,5	0,8	0,6	0,5	0,4
Østfold	0,5	0,6	0,6	0,5	0,4	0,3	0,5	0,4	0,5
Akershus	0,2	0,3	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
Vestfold	0,4	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4
Buskerud	0,0	0,0	0,1	0,2	0,4	0,3	0,4	0,3	0,5
Aust-Agder	0,2	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3
Hedmark	0,1	0,0	0,2	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0	0,2
Sør-Trøndelag	-0,2	-0,1	0,0	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,0
Telemark	0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,1
Oppland	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Hordaland	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,1	0,1
Rogaland	-0,2	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,1	-0,1
Vest-Agder	-0,2	-0,3	-0,2	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	0,0	0,0
Nord-Trøndelag	-0,2	-0,3	-0,2	0,0	-0,1	-0,1	-0,3	-0,3	-0,3
Møre og Romsdal	-0,1	-0,2	-0,3	-0,4	-0,4	-0,3	-0,2	0,0	0,0
Troms	-0,4	-0,4	-0,1	0,0	0,0	-0,2	-0,4	-0,4	-0,4
Sogn og Fjordane	-0,3	-0,2	-0,3	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Nordland	-0,4	-0,3	-0,2	-0,3	-0,5	-0,5	-0,6	-0,4	-0,4
Finnmark	-0,8	-0,8	-0,8	-0,7	-0,8	-0,8	-0,9	-0,6	-0,6

Det som virker slående ved figuren over er hvor stabil attraktivitetsindeksen er for fylkene. I denne perioden har vi sett ganske store endringer i innvandringmønsteret som har skapt ny regional dynamikk. Dette ser vi resultater av når vi analyserer vekst og attraktivitet for kommuner og regioner. For fylkene har bostedsattraktiviteten vært svært stabil i lengre tid.

Oslo, Østfold, Akershus og Vestfold har vært jevnt attraktive i alle årene som er målt. Disse fylkene har dermed hatt stabil vekst gjennom sin tiltrekningskraft på innflyttere uten å ha hatt spesielt sterk arbeidsplassvekst.

På den nedre delen av tabellen finner vi de tre nordligste fylkene og Sogn og Fjordane, som har hatt stabilt svak bostedsattraktivitet. Sogn og Fjordane har ikke hatt store endringer i bostedsattraktiviteten, som har vært stabil de siste fem treårsperiodene.

5.17 Utvikling av bostedsattraktivitet i regionene

Attraktivitetsindeksen til regionene på Vestlandet er vist i tabellen under.

Tabell 19: Attraktivitetsindeksen til regionene på Vestlandet de ni siste overlappende treårsperiodene. Regionene er rangert etter Attraktivitetsindeksen i perioden 2009-2011.

Rang	Region	2001-2003	2002-2004	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2008-2010	2009-2011
5	Bjørnefjorden	0,41	0,78	0,68	0,50	0,51	0,45	0,46	0,58	0,61
9	Nordhordland	0,33	0,34	0,29	0,23	0,12	-0,01	0,11	0,40	0,46
22	Ålesundregionen	0,29	0,15	0,24	0,14	0,17	0,02	-0,10	0,14	0,26
25	Søre Sunnmøre	0,02	-0,18	-0,60	-1,19	-1,38	-0,84	-0,20	0,23	0,24
27	Hordaland Vest	0,83	0,89	0,66	0,31	0,33	0,21	0,08	0,02	0,22
29	Bergen	0,22	0,09	0,00	-0,25	-0,18	-0,14	0,24	0,34	0,19
30	Dalane	-0,16	-0,20	-0,27	-0,06	-0,13	-0,15	-0,25	0,03	0,15
38	Hardanger	-0,14	-0,49	-0,44	-0,21	-0,10	-0,24	0,08	0,07	0,06
39	Stavangerregionen	0,13	0,41	0,32	-0,21	-0,33	-0,35	0,09	0,20	0,05
40	Osterfjorden	0,53	0,23	0,16	-0,35	0,38	0,25	0,50	0,18	0,03
42	Haugesundregionen	-0,27	-0,22	-0,12	-0,27	-0,05	0,10	0,12	0,18	0,02
43	Romsdal	-0,23	-0,04	0,06	-0,14	-0,35	-0,28	-0,14	-0,06	0,01
44	Sunnhordland	-0,58	-0,41	-0,16	-0,32	-0,37	-0,64	-0,43	-0,06	-0,01
45	Nordmøre	-0,02	-0,22	-0,39	-0,38	-0,27	-0,07	-0,03	-0,03	-0,03
52	Ryfylke	-0,39	-0,23	-0,43	-0,29	-0,29	0,01	-0,12	-0,20	-0,11
53	Sogn	-0,24	-0,07	0,12	0,32	0,28	-0,15	-0,08	-0,20	-0,11
64	Storfjord	-0,44	-0,64	-0,67	-0,53	0,00	0,56	0,49	0,00	-0,29
68	Nordfjord	-0,02	-0,11	-0,32	-0,11	-0,16	0,16	-0,25	-0,31	-0,36
70	Sunnfjord	-0,27	-0,35	-0,36	-0,64	-0,45	-0,24	-0,31	-0,47	-0,44
74	HAFS	-0,19	0,02	-0,43	-0,14	-0,84	-0,27	-0,62	-0,34	-0,51
81	Voss	-0,34	-0,07	-0,07	0,49	0,43	0,43	-0,29	-0,49	-0,68

Vestlandet har de meste attraktive regionene rundt Bergen.

De minst attraktive regionene for bosted på Vestlandet er regionene i Sogn og Fjordane, samt Voss og Storfjord.

Sogn har vært mest attraktiv av regionene i Sogn og Fjordane, og er bare litt under middels attraktiv som bosted i 2011. Sogn har i enkelte perioder hatt over middels bostedsattraktivitet.

Nordfjord, Sunnfjord og HAFS har hatt forholdsvis lav bostedsattraktivitet, og er også under middels attraktive i 2011.

5.18 Attraktivitetsindeksen for kommuner

Attraktivitetsindeksen for kommunene i Sogn og Fjordane er vist i tabellen under.

Tabell 20: Attraktivitetsindeksen til kommunene i Sogn og Fjordane de ni siste overlappende treårsperiodene, samt snitt for alle periodene. Kommunene er rangert etter snittet for alle periodene.

Rang	Kommune	2001-2003	2002-2004	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2008-2010	2009-2011	Snitt
151	Sogndal	-0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,1	0,2	0,2	0,6	0,1
161	Hyllestad	0,9	1,6	-0,1	-0,4	-1,0	0,5	0,3	-0,5	-0,4	0,1
162	Leikanger	-0,6	0,9	1,8	1,7	0,5	-1,2	-1,1	-0,7	-0,3	0,1
163	Stryn	0,3	0,1	-0,3	-0,7	-0,1	0,7	0,7	0,3	-0,1	0,1
191	Lærdal	-0,6	-0,4	0,3	0,5	0,8	-0,8	-0,2	0,0	0,3	0,0
200	Årdal	-0,3	0,1	0,1	0,2	0,6	0,2	0,1	-0,4	-0,6	0,0
205	Hornindal	-0,2	0,0	0,0	0,4	0,5	0,8	0,3	-1,0	-1,1	0,0
214	Solund	0,1	0,2	0,3	-0,2	-0,1	0,0	0,4	-0,1	-0,9	0,0
217	Luster	0,1	0,0	-0,4	-0,3	-0,6	-0,3	0,1	0,5	0,4	0,0
232	Fjaler	-0,1	0,1	-0,2	0,1	-0,1	-0,4	0,0	0,3	-0,4	-0,1
243	Jølster	-0,4	-0,6	-0,5	-0,1	-0,1	0,5	0,2	0,2	-0,2	-0,1
244	Bremanger	0,0	0,3	-0,3	0,1	-0,4	-0,1	-0,1	-0,2	-0,4	-0,1
249	Førde	0,1	0,0	0,0	-0,4	0,0	0,2	0,0	-0,2	-0,6	-0,1
261	Høyanger	-0,4	-0,6	-0,2	0,0	-0,1	0,0	0,2	0,0	-0,3	-0,2
265	Eid	-0,3	0,0	-0,1	-0,2	-0,1	0,0	-0,3	-0,3	-0,1	-0,2
274	Gaular	-0,6	-0,5	0,1	-0,3	-0,1	-0,6	0,0	0,0	0,5	-0,2
291	Gloppen	-0,3	-0,2	-0,1	0,3	-0,2	-0,3	-0,5	-0,3	-0,5	-0,2
319	Vik	0,2	-0,1	0,0	-0,1	-0,5	-0,5	-0,7	-0,7	-0,5	-0,3
345	Flora	-0,1	0,0	-0,2	-0,4	-0,5	-0,7	-0,5	-0,6	-0,4	-0,4
368	Vågsøy	-0,2	-0,5	-0,6	-0,4	-0,6	-0,5	-0,8	-0,5	-0,1	-0,5
375	Selje	1,1	0,6	-0,3	-1,1	-1,2	-0,6	-1,4	-0,9	-0,9	-0,5
378	Aurland	0,8	0,1	-0,6	-0,9	-0,9	-0,8	-1,2	-0,9	-0,3	-0,5
383	Gulen	0,0	-0,1	-0,4	-0,2	-0,7	-1,1	-1,4	-1,0	-0,2	-0,6
385	Naustdal	-0,8	-1,2	-0,7	-0,4	0,0	-0,6	-0,5	-0,7	-0,4	-0,6
403	Askvoll	-0,8	-0,5	-0,7	-0,4	-1,5	-0,6	-1,4	-0,5	-0,5	-0,8
411	Balestrand	-0,6	-0,7	-1,5	-0,9	-1,0	-0,2	-1,4	-1,1	-0,9	-0,9

Sogndal er den mest attraktive kommunen i Sogn og Fjordane over tid, og også i 2011. Sogndal er likevel bare rangert som nummer 151 av de 429 kommunene i landet.

Hyllestad, Leikanger, Stryn, Lærdal, Årdal, Hornindal og Solund er også kommuner som er rangert under middels de siste ni treårsperiodene under ett. Hornindal og Solund er imidlertid lite attraktive i den siste perioden.

Balestrand og Askvoll har hatt lavest bostedsattraktivitet. Disse kommunene har hatt en ekstra 0,9 og 0,8 prosent folketallet i årlig utflytting som ikke skyldes arbeidsplassvekst.

6. Regional vekstkraft

Befolkningsframskrivningene til SSB viser hvordan ulike nasjonale forutsetninger vil påvirke befolkningsutviklingen regionalt, når historiske flyttemønstre framskrives. Hensikten i dette kapitlet er å se hvordan utviklingen i en kommune, region eller fylke vil påvirkes dersom en lykkes i å forsterke arbeidsplassveksten eller å forbedre bostedsattraktiviteten. Vi er dermed ute etter å se på hvilket rom det er for den enkelte kommune, region eller fylke til å påvirke egen utvikling.

Basisalternativet

Vi ønsker å lage ulike scenarier for framtidig utvikling, basert på om den regionen vi studerer lykkes eller mislykkes med sin næringsutvikling, attraktivitetsutvikling eller begge deler. Vi må da ha et basisscenario som de ulike scenariene relateres til. Basisscenariet er bygd opp i tre trinn:

Først tar vi hensyn til at de ulike regionene har forskjellig alders- og kjønnsfordeling, og at fruktbarheten er forskjellig. Dette viser hvilken naturlig befolkningsvekst som de ulike regionene vil få. Data for dette kan vi hente direkte fra SSBs befolkningsframskrivninger der de har et alternativ som heter «ingen flytting».

Dernest må vi gjøre forutsetninger om nivået til nettoinnvandringen til Norge. Dette henter vi også fra SSBs middelalternativ MMMM.

Til slutt må vi gjøre noen antakelser om det relative flyttemønsteret mellom de ulike regionene. Da forutsetter vi at hver enkelt region vil ha samme bostedsattraktivitet i framtiden som gjennomsnittet mellom 2001 og 2011, og at hver enkelt region får en arbeidsplassvekst som gjennomsnittet i Norge.

Gjennom disse tre leddene får vi et basisscenario for alle kommuner, regioner og fylker i Norge. Disse basisscenarioene vil være basert på mange av de samme nasjonale forutsetningene som SSBs middel-framskrivning og bli ganske like for de fleste steder, men avvike noe, spesielt for enkeltkommuner.

I de neste kapitlene gjør vi rede for basisscenariet i mer detalj.

Scenariene

Når vi har basisscenarier som utgangspunkt, kan vi modellere hvilken befolkningsvekst som en region kan få dersom de lykkes med sin næringsutvikling og får en bedre arbeidsplassvekst enn andre deler av landet. Samtidig vil vi vise hvordan utviklingen blir dersom regionen greier å forbedre bostedsattraktiviteten. Disse danner til sammen det beste scenariet der regionen både får høy vekst i arbeidsplasser og samtidig en forbedring i bostedsattraktiviteten.

Et spørsmål som da må avklares, er hvor mye høyere arbeidsplassvekst det er realistisk at en region kan oppnå? Og tilsvarende må vi sette en verdi på hvor stor forbedring i bostedsattraktivitet som det er realistisk å forutsette.

Vi bruker da den historiske utviklingen fra 2000 til 2011 til å bestemme verdier for hva som er realistiske alternativer for vekstscenariene. Disse verdiene vil være ulike for kommuner, regioner og fylker. For kommuner vil variasjonen være mye større enn for fylker, og dermed vil potensialet for forbedring også være større.

Vi lager deretter scenarier for hva som skjer dersom næringsutvikling og bostedsattraktivitet utvikler seg negativt, etter samme metode.

Resultatet blir at vi får synliggjort hvilket utviklingsrom som de ulike kommunene, regionene og fylkene har for framtidig utvikling, og som kan påvirkes gjennom egen næringsutvikling og egen attraktivitetsutvikling.

6.1 Naturlig vekst

SSBs framskrivningsalternativ «ingen flytting» er basert på prognoser over utviklingen av levealder og fruktbarhet. Dette er forhold som har vært ganske stabile historisk, og dermed er usikkerheten framover forholdsvis liten.

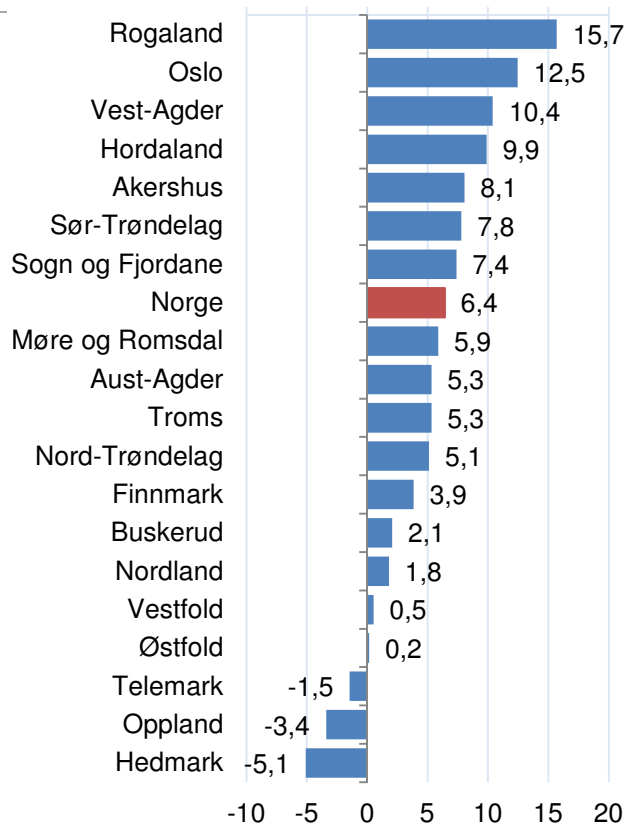
Fylkene har ulikt utgangspunkt med hensyn til befolkningens sammensetning. Noen steder har små andeler eldre og tilsvarende høye andeler av kvinner i fruktbar alder. Slike steder vil få et høyt fødselsoverskudd, mens andre steder har høyere andel eldre og små andeler kvinner i den fruktbare aldersgruppen. I slike steder vil det bli flere døde og færre fødte, og vil få fødselsunderskudd.

Fylkene har også historisk hatt ulik fruktbarhet, og mønstrene i fruktbarhet har vært ganske like i mange tiår. Rogaland og Sogn og Fjordane har tradisjonelt hatt høy fruktbarhet, mens Hedmark, Oppland og Telemark har hatt lav fruktbarhet.

I figur 59 ser vi hvordan befolkningsveksten i fylkene vil bli dersom det ikke skjer flytting til og fra hvert enkelt fylke. Rogaland, som har en ung befolkning og høy fruktbarhet, får en vekst på over 15 prosent, mens Hedmark med sin mer aldrende befolkning og lave fruktbarhet får en nedgang på 5,1 prosent. Dersom det ikke blir inn- eller utvandring til Norge, ville befolkningsveksten fram til 2040 bli på 6,4 prosent.

Sogn og Fjordane vil få en vekst på 7,4 prosent dersom det ikke skjer flytting inn eller ut av fylket. Det er bare seks fylker med en høyere forventet naturlig befolkningsvekst. Det skyldes at kvinnene i Sogn og Fjordane har vært blant de mest fruktbare i landet. Fruktbarhetsmønstrene har vært ganske stabile, og det er derfor naturlig å regne med at de fortsetter.

Når vi skal lage framtidsscenarioer, trekker vi med oss tallene fra denne framskrivningen.

Figur 59: Framskrevet befolkningsvekst i fylkene i SSBs framskrivning "ingen flytting" i perioden 2012 til 2040.

6.2 Framtidig flytting

Det som skaper den store usikkerheten i befolkningsframskrivingene, er framtidig flytting. Når vi skal lage regionale scenarier, har vi to forhold knyttet til flytting som skaper usikkerheten.

Det første er hvilken innvandring som Norge vil få i årene framover. I befolkningskapitlet viste vi hvordan SSB har laget tre alternative framskrivninger for nettoinnvandring til Norge. I våre scenarier for framtidig flytting vil vi ta utgangspunkt i det midlere alternativet. Det betyr at vi legger til grunn at Norge vil få en befolkningsvekst samlet sett tilsvarende det midlere alternativet.

Det andre forholdet som skaper stor usikkerhet, er den interne flyttingen mellom ulike steder i Norge. SSB har i sine framskrivninger forutsatt at de regionale flyttemønstrene fra de siste årene skal fortsette. I våre framtidsscenarioer vil vi gjøre andre forutsetninger, der vi bruker Attraktivitetsbarometeret som modell. I Attraktivitetsbarometeret dekomponerer vi nettoutflyttingen til en region i en del som skyldes arbeidsplassvekst, og en annen del som skyldes bostedsattraktivitet.

Bostedsattraktiviteten i fylkene er vist i tabell 21. Der ser vi at bostedsattraktiviteten er ganske stabil over tid. De åtte fylkene med høyest bostedsattraktivitet i den siste perioden 2009-2011 hadde også høyest bostedsattraktivitet i den første perioden, 2003-2005.

Variasjonen i arbeidsplassveksten varierer mye mer, som vi kan se i tabell 22. Et fylke med høy arbeidsplassvekst har ofte lav arbeidsplassvekst i neste periode og omvendt.

Vi lager derfor et basisscenario der steders bostedsattraktivitet forutsettes å være ved, mens arbeidsplassveksten antas å være lik landsgjennomsnittet. Dette gir et basisscenario som er ganske likt med SSBs middelframskrivning. Forskjellen er at steder som har hatt arbeidsplassnedgang de siste årene, med dertil svekket flyttebalanse, kommer bedre ut, mens steder som har fått innflytting på grunn av over middels arbeidsplassvekst kommer svakere ut.

Tabell 21: Bostedsattraktivitet i fylkene de tre siste treårsperiodene.

Fylke	2003-2005	2006-2008	2009-2011
Buskerud	0,1	0,3	0,5
Østfold	0,6	0,3	0,5
Vestfold	0,3	0,3	0,4
Akershus	0,4	0,4	0,4
Oslo	0,6	0,8	0,4
Aust-Agder	0,0	0,1	0,3
Hedmark	0,2	0,0	0,2
Hordaland	-0,1	-0,1	0,1
Telemark	0,0	-0,1	0,1
Møre og Romsdal	-0,3	-0,3	0,0
Vest-Agder	-0,2	-0,2	0,0
Sør-Trøndelag	0,0	0,3	0,0
Oppland	-0,1	0,0	0,0
Rogaland	0,0	0,0	-0,1
Nord-Trøndelag	-0,2	-0,1	-0,3
Sogn og Fjordane	-0,3	-0,4	-0,4
Nordland	-0,2	-0,5	-0,4
Troms	-0,1	-0,2	-0,4
Finnmark	-0,8	-0,8	-0,6

Tabell 22: Årlig arbeidsplassvekst i fylkene de tre siste treårsperiodene.

Fylke	2003-2005	2006-2008	2009-2011
Rogaland	0,7	1,6	1,1
Akershus	0,3	0,6	0,6
Finnmark	0,0	-1,1	0,5
Hordaland	0,7	0,6	0,2
Oslo	-0,8	-0,1	0,1
Sør-Trøndelag	0,9	0,0	0,0
Nord-Trøndelag	0,3	-0,5	0,0
Møre og Romsdal	-0,3	-0,2	0,0
Nordland	-0,6	-0,9	-0,1
Vest-Agder	1,0	0,8	-0,2
Troms	-0,3	-1,2	-0,2
Sogn og Fjordane	-1,0	-1,7	-0,2
Buskerud	0,2	0,2	-0,4
Aust-Agder	0,1	0,3	-0,5
Oppland	-0,2	-1,2	-0,7
Østfold	-0,7	-0,2	-0,8
Vestfold	-0,1	-0,1	-0,9
Hedmark	-0,4	-0,7	-1,0
Telemark	-0,5	-0,6	-1,2

6.3 Basisalternativet

I basisscenariet har vi tatt utgangspunkt i SSBs framskrivninger om innvandringen til Norge, og samtidig brukt tall for befolkningsvekst i de enkelte stedene uten flytting.

Utgangspunktet for scenariene vi skal presentere er at hvert enkelt område får en arbeidsplassvekst som gjennomsnittet i Norge, mens områdets bostedsattraktivitet de siste ti årene videreføres.

Forskjellen mellom vårt basisscenario og SSBs middelframskrivning vil da være at vi har dekomponert de historiske flyttemønstrene i én del som skyldes arbeidsplassvekst og én del som er forårsaket av bostedsattraktivitet. Vi har da ikke regnet med at flytting som skyldes forskjeller i arbeidsplassvekst vil fortsette.

I vårt basisscenario vil Sogn og Fjordane få en befolkningsvekst fram mot 2040 på 5,6 prosent, som er noe høyere enn SSBs middelframskrivning, som spår 4,7 prosent.

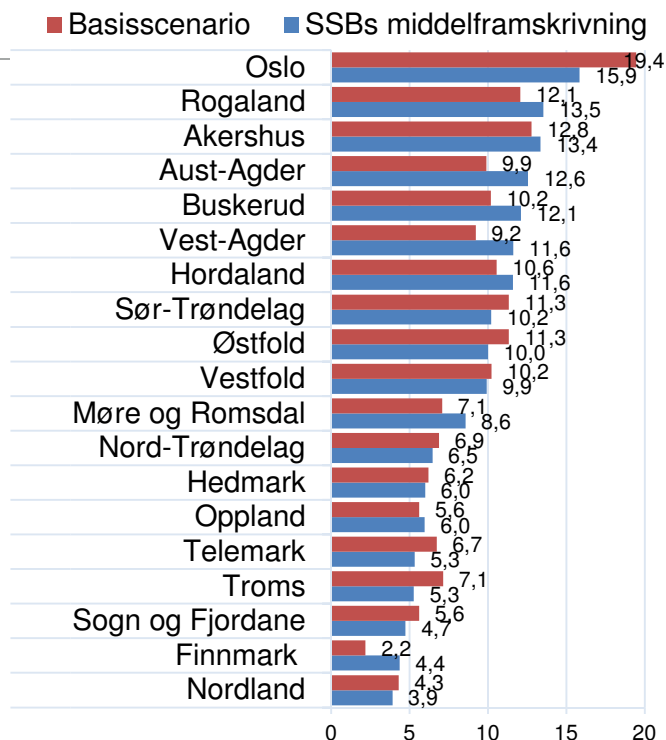
Forskjellen mellom SSBs middelframskrivning og vårt basisalternativ blir større for kommuner enn for fylkene. Figur 61 viser de to alternativene for kommunene i Sogn og Fjordane.

For enkelte kommuner er det ganske stor forskjell på SSBs middelframskrivning og vårt basisscenario.

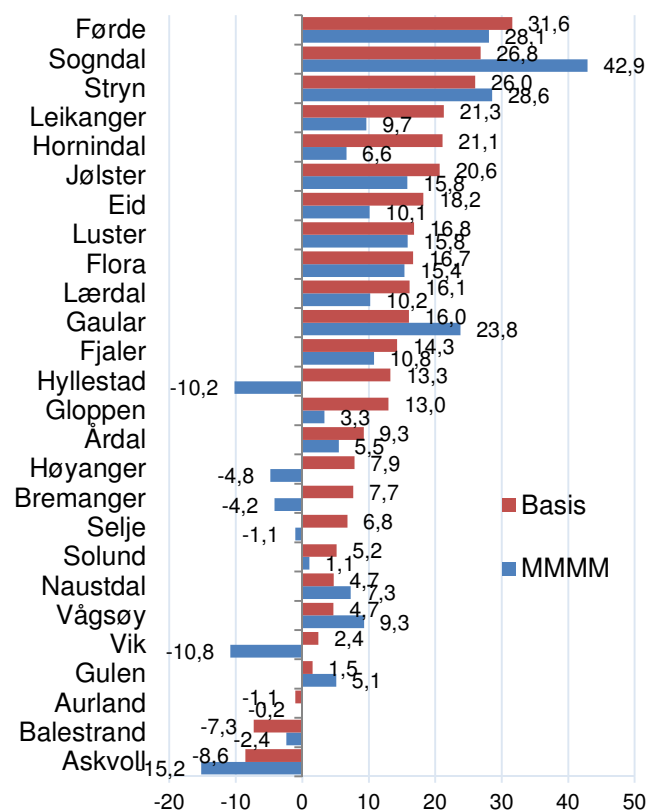
Basisscenariet er mer optimistisk enn SSB for kommuner som Leikanger, Hornindal, Hyllestad, Gloppen, Høyanger, Bremanger, Selje, Solund, Askvoll og Vik.

SSB er mer optimistisk for Sogndal, Gaular, Vågsøy, Gulen og Balestrand.

SSB framskriver nedgang for kommuner som Hyllestad, Høyanger, Bremanger, Selje og Vik, der basisscenariet framskriver vekst.

Figur 60: Befolkningsvekst i fylkene fra 2012 til 2020 i følge SSBs MMMM-alternativ og basisscenariet med uendret attraktivitet.

Figur 61: Befolkningsvekst fra 2012 til 2040 etter SSBs MMMM-alternativ og basisscenariet for kommunene i Sogn og Fjordane.

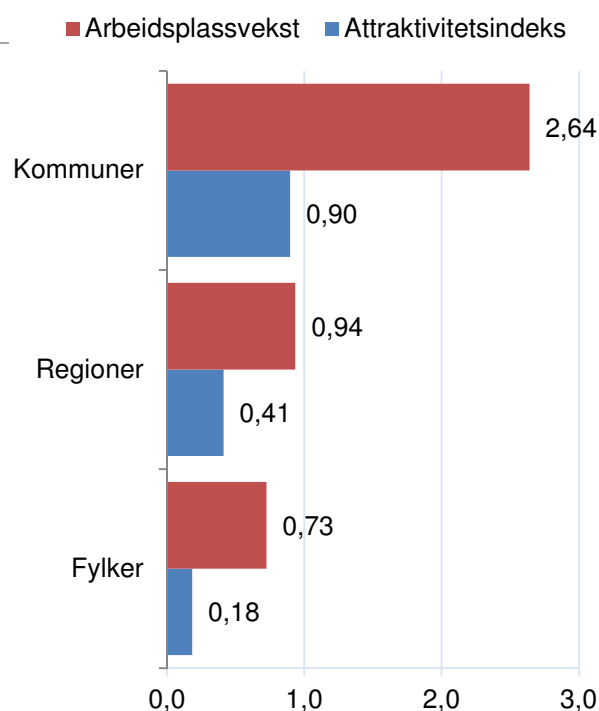
6.4 Scenarier

Vi har et basialternativ som framskriver den historiske bostedsattraktiviteten samtidig som den forutsetter at arbeidsplassveksten blir lik landsgjennomsnittet. Det neste vi ønsker å få fram, er hvilken utvikling en kommune, region eller fylke vil få dersom de lykkes med å få en god arbeidsplassvekst, om de lykkes med å øke bostedsattraktiviteten og om de lykkes på begge fronter.

Vi har valgt å lage seks ytterligere scenarier, med basisscenariet som utgangspunkt. Ett scenario som viser resultatet av bedre arbeidsplassutvikling, ett som viser resultatet av bedre bostedsattraktivitet og ett som viser resultatet av både bedre bostedsattraktivitet og arbeidsplassutvikling samtidig. På samme måte har vi laget scenarier for resultat av lavere bostedsattraktivitet, arbeidsplassutvikling og både svak bostedsattraktivitet og arbeidsplassutvikling.

For å lage disse scenariene må vi først definere hvor mye høyere arbeidsplassvekst det er realistisk å kunne forvente, og hvor stor forbedring av bostedsattraktivitet som det er rimelig å kunne oppnå. Dette er gjort ved å se på variasjonene i arbeidsplassvekst og bostedsattraktivitet i perioden 2000 til 2011. Vi har delt alle fylker, regioner og kommuner i fire grupper, og deretter sett på hvor høy vekst den beste fjerdedelen har hatt. Figur 62 viser gjennomsnittet av den beste kvartilen av fylker, regioner og kommuner for arbeidsplassvekst og bostedsattraktivitet. Bostedsattraktivitet er her målt med attraktivitetsindeksen. I figuren kan vi se at variasjonene for kommuner er større enn for fylker, derfor blir også verdiene større.

Disse gjennomsnittsverdiene er deretter brukt i scenariene. Det betyr at en kommune, region eller fylke oppnår en årlig arbeidsplassvekst som er lik den gjennomsnittlige veksten som den beste fjerdedelen av fylker, regioner og kommuner har hatt den siste perioden. For fylker vil det bety at fylket oppnår den arbeidsplassvekst lik gjennomsnittet av de beste fire fylkene, for en kommune at arbeidsplassveksten blir lik gjennomsnittet av de beste 86 kommunene. Scenariene for bedret bostedsattraktivitet er gjort tilsvarende. Dermed er de positive scenariene innenfor et realistisk nivå.

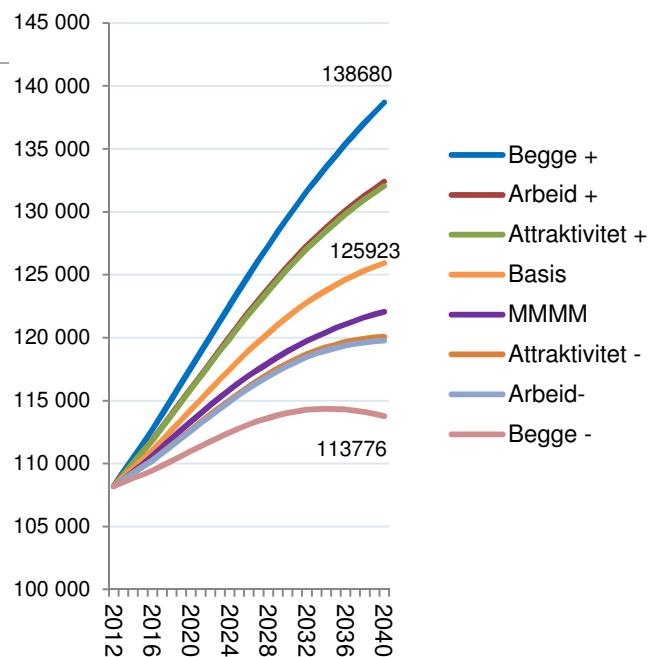
Figur 62: Verdier for ekstra arbeidsplassvekst og forbedret bostedsattraktivitet i scenariene. Verdiene er basert på variasjoner i disse størrelsene fra 2000 til 2011, og er satt til gjennomsnittet av den beste kvartilen.

6.5 Scenarier for Sogn og Fjordane

De ulike scenariene er vist i figur 63. I basialternativet vil befolkningen i Sogn og Fjordane vokse til 125 923 innbyggere i 2040. Det er mer enn SSBs middelframskrivning. Det kommer av at vi i vårt basialternativ legger inn en gjennomsnittlig arbeidsplassvekst for Sogn og Fjordane, mens SSB med sin metode indirekte antar at arbeidsplassveksten blir lavere.

Scenariene for utviklingen med henholdsvis høy arbeidsplassvekst og bedre attraktivitet er nesten identiske. Det kan tolkes slik at disse faktorene er omtrent like viktige.

Dersom Sogn og Fjordane lykkes på begge fronter, vil befolkningen bli på 138 680 innbyggere i 2040. Dersom Sogn og Fjordane gjør det dårlig på begge fronter, blir befolkningen på 113 776.

Figur 63: Scenarier for befolkningsutviklingen i Sogn og Fjordane i perioden 2012-2040.

6.6 Scenarier for fylkene

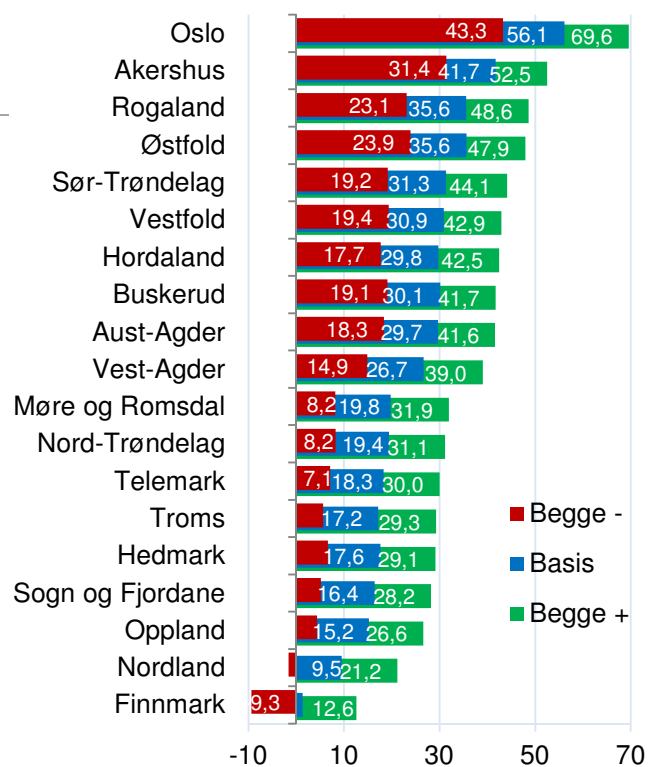
I figur 64 ser vi hvilken vekst fylkene får i basialternativet, i det mest positive scenariet og i det mest negative.

Oslo og Akershus har de beste forutsetningene for vekst. De har en gunstig aldersfordeling i utgangspunktet, og en høy bostedsattraktivitet.

Bak Oslo og Akershus kommer et knippe på åtte fylker hvor basisscenariet viser mellom 26 og 36 prosent vekst fram til 2040. Av disse har Rogaland høyest potensial i det mest optimistiske alternativet. Rogaland har lite pendling ut og inn av fylket, og egen utvikling får dermed større effekt på befolkningsutviklingen enn i Østfold, som er et fylke hvor mye avhenger av arbeidsplassutviklingen i Akershus og Oslo.

Sogn og Fjordane vil få fjerde lavest befolkningsvekst dersom basisscenariet slår til. Da vil det bli en befolkningsvekst på 16,4 prosent fram til 2040.

Det er imidlertid potensiale for å øke veksten til 28,2 prosent, dersom en lykkes med å bringe arbeidsplassveksten opp blant de beste fylkene, og samtidig øke bostedsattraktiviteten.

Figur 64: Befolkningsvekst i fylkene fram til 2040 i de ulike scenariene.

6.7 Scenarier for regioner

Scenariene for regionene på Vestlandet er vist i tabellen under. Her har vi vist veksten fra 2012 til 2040 i prosent.

Tabell 23: Prosentvis vekst fra 2012 til 2040 for regionene på Vestlandet med de ulike framskrivningene og scenariene. "Ingen flytt" er SSBs framskrivning basert på ingen flytting, MMMM er SSBs middeframskrivning. De resterende er våre scenarier for endring i arbeidsplassvekst og attraktivitet. Regionene er rangert etter veksten i alternativet «begge +» som viser potensialet.

Rang	Region	Ingen flytt	MMMM	Basis	Arb +	Att +	Begge +	Arb -	Att -	Begge -
3	Bjørnefjorden	9,5	48,5	46,5	53,8	61,7	69,5	39,1	32,8	25,8
5	Stavangerregionen	17,8	40,5	37,1	49,3	51,9	64,8	25,2	23,8	12,3
10	Hordaland Vest	14,1	53,7	40,2	46,9	55,1	62,1	33,4	26,8	20,5
16	Ålesundregionen	10,2	31,7	31,5	42,8	45,9	57,8	20,5	18,6	8,0
17	Bergen	10,3	28,5	31,4	42,6	45,8	57,7	20,3	18,4	7,7
21	Nordhordland	6,7	43,4	33,1	41,3	47,6	56,3	24,9	20,1	12,4
22	Haugesundregionen	11,3	30,5	30,1	41,0	44,4	55,9	19,4	17,3	6,9
24	Dalane	12,0	33,4	28,5	38,0	42,6	52,8	19,0	15,8	6,7
28	Osterfjorden	6,3	28,4	29,5	36,9	43,7	51,5	22,2	16,8	9,9
32	Sunnhordland	13,0	29,4	23,4	33,3	37,2	47,7	13,6	10,9	1,6
35	Sunnfjord	15,3	20,3	21,5	32,2	35,3	46,6	11,1	9,2	-0,9
37	Ryfylke	11,3	23,1	22,5	31,5	36,3	45,8	13,6	10,1	1,7
38	Storfjord	5,9	9,7	21,3	31,3	35,0	45,6	11,5	9,0	-0,4
41	Romsdal	4,6	19,8	19,3	29,9	32,9	44,1	8,9	7,1	-3,0
44	Sogn	2,7	12,8	18,5	29,2	32,1	43,3	8,1	6,4	-3,7
46	Nordfjord	6,4	10,0	16,8	27,0	30,1	41,0	6,7	4,8	-4,9
50	Søre Sunnmøre	7,4	21,9	15,5	25,9	28,9	39,9	5,3	3,6	-6,3
55	Nordmøre	0,7	18,0	14,2	24,1	27,5	38,0	4,4	2,2	-7,2
58	Voss	1,4	15,1	12,4	22,0	25,5	35,8	2,9	0,6	-8,5
61	Hardanger	-2,4	12,8	12,0	21,5	25,1	35,2	2,6	0,2	-8,8
75	HAFS	0,4	-1,7	5,4	14,0	18,1	27,2	-3,0	-5,9	-14,0

Med denne modellen er det Bjørnefjorden, fulgt av Stavangerregionen som har høyest vekst i scenariet med både høy arbeidsplassvekst og forbedring i attraktivitet.

Sunnfjord ligger an til å få en svært høy naturlig vekst, og ligger også an til å få en befolkningsvekst over middels av norske regioner. Dersom Sunnfjord lykkes både med arbeidsplassvekst og bostedsattraktivitet kan veksten komme opp i 46,6 prosent fram mot 2040.

Sogn og Nordfjord ligger an til å få litt under middels vekst. Basisscenariet er mer optimistisk for befolkningsveksten enn SSBs MMMM-alternativ for begge regionene. Også disse regionene har potensialet for befolkningsvekst over 40 prosent dersom de lykkes på begge fronter

HAFS har det svakest utgangspunktet. Dersom HAFS får enten svak arbeidsplassvekst eller svakere bostedsattraktivitet vil det bli nedgang i befolkningen. Men også HAFS har et potensiale for befolkningsvekst på 27,2 prosent.

6.8 Scenarier for kommuner

Scenariene for kommunene viser større sprik mellom det beste og det dårligste scenariet. Det kommer av at det er større variasjoner mellom kommunene når det gjelder både arbeidsplassvekst og attraktivitetsendringer enn for regioner og fylker.

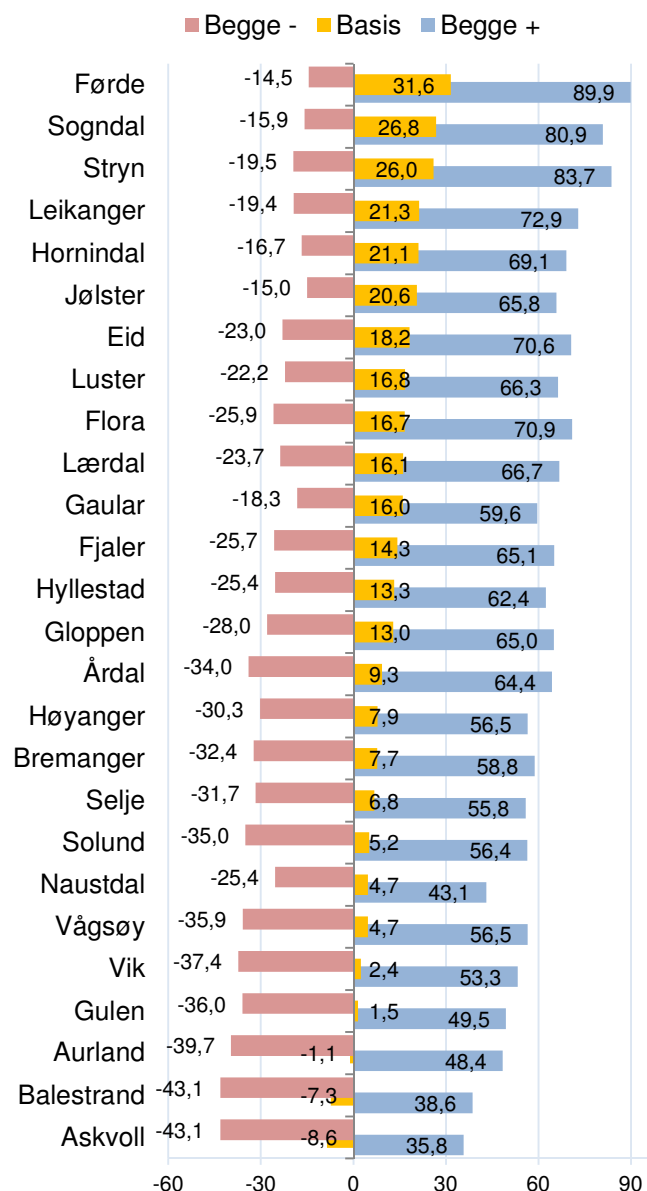
Alle kommunene i Sogn og Fjordane risikerer befolkningsnedgang dersom det svikter både med hensyn til arbeidsplassvekst og bostedsattraktivitet.

I basisscenariet vil alle unntatt Aurland, Balestrand og Askvoll få vekst.

I de beste scenariet har alle kommunene potensial for sterk vekst. For noen av kommunene, som Naustdal og Jølster er både potensial og downside begrenset, fordi sysselsettingen i mindre grad er knyttet til arbeidsplasser i egen kommune.

Et interessant poeng er at Askvoll, som har hatt den svakeste veksten i siste tiårsperiode vil kunne få høyest vekst av alle kommunene dersom de greier å skape høy arbeidsplassvekst og forbedre bostedsattraktiviteten. De verdiene som er lagt inn i scenariene for arbeidsplassvekst og forbedring av bostedsattraktivitet er basert på utviklingen de siste ti år, og er innenfor det som er mulig. Dersom Askvoll lykkes på begge fronter, mens resten av kommunene får vekst som basisscenariet, vil Askvoll faktisk få den høyeste befolkningsveksten av kommunene i Sogn og Fjordane. Det er dermed mulig for en kommune å få en framtidig befolkningsvekst som ligger høyt over middelframskrivningene.

Det er naturligvis også mulig å få en mye svakere befolkningsvekst dersom både arbeidsplassveksten og bostedsattraktiviteten svikter. Alle kommunene i Sogn og Fjordane vil få nedgang dersom arbeidsplassveksten blir svak og bostedsattraktiviteten dårligere.

Figur 65: Scenarier for kommunene i Sogn og Fjordane, prosentvis vekst fra 2012 til 2040.

-
- ⁱ Progressivt gjennomsnitt er gjennomsnitt for de siste ti årene, men med større vekt på de siste årene.
- ⁱⁱ Informasjonen om modellen er hentet fra SSBs hjemmesider om befolkningsframskrivninger og SSBs publisasjon Økonomiske analyser 4/2011.
- ⁱⁱⁱ Ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon for et område blir målt som summen av andelen av sysselsatte som pendler ut av området og andelen av arbeidsplassene som det pendles inn til fra andre områder.
- ^{iv} Den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen i en region er gjennomsnittet av de enkelte kommunenes andel av sysselsettingen som pendler til en annen kommune i samme region.
- ^v For å sette sammen fire indikatorer for regional sårbarhet, er alle verdiene først skalert slik at laveste verdi=0 og høyeste verdi=100. Deretter er sårbarheten målt som gjennomsnittet av disse fire verdiene. Fire kommuner er egne regioner, for disse er verdien for intern arbeidsmarkedsintegrasjon med.
- ^{vi} Arbeidsmarkedsintegrasjon måles som antall som pendler inn som andel av antall arbeidsplasser i kommunen, pluss antall som pendler ut som andel av samlet sysselsetting med bosted i kommunen
- ^{vii} Indeksen er konstruert slik: Først er hjørnesteinsfaktoren (andel av sysselsetting i det største foretaket) og bransjespesialiseringen (andel av sysselsetting i den største bransjen) omregnet slik at høyeste verdi = 100 og laveste verdi = 0. Så har vi tatt utgangspunkt i gjennomsnittet av disse to målene som vi har kalt bransjehjørneindeks og regnet ut sårbarhetsindeksen etter følgende formel: $\text{Bransjehjørneindeks} * (100 - (\text{Integrasjon}/2))/100$. Det siste leddet reduserer sårbarhetsindeksen etter pendlingsandelen. Dersom en kommune ikke har verken inn- eller utpendling vil sårbarhetsindeksen ikke bli redusert, men være lik bransjehjørneindeksen. En kommune hvor alle sysselsatte pendler ut av kommunen vil få en sårbarhetsindeks på 0.
- ^{viii} Alle tall for nyetableringer, vekst og lønnsomhet baserer seg på data som Telemarkforskning har fått levert fra Brønnøysundregistrene.